

3

Demografie

rok 2023

ročník 65

revue pro výzkum
populačního vývoje

Tereza Havelková

Současný stav a perspektivy vývoje kapacit pobytových sociálních služeb pro seniory v SO ORP Kraje Vysočina

Robert Šanda

Využití administrativních zdrojů dat při vymezení obyvatelstva ve sčítání lidu 2021 v Česku

ČLÁNKY | ARTICLES

103 Tereza Havelková

Současný stav a perspektivy vývoje kapacit pobytových sociálních služeb pro seniory v SO ORP Kraje Vysočina

The Current State and Perspective of the Development of the Capacity of Residential Social Services for Seniors in MEP Administrative Districts of the Vysočina Region

120 Robert Šanda

Využití administrativních zdrojů dat při vymezení obyvatelstva ve sčítání lidu 2021 v Česku

The Use of Administrative Data Sources in the 2021 Population Census in Czechia

ZPRÁVY | REPORTS

136 Časopisy Demografie a Statistika získaly poprvé impakt faktor

The Journals Demografie and Statistika Have Received an Impact Factor for the First Time

136 ČSÚ spustil Statistický geoportal pro vizualizaci statistických dat v prostoru

The Czech Statistical Office Has Launched a Statistical Geoportal for the Visualisation of Statistical Data in Space

PŘEHLEDY | DIGEST

138 Andrej Kolárik

Geografické aspekty zmien náboženskej štruktúry Slovenska medzi sčítaniami 2001, 2011 a 2021

The Geographical Aspects of Changes in the Religious Structure of Slovakia between the Population Censuses in 2001, 2011, and 2021

DATA | DATA

152 Radek Havel

Pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2022 podle krajů a okresů; Pohyb obyvatelstva ve městech nad 20 tisíc obyvatel v roce 2022

Population and Vital Statistics of the Czech Republic 2022: Regions and District; Population and Vital Statistics of the Czech Republic 2022: Towns with More Than 20,000 Inhabitants

BIBLIOGRAFIE | BIBLIOGRAPHY

Názory autorů se nemusí vždy shodovat se stanovisky redakční rady.

The opinions of the authors do not necessarily reflect those of the editorial board

Demografie je recenzovaný odborný časopis, který je zařazen v Seznamu českých recenzovaných neimpaktovaných periodik a v citační databázi Scopus a byl zařazen do citační databáze Emerging Sources Citation Index, která je součástí Web of Science Core Collection.

Demografie is a peer-reviewed journal. The journal is registered on the list of Czech non-impact peer-reviewed periodicals and in the Scopus citation database of peer-reviewed literature, and it has been accepted for inclusion in the Emerging Sources Citation Index, which is part of the Web of Science Core Collection.

SOUČASNÝ STAV A PERSPEKTIVY VÝVOJE KAPACIT POBYTOVÝCH SOCIÁLNÍCH SLUŽEB PRO SENIORY V SO ORP KRAJE VYSOČINA

Tereza Havelková¹⁾

THE CURRENT STATE AND PERSPECTIVE OF THE DEVELOPMENT OF THE CAPACITY OF RESIDENTIAL SOCIAL SERVICES FOR SENIORS IN MEP ADMINISTRATIVE DISTRICTS OF THE VYSOČINA REGION

Abstract

Demographic ageing brings with it many challenges for contemporary society. One of them includes an increase in the demand for social services. This article evaluates the current capacity of residential social services for seniors in the administrative districts of municipalities with extended powers (AD MEP) in the Vysočina Region and an outline of their possible future development. Based on a population projection we compiled and the current capacity of residential social services, we calculated model estimates of the capacity of these facilities in the administrative districts of the Vysočina Region. We found that in order to maintain the current availability of accommodation services, capacity needs to be increased on average by more than one-third by 2050. The highest relative increase in capacity should occur in AD MEP Velké Meziříčí and AD MEP Jihlava, because these are the districts that are expected to see the biggest increase in the number of senior citizens.

Keywords: demographic ageing; residential social services for seniors; Vysočina Region; projection

Demografie, 2023, 65(3): 103–119

DOI: <https://doi.org/10.54694/dem.0320>

ÚVOD

Ačkoliv je zvyšování naděje dožití v dlouhodobém horizontu pozitivním trendem, pojí se s ním zároveň v kombinaci s nízkou porodností a nerovnostmi ve věkové struktuře mnoho obav. Jednu z výzev pro současnou společnost se stále rostoucím počtem a podílem seniorů představuje nalezení adekvátních řešení pro zajištění kvalitní, důstojné a dostupné sociální péče seniorům, kteří ji budou v následujících letech potřebovat (*Burcin – Kučera, 2006; Šídlo – Křestanová, 2018*).

Existuje několik typů služeb sociální péče zaměřující se primárně na seniory. Mezi terénní služby patří především pečovatelská služba, která je z hlediska výdajů i počtu klientů nejvýznamnější terénní službou. Mezi ambulantní služby se řadí centra denních služeb či denní stacionáře (*MPSV, 2022a*).

Předkládaný článek se zaměřuje na třetí typ sociálních služeb, a to pobytové sociální služby, mezi které patří především domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem, ale i odlehčovací služby a týdenní stacionáře. Pro účel tohoto příspěvku byly

---

1) Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra demografie a geodemografie; kontakt: tereza.havelkova@natur.cuni.cz.

pro podrobnější analýzu vybrány domovy pro seniory a domovy se zvláštním režimem, patřící mezi seniory nejvyužívanější typy sociálních služeb. Kapacita těchto dvou zařízení tvoří přibližně 70% podíl kapacity všech pobytových zařízení.

Na konci roku 2021 bylo v Česku 526 domovů pro seniory s kapacitou 35,8 tisíc lůžek a 376 domovů se zvláštním režimem s kapacitou přes 23 tisíc lůžek (MPSV, 2022a). Přičemž počet lůžek v pobytových zařízeních sociálních služeb v průběhu let mírně narůstá a pouze se mění poměr lůžek mezi domovy pro seniory a domovy se zvláštním režimem. Zatímco u domovů se zvláštním režimem po celé období narůstal rovněž počet lůžek, u domovů pro seniory převládal spíše klesající trend, což bylo způsobeno nejspíše snahou o zkvalitňování služeb, tedy upřednostňováním jednolůžkových a dvoulůžkových pokojů (Šídlo – Křestanová, 2018). Zároveň na tom mohla mít podíl i transformace části lůžek v domovech pro seniory na lůžka v domovech se zvláštním režimem (Průša, 2011).

Kapacity sociálních služeb již v současné době nepokrývají svým rozsahem potřebnost občanů Česka a vzhledem k očekávanému nárůstu počtu osob v seniorském věku, se bude poptávka po sociálních službách nadále zvyšovat. Proto se odhadu potřebných kapacit sociálních služeb na úrovni Česka věnovalo již několik odborníků.

Modelové projekce kapacit domovů pro seniory v Česku sestavili Šídlo a Křestanová (2018). Podle modelu konstantní kapacity by v roce 2030 připadalo na jedno místo téměř 68 obyvatel a v roce 2050 by to mohlo být více než 85 obyvatel, tzn. že na 1 místo v domovech pro seniory by potenciálně připadalo až o 59 % více seniorů než v roce 2016 (Šídlo – Křestanová, 2018). Aby byl zachován poměr kapacity vůči obyvatelstvu ve věku 65 a více let z roku 2016, muselo by dojít k navýšení kapacit do roku 2050 o více než 29 tisíc lůžek (o 59 %) oproti roku 2016. Za předpokladu zachování poměru počtu klientů vůči populaci v jednotlivých věkových kategoriích, by byla potřebná 2,5krát vyšší kapacita než v roce 2016. Autoři však upozorňují, že není nutné takto výrazně navyšování pobytových služeb, je však důležité, aby docházelo k rozvoji i terénních a ambulantních služeb.

Podobný přístup k odhadu vývoje dostupnosti pobytových služeb pro seniory zvolili ve své práci

autoři Šídlová Kunstová a Šídlo (2016), kteří se věnovali odhadu dostupnosti domovů pro seniory v Jihočeském kraji. Aby zůstal zachován poměr kapacity vůči obyvatelstvu ve věku 65 a více let z roku 2013, bylo by potřebné navýšení kapacit zařízení do roku 2030 o 43 %. V případě zachování poměru počtu klientů vůči populaci v jednotlivých věkových kategoriích, pak předpokládají ještě prudší nárůst (o 80 %).

K odhadu potřebnosti služeb sociální péče lze přistupovat přes analýzu počtu osob, které pobírají příspěvek na péči (Průša, 2018). Studie vychází z předpokladu, že všichni příjemci příspěvku na péči ve třetím a čtvrtém stupni závislosti budou využívat služby dlouhodobé péče.

V roce 2019 byl vytvořen odhad potřebnosti kapacit služeb do roku 2030, rovněž vycházející z analýzy počtu osob pobírající příspěvek na péči (MPSV, 2019). Výzkumný tým MPSV vytvořil model tzv. optimální sítě sociálních služeb, který vyjadřuje potřebné zvýšení kapacit sociálních služeb do roku 2030, aby pokryly neuspokojenou poptávku po sociálních službách, přičemž výchozím rokem byl rok 2019. Ideální stav pro rok 2025 by představovalo navýšení kapacit služeb sociální péče o 36 % a do roku 2030 o 56 %. Konkrétně u domovů pro seniory se jedná o potřebné navýšení o 47 % a u domovů se zvláštním režimem o 57 % do roku 2025.

K nastavení systému sociálních služeb v Česku slouží Národní strategie rozvoje sociálních služeb. V poslední strategii z roku 2015, vytvořené na období 2016–2025, bylo vymezeno několik priorit (MPSV, 2015). Primárně zde panuje snaha o deinstitucionalizaci a transformaci těchto služeb. V současné době k deinstitucionalizaci dochází především v oblasti osob se zdravotním postižením a dětí. Národní strategie si však klade za cíl, zaměřit se především i na seniory. Ve strategii je rovněž upozorněno na problematiku vícezdrojového financování sociálních služeb, jež často přináší komplikace. V případě, že nenastane výraznější změna, požadavky na státní rozpočet budou i nadále výrazně růst. S komplikovaným a neefektivním financováním souvisí i nepropojenost sociální a zdravotní péče a jejich odlišné způsoby financování. Vystává tak problém s financováním poskytování zdravotní péče v sociálních zařízeních a naopak. Vícezdrojové financování komplikuje činnost poskyto-

vatelů služeb, na což upozorňuje i Jiří Horecký z Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR (Horecký, 2020).

Každý kraj má dle zákona č. 108/2006. Sb., o sociálních službách, povinnost zpracovávat střednědobý plán rozvoje sociálních služeb, na jehož základě pak zajišťuje dostupnost sociálních služeb na svém území. Kraj Vysočina vydal střednědobý plán na roky 2016–2020, následně pak ještě zpracoval aktualizaci pro rok 2021 (Kraj Vysočina, 2020). Mezi hlavní společné cíle sociálních služeb patří spolupráce kraje s obcemi s pověřeným obecním úřadem na procesu plánování, dále rozvoj lidských zdrojů (vzdělání zaměstnanců, podpora dobrovolnictví), informovanost občanů o možnostech řešení jejich situace, zajištění finančních zdrojů a zvýšení dostupnosti terénních služeb.

Jedna část plánu se zaměřuje na služby pro seniory. Hlavním cílem poskytovatelů služeb pro seniory je místní a časová dostupnost sociálních služeb, jejíž řešení by mělo spočívat v optimalizaci pečovatelské služby, podpoře investic nejen do terénních sociálních služeb, ale i do zařízení pro seniory a jejich materiálně technického vybavení.

Součástí střednědobého plánu je budování sítě sociálních služeb. Kraje jsou povinny tuto síť sestavovat a zajišťovat tak služby, které v „dostatečné kapacitě, náležitě kvalitě a s odpovídající místní dostupností napomáhají řešit nepříznivou sociální situaci osob na území kraje a které jsou v souladu se zjištěnými potřebami osob na území kraje a dostupnými finančními a jinými zdroji“ (§ 3 zákona č. 108/2006 Sb.).

Cílem tohoto příspěvku je zhodnotit současnou dostupnost pobytových sociálních služeb pro seniory ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností (SO ORP) Kraje Vysočina a nastínit její možný budoucí vývoj. Sledování dostupnosti sociálních služeb za nižší územní celky, jimiž jsou jednotlivé SO ORP, umožňuje zohlednit specifčnost jednotlivých regionů a zhodnotit tak jejich vývojové a strukturální změny, ať už co se týká obyvatelstva, nebo sociálních služeb.

Zároveň bylo pro úplnost a pochopení kontextu důležité zjistit, jak vnímají situaci dostupnosti sociálních služeb pro seniory jednotlivé územní samosprávy a jakým způsobem přistupují k řešení

budoucího vývoje. Z toho důvodu bylo provedeno dotazníkové šetření, které mělo za cíl na tyto otázky zodpovědět.

Faktory ovlivňující dostupnost sociální péče o seniory

Za nárůstem počtu osob vyžadující dlouhodobou péči stojí především demografické stárnutí. Poptávku po sociálních službách o seniory však ovlivňuje mnoho dalších faktorů. Obecně by se daly rozdělit do dvou skupin jako objektivní a subjektivní (individuální) charakteristiky. Mezi objektivní charakteristiky se řadí věková a sociální struktura obyvatelstva, míra urbanizace, struktura osídlení, dostupnost všech typů sociálních služeb a sociologické změny probíhající ve společnosti, jako například rozpad vícegeneračního soužití rodin (Průša, 2015). Do druhé skupiny charakteristik, jež ovlivňují individuální poptávku po sociálních službách, patří věk, zdravotní stav, životní úroveň, rodinný stav a typ domácnosti (Chylová, 2009).

S rostoucím věkem roste výskyt chronických onemocnění a celkově dochází ke zhoršení zdravotního stavu, což znamená, že se osoba v menší či větší míře stává závislou na pomoci jiné osoby. Se zvyšující se nadějí dožítí tedy vzniká riziko, že bude růst i období se zdravotními omezeními.

K hodnocení zdravotního stavu jsou nejhojněji využívány ukazatele délka života ve zdraví (HLY) a naděje dožítí v dobrém subjektivním zdraví (GSPH) (Rychtaříková, 2015). Délka života ve zdraví vyjadřuje počet let, který v průměru zbývá osobě v určitém věku k prožití bez omezení v běžných činnostech. Naděje dožítí v dobrém subjektivním zdraví je zjišťována z výběrových populačních šetření na základě subjektivního hodnocení a zodpovězení otázky: „Jak celkově hodnotíte svůj zdravotní stav“ (ČDS, 2010). Naděje dožítí v dobrém subjektivním zdraví u osob ve věku 65 let a starších, vycházející z výběrového šetření EU-SILC v roce 2011, byla průměrně delší než délka života ve zdraví. Zároveň u žen byla naděje dožítí v dobrém subjektivním zdraví delší než u mužů. Bylo zjištěno, že jako lepší prediktor úmrtnosti se jeví ukazatel naděje dožítí v dobrém subjektivním zdraví (Rychtaříková, 2015).

Z dat Eurostatu vyplývá, že délka života ve zdraví při narození v Česku narůstá velmi podobným tempem

jako naděje dožití při narození. Zatímco v roce 2005 zbývalo k prožití bez omezení v běžných činnostech (HLY) mužům 58 let a ženám 60 let, v roce 2019 to bylo přibližně o 3 roky déle (Eurostat, 2022). Naděje dožití při narození během těchto let narostla rovněž zhruba o 3 roky.

Jako nejčastější příčiny zdravotních omezení ve vyšším věku jsou uváděny poruchy pohybového systému, kardiovaskulární onemocnění, či následky cévních mozkových příhod aj. (Válková, 2015). Mezi další onemocnění, významně ovlivňující potřebu dlouhodobé péče, patří neurodegenerativní choroby. Výzkumy naznačují, že v následujících letech se věkově specifická prevalence demence příliš nezmění. Závisí to však na zlepšování veřejného zdraví, které může být ovšem problémem pro země se středními a nízkými příjmy (Prince a kol., 2016; Nichols a kol., 2022).

Poptávku po formální péči pro seniory rovněž ovlivňuje možnost péče neformální (tedy rodinné). Na ni má vliv mnoho faktorů, jako například typ domácnosti, ve které senior žije, existence příbuzných, jejich ochota a vzdálenost od bydliště seniora. Velkou roli hrají rovněž kulturní zvyklosti daného národa. V Česku patří neformální péče stále mezi nejrozšířenější formy pomoci mezi seniory. Podle dat z roku 2013 byl počet neformálních pečovatелů odhadován na 250 až téměř 300 tisíc (MPSV, 2015). S probíhajícími změnami (nízká porodnost, prostorová mobilita rodinných příslušníků, oslabení tradičních rodinných vazeb) se však počet rodinných pečovatелů stále snižuje a bude více potřebná péče formální (Svobodová, 2010; Dvořáková, 2018). Grundy a Murphy (2017) rovněž upozorňují, že ve všech vyspělých zemích dochází k poklesu mezigeneračního soužití, což vede ke ztížení péče o seniory v rámci rodiny. Na snižování počtu neformálních pečovatелů může mít vliv i pokles podílu osob v produktivním věku a nárůst věku při odchodu do důchodu (Rychtaříková, 2006).

DATA A METODIKA

Největší vliv na očekávaný budoucí vývoj dostupnosti pobytočných sociálních služeb pro seniory bude mít vývoj počtu seniorů. K odhadu budoucího početního stavu a pohlavní a věkové struktury byly vypočítány projekce obyvatel podle pohlaví v jednotlivých SO ORP Kraje Vysočina.

Vhledem k tomu, že obyvatelstvo jednotlivých SO ORP patří k málo početným, při výpočtu byly využity parametry populační projekce z hierarchicky vyššího územního celku, tedy Kraje Vysočina. Poslední projekce obyvatelstva v krajích je od ČSÚ dostupná z roku 2019, jejíž výchozí věková struktura je k 31. 12. 2018 a horizontem projekce je rok 2070 (ČSÚ, 2019; ČSÚ, 2019b). Na základě žádosti nám byly poskytnuty veřejně nepublikované údaje z této projekce. Jednalo se konkrétně o ukazatel pravděpodobnosti úmrtí podle věku.

Při tvorbě populačních projekcí SO ORP Kraje Vysočina však byly brány v potaz demografické charakteristiky v jednotlivých SO ORP a nové skutečnosti spojené především s proměnou úmrtnostních poměrů v důsledku pandemie covid-19. V projekci byla zohledněna zvýšená úmrtnost v roce 2020 a 2021, avšak od roku 2023 až 2025 byl aplikován předpoklad výraznějšího snižování úrovně úmrtnosti, na úroveň nižší než před pandemií covid-19. V dalších letech pak očekáváme, že se bude úroveň úmrtnosti v jednotlivých SO ORP vyvíjet podle stejného scénáře jako v kraji, resp. podle zveřejněných odhadů ČSÚ v krajské projekci.

Pro sestavení populačních projekcí jednotlivých SO ORP Kraje Vysočina byla využita kohortně-komponentní metoda s tím, že do výpočtu nebyla zahrnuta migrace, navzdory tomu, že počítání s migrací v populační prognóze má tím větší význam, čím menší je územní celek, za který se prognóza počítá (Pavlík et al., 1986). Zároveň však platí, že migrace je z důvodu vysoké proměnlivosti a obtížné možnosti odhadu nejproblematictější složkou v odhadu budoucího vývoje populace, což se projevilo i na počátku roku 2022 v souvislosti přílivem uprchlíků v důsledku války na Ukrajině a jejich zahrnutí do obvykle bydličního obyvatelstva ke konci roku 2022 (Štyglarová – Němečková, 2023). Dalším faktorem pro počítání s migračně uzavřenou populací je zaměření projekce především na osoby starší 65 let, o nichž víme, že se na migraci podílí pouze z malé části (ČSÚ, 2018). Konkrétně v Kraji Vysočina se na počtu přistěhovaných podíleli senioři za roky 2016–2020 v průměru ze 7 % a na vystěhovaných z 5 % (ČSÚ, 2021b).

Jako základní zdroj dat o řádu vymírání sloužily úmrtnostní tabulky SO ORP Kraje Vysočina, které byly publikovány ČSÚ souhrnně za roky 2016–2020

(ČSÚ, 2020). Vycházíme z předpokladu, že v průměru se údaje vztahují k 1. 7. 2018 (Příloha 1).

Z důvodu, že cílem příspěvku není vytvoření projekce budoucí pohlavní a věkové struktury v jednotlivých SO ORP, ale stěžejní je odhad celkového počtu obyvatel, potažmo osob starších 65 let v SO ORP, byl k odhadu počtu živě narozených využito zjednodušující výpočet, jehož základem je projekce obyvatel Kraje Vysočina, kterou publikoval ČSÚ (ČSÚ, 2019b). V projekci počítají s velmi mírným nárůstem plodnosti (případně stagnací) do roku 2070. Odhadují nárůst úhrnné plodnosti z 1,76 v roce 2018 na 1,8 v roce 2050. V námi vypočítané projekci tak pro odhad počtu živě narozených v SO ORP v jednotlivých letech vycházíme z očekávaného počtu živě narozených v kraji (z krajské projekce). Tento souhrnný počet živě narozených v kraji byl následně rozpočítán mezi SO ORP na základě podílu žen v reprodukčním věku v SO ORP z celého kraje v jednotlivých letech.

Prezentované projekce jsou modelové a musíme brát v potaz, že výsledná čísla by mohla platit pouze za daných jasně definovaných podmínek (viz výše). Výsledné odhady je nutné brát orientačně a spíše si všimnout trendu vývoje, a to i z důvodu výpočtu pouze jedné varianty projekce.

Výchozí věkovou strukturou projekce je obyvatelstvo SO ORP Kraje Vysočina k 31. 12. 2020 a horizontem projekce byl zvolen rok 2050.

Pro zjištění budoucí potřebné kapacity pobytových sociálních služeb byly vytvořeny modelové projekce, v nichž bylo přistoupeno k modelování kapacit v domovech pro seniory a v domovech se zvláštním režimem souhrnně. Důvodem je především značná provázanost obou typů služeb a nízké počty lůžek v domovech se zvláštním režimem v jednotlivých SO ORP.

Na základě výzkumu Šídla a Křestanové (2018) byly vymezeny tři modelové odhady, které vychází z různých předpokladů. Každý z modelů byl vypočítán ve dvou variantách dle toho, jaký rok je považován za výchozí. V první variantě se kapacity vztahují k 28. 3. 2022, jedná se tedy o „současné“, tj. v době sestavení projekce aktuální počty lůžek. Pro zjednodušení a přehlednost jsou dále tyto současné kapacity brány jako kapacity na konci roku 2021, ostatně v prvních třech měsících roku 2022 ke změně kapacit nedošlo. V druhé variantě jsou jako výchozí kapacity

brány počty lůžek, které jsou plánovány v rámci Strategického plánu Kraje Vysočina do roku 2024 (Kraj Vysočina, 2020).

Model A – Model konstantní kapacity

- Jak by se zvýšil počet seniorů na jedno lůžko (tzv. index dostupnosti), kdyby byly současné kapacity zachovány po celé projekční období.

Model B – Model konstantního podílu osob ve věku 65 a více let

- Jak by se měla zvýšit kapacita zařízení, aby byl obslužen stejný podíl seniorů v populaci.

Model C – Model konstantních věkově specifických podílů

- Jak by se měla zvýšit kapacita zařízení, aby byl zachován stejný podíl umístěných seniorů dle věkových kategorií.

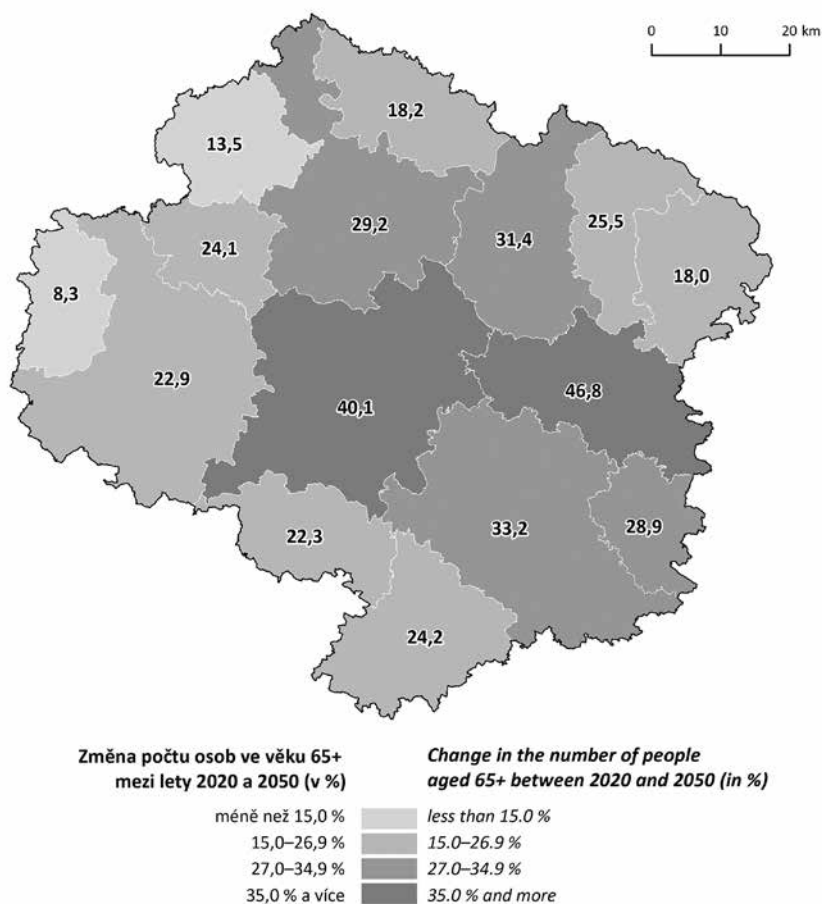
K výpočtu podílu umístěných seniorů byla využita data o počtech klientů domovů pro seniory a v domovech se zvláštním režimem podle věku k 31. 12. 2020, jež eviduje MPSV (MPSV, 2020). Počty byly vztaženy ke střednímu stavu obyvatel v příslušných věkových kategoriích. Výsledně byly využity následující podíly umístěných seniorů: 65–74 let: 0,7 %, 75–84 let: 3,0 %, 85–94 let: 12,0 %, 95 a více let: 25,8 %. Model C tak bere v potaz demografické stárnutí a nárůst seniorů v nejstarším věku a častější umísťování do zařízení sociální péče s narůstajícím věkem.

VÝSLEDKY

Současný a očekávaný počet seniorů v SO ORP Kraje Vysočina

Kraj Vysočina byl roce 2020 se svými 508 tisíci obyvateli třetím nejméně lidnatým krajem Česka. V rámci kraje měl nejvíce obyvatel SO ORP Jihlava (101 tis.) a dále SO ORP Třebíč (74 tis.), naopak nejméně početné byly správní obvody Pacov, Telč a Náměšť nad Oslavou, jejichž obyvatelstvo čítalo méně než 14 tisíc. Na základě námi sestavené populační projekce se očekává, že počet obyvatel všech SO ORP Kraje Vysočina bude po celé projektované období zaznamenávat úbytek (Příloha 2). V důsledku nerovnosti ve věkové struktuře a rostoucí naději dožití se bude nadále zvyšovat podíl seniorů v populaci. Zatímco v roce 2020 senioři představovali 21 % z celkového obyvatelstva Kraje Vysočina, v roce 2050 by to mělo být až 30 %. V rámci kraje měl v roce 2020 nejvyšší podíl seniorské populace SO ORP Pacov (23,4 %) a SO ORP Světlá nad

Obr. 1: Očekávaná změna počtu obyvatel ve věku 65 a více let mezi roky 2020 a 2050 (k 31. 12.), SO ORP Kraje Vysočina (v %) / Expected change in the number of inhabitants aged 65 and over between 2020 and 2050 (31.12.), AD MEP of the Vysočina Region (in %)

Zdroj: ČSÚ, 2019; ČSÚ, 2020; vlastní výpočty.

Source: CZSO, 2019; CZSO, 2020; authors' calculations.

Sázavou (22,6 %) naopak nejmladší populací se vyznačoval SO ORP Velké Meziříčí (18,1 %) (Příloha 3).

V období mezi roky 2020 a 2050 by měl počet osob ve věku 65 a více let v jednotlivých SO ORP Kraje Vysočina vzrůst od 8 % (SO ORP Pacov) až po 47 % (SO ORP Velké Meziříčí) (Obr. 1; Příloha 4). I přes to, že se ve Velkém Meziříčí očekává nejvýraznější nárůst počtu seniorů, v roce 2050 by se měl stále řadit mezi obvody s nejnižším podílem seniorů. Spolu se SO ORP Velké Meziříčí by mělo do roku 2050 dojít k výraznému nárůstu počtu seniorů rovněž v SO ORP Jihlava (o 40 %). Naopak nejnižší nárůst seniorů by spolu se SO ORP Pacov měl zaznamenat SO ORP

Světlá nad Sázavou, což je dáno tím, že již v roce 2020 měli jednu z nejstarších věkových struktur v Česku.

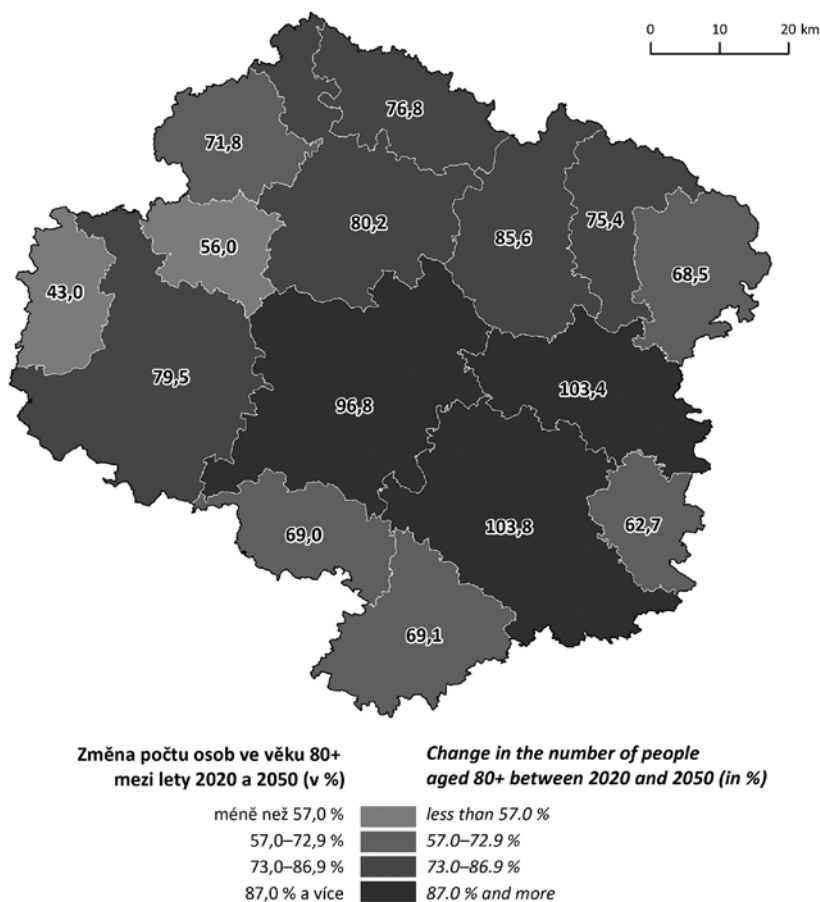
K nejvyššímu nárůstu bude docházet ve skupině nejstarších seniorů (starších 80 let) (Obr. 2). V některých správních obvodech by mělo dojít do roku 2050 až k více než dvojnásobnému nárůstu počtu obyvatel 80+.

Současná a předpokládaná dostupnost pobytových sociálních služeb v SO ORP Kraje Vysočina

V Kraji Vysočina můžeme pozorovat obdobné trendy v dostupnosti pobytových sociálních služeb jako

Obr. 2: Očekávaná změna počtu obyvatel ve věku 80 a více let mezi roky 2020 a 2050 (k 31. 12.), SO ORP Kraje Vysočina (v %) / Expected change in the number of inhabitants aged 80 and over between 2020 and 2050, AD MEPs in the Vysočina Region (in %)

Zdroj: ČSÚ, 2019; ČSÚ, 2020; vlastní výpočty.

Source: CZSO, 2019; CZSO, 2020; authors' calculations.

v celém Česku. V roce 2020 se zde nacházelo 23 domovů pro seniory s 1 896 lůžky a 23 domovů se zvláštním režimem s 1 067 lůžky (ČSÚ, 2021). V průběhu posledních více než deseti let docházelo k výraznému poklesu počtu lůžek v relaci na 1 000 osob starších 65 let a 80 let. Zatímco v roce 2007 připadalo 30 lůžek v domovech pro seniory na 1 000 osob ve věku 65 a více let a 136 lůžek na 1 000 osob ve věku 80 a více let, v roce 2020 to bylo o 40 % méně. U domovů se zvláštním režimem, vzhledem k jejich založení až v roce 2007, narostla vybavenost do roku 2020 na 10 lůžek na 1 000 osob ve věku 65 a více let a 45 lůžek na 1 000 osob ve věku 80 a více let.

Zda je úroveň vybavenosti kraje sociálními službami dostatečná, lze hodnotit například pomocí normativu vybavenosti, který představuje doporučené hodnoty kapacit sociálních služeb. Na základě analýzy byla pro rok 2010 doporučena jako dostatečná kapacita 26 lůžek v domovech pro seniory na 1 000 osob starších 65 let a 160 lůžek na 1 000 osob starších 80 let (Baumruková a kol., 1997). V době tvorby normativu vybavenosti ještě neexistovaly domovy se zvláštním režimem. Po zavedení tohoto typu zařízení v roce 2007 se proto začaly části domovů pro seniory transformovat na domovy se zvláštním režimem (Průša,

2011). Z toho důvodu je vhodné počítat souhrnně s lůžky v pobytových sociálních službách pro seniory.

Pokud tady počítáme s lůžky v obou zařízeních dohromady, v roce 2020 v Kraji Vysočina připadalo 28 lůžek na 1 000 osob ve věku 65 a více let, což je velmi blízké navrhované hodnotě normativu vybavenosti z roku 2010. Pokud se ale podíváme na počet lůžek na 1 000 osob starších 80 let, ten byl od navrhovaného normativu přibližně o 30 lůžek nižší.

Co se týká dostupnosti pobytových sociálních služeb v roce 2021 v jednotlivých SO ORP Kraje Vysočina, je značně diferencovaná (Tab. 1). Zatímco v obvodech Pacov, Humpolec a Telč na jedno místo připadalo méně než 18 osob ve věku 65 a více let, v severovýchodní části kraje (SO ORP Chotěboř, Žďár nad Sázavou a Nové Město na Moravě) to bylo více

než 60 seniorů na jedno lůžko. SO ORP Nové Město na Moravě dokonce žádným zařízením nedisponuje. Do roku 2024 se zde plánuje výstavba nového zařízení, jeho kapacita však bude stále nedostatečná pro zajištění adekvátní dostupnosti.

Mezi další správní obvody, kde by měla do roku 2024 vzniknout nová zařízení, patří Jihlava, Žďár nad Sázavou, Velká Bíteš a Bystřice nad Pernštejnem. Je však zřejmé, že i přes navýšení kapacit podle plánů nedojde u většiny SO ORP k výrazné změně dostupnosti služeb sociální péče. K výraznější změně by výstavbou mělo dojít v SO ORP Žďár nad Sázavou, kde index dostupnosti potenciálně poklesne z původních 95 na 53 seniorů na jedno lůžko. K pozitivní změně by rovněž mělo dojít v SO ORP Bystřice nad Pernštejnem, kde by na jedno lůžko mělo připadat přibližně 19 osob starších 65 let.

Tab. 1: Kapacity pobytových sociálních služeb pro seniory v SO ORP Kraje Vysočina v roce 2021 a jejich porovnání s plánovanými kapacitami v roce 2024 / The capacity of residential social services for seniors in AD MEPs in the Vysočina Region in 2021 and a comparison with their planned capacity in 2024

SO ORP / AD MEP	2021		2024	
	Kapacita Capacity	Index dostupnosti Availability index	Kapacita Capacity	Index dostupnosti Availability index
Bystřice nad Pernštejnem	126	34,2	228	19,1
Havlíčkův Brod	284	38,8	284	39,5
Humpolec	221	17,2	221	17,5
Chotěboř	80	61,4	80	62,5
Jihlava	432	47,0	564	37,3
Moravské Budějovice	185	26,4	185	27,2
Náměšť nad Oslavou	94	30,8	94	31,6
Nové Město na Moravě	0	0	60	70,1
Pacov	154	14,1	154	14,0
Pelhřimov	260	38,2	260	39,2
Světlá nad Sázavou	115	38,9	115	40,3
Telč	178	15,6	178	15,9
Třebíč	594	26,5	594	27,5
Velké Meziříčí	213	31,3	236	29,4
Žďár nad Sázavou	94	95,2	174	53,3
Kraj Vysočina	3 030	35,3	3 427	32,1

Pozn.: Index dostupnosti je počítaný z odhadovaného počtu seniorů v daném roce dle vypočítané projekce.

Note: The availability index is calculated from the estimated number of seniors in a given year according to the calculated projection.

Zdroj: ČSÚ, 2021; MPSV, 2022; vlastní výpočty.

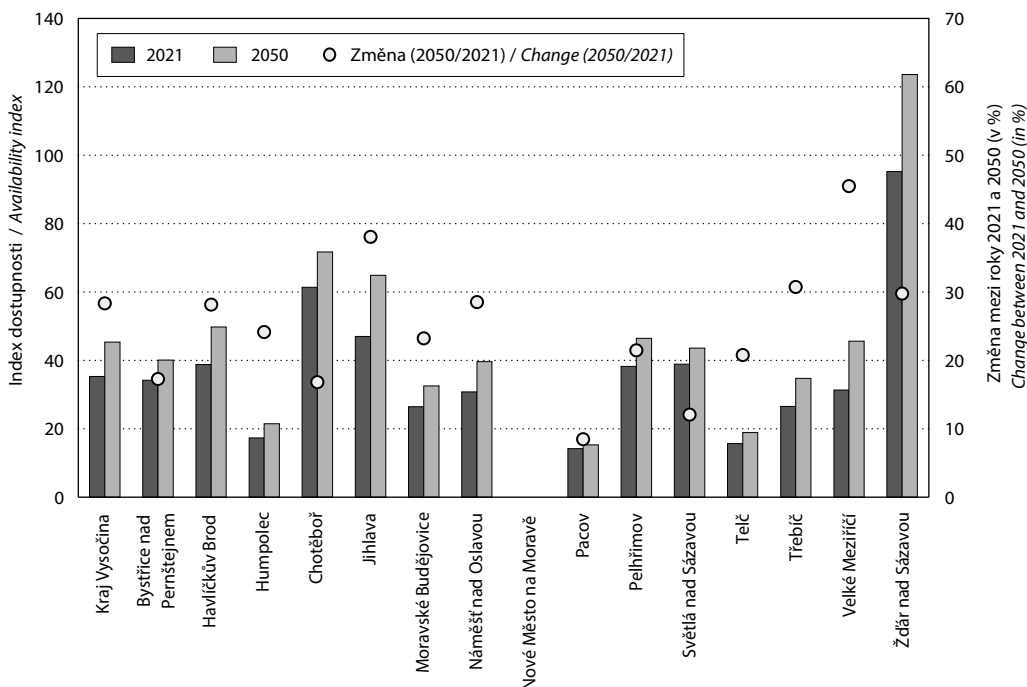
Source: CZSO, 2021; Ministry of Labour and Ministry of Social Affairs of the Czech Republic, 2022; authors' calculations.

Na základě námi sestavené projekce počtu obyvatel a kapacit domovů pro seniory a domovů se zvláštním režimem v jednotlivých SO ORP Kraje Vysočina byly vytvořeny 3 modelové projekce kapacit pobytových sociálních služeb, vždy ve dvou variantách, dle toho, zda byla jako výchozí kapacita brána v době sestavení projekce aktuální kapacita (rok 2021), nebo kapacita plánovaná do roku 2024. Díky modelu A bylo zjištěno, že kdyby se do roku 2050 nezměnily kapacity z roku 2021, index dostupnosti by se v Kraji Vysočina zvýšil o 28 %. V rámci kraje by k největší změně indexu dostupnosti při zachování kapacit mělo do roku 2050 dojít ve správním obvodě Velké Meziříčí, kde by měl být zaznamenán téměř 50% nárůst (Obr. 3). Rovněž v SO ORP Jihlava by měl index dostupnosti narůst až o 40 %. To je způsobeno očekávaným nejvyšším nárůstem počtu seniorů v těchto dvou správních obvodech.

V případě, že počítáme s plánovanými kapacitami pro rok 2024, se v některých obvodech očekává pokles indexu dostupnosti oproti počítání s kapacitami z roku 2021. Například v SO ORP Žďár nad Sázavou by se měla situace s dostupností pobytových služeb zlepšit a mělo by připadat 53 seniorů na jedno místo v zařízení v roce 2024 a 67 v roce 2050, což však stále zdaleka neznačí ideální situaci.

Pokud by měl být zachován index dostupnosti z roku 2021 po celé období (Model B), tak by to znamenalo navýšit kapacity ve správních obvodech od 10 % do téměř 50 % do roku 2050 (Obr. 4). V SO ORP Velké Meziříčí, kde se očekává nejvyšší nárůst počtu seniorů, by byl potřebný nárůst kapacit ze současných 200 na 300 lůžek v roce 2050. K nejvyšším nárůstům kapacit v absolutních hodnotách by mělo do roku 2050 pro zachování dostupnosti dojít v obvodech Třebíč a Jihlava (o více než 150 lůžek).

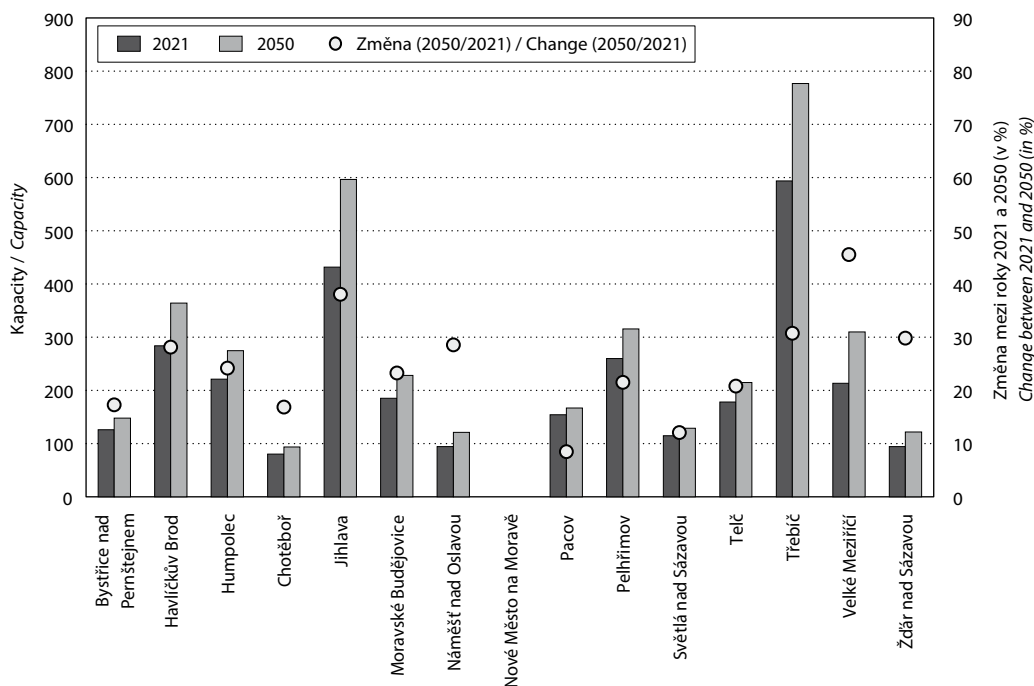
Obr. 3: Modelové odhady vývoje budoucího počtu obyvatel ve věku 65 a více let na 1 místo v domovech pro seniory a domovech se zvláštním režimem (2021 a 2050) – Model A / Model estimates of the development of the future number of residents aged 65 and over per place in seniors' homes and homes with a special regime (2021 and 2050) – Model A

Zdroj: ČSÚ, 2019; ČSÚ, 2020; MPSV, 2022; vlastní výpočty.

Source: CZSO, 2019; CZSO, 2020; Ministry of Labour and Ministry of Social Affairs of the Czech Republic, 2022; authors' calculations.

Obr. 4: Modelové odhady vývoje budoucích potenciálních kapacit v domovech pro seniory a domovech se zvláštním režimem (2021 a 2050) – Model B / Model estimates of the development of the future potential capacity in seniors' homes and homes with a special regime (2021 and 2050) – Model B

Pozn.: Kapacity v Kraji Vysočina: 3 030 (rok 2021), 3 887 (rok 2050); změna mezi roky 2021 a 2050: 28 %.

Note: Capacity in the Vysočina Region: 3,030 (year 2021), 3,887 (year 2050); change between 2021 and 2050: 28%.

Zdroj: ČSÚ, 2019; ČSÚ, 2020; MPSV, 2022; vlastní výpočty.

Source: CZSO, 2019; CZSO, 2020; Ministry of Labour and Ministry of Social Affairs of the Czech Republic, 2022; authors' calculations.

Již do roku 2030 by bylo potřebné navýšit kapacity o více než 10 % v obvodech Velké Meziříčí, Třebíč a Žďár nad Sázavou.

Třetí model C odhaduje s ohledem na vstupní předpoklad konstantního podílu umístěných seniorů dle věkových kategorií, že oproti předešlému modelu B by měl být zaznamenán mírně strmější nárůst budoucích potenciálních kapacit zařízení (Obr. 5). Ve všech SO ORP by pro zachování současné dostupnosti mělo dojít do roku 2050 k navýšení kapacit v průměru o 36 %, což je přibližně o 8 procentních bodů více, než bylo předpokládáno v předchozím modelu B, který na rozdíl od tohoto modelu nepočítá s předpokladem, že se bude více osob dožívat nejstarších věkových kategorií, kde je zároveň i vyšší podíl umístěných seniorů do zařízení. Ve správním obvodu Velké Meziříčí by na základě modelu C bylo potřebné navýšit kapacity do roku 2050 o více než 50 % (nárůst o více než

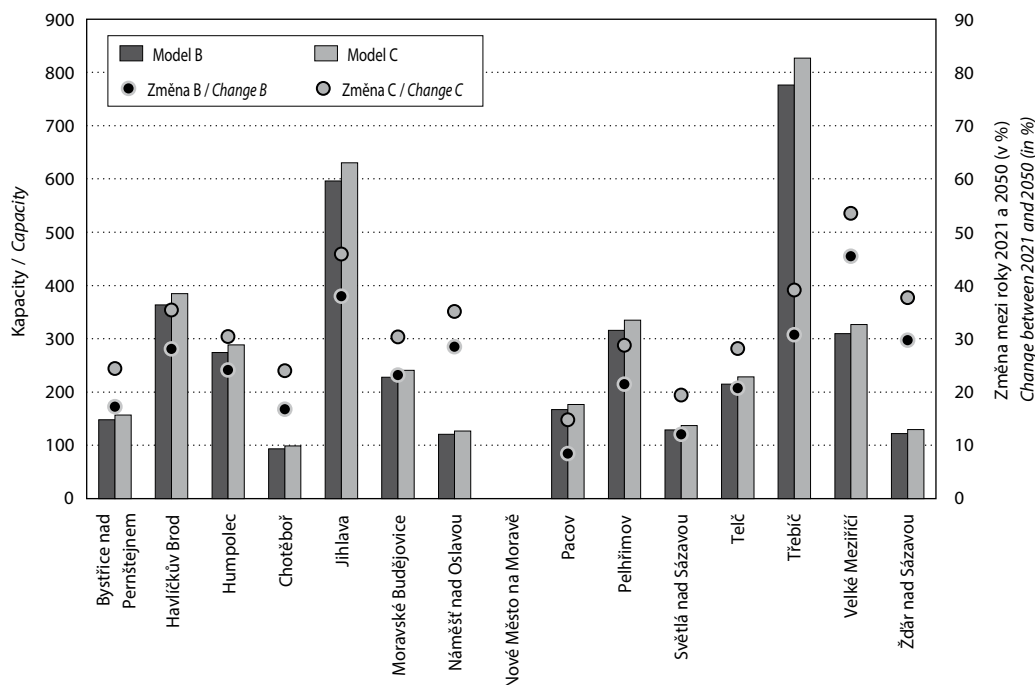
100 lůžek), v SO ORP Jihlava o více než 45 % (nárůst o 200 lůžek) a v SO ORP Třebíč o 40 % (nárůst o více než 200 lůžek).

DISKUSE

Analýza dostupných dat ukázala, že pokud nedojde k významné změně, ať už na straně nabídky, nebo poptávky po pobytových sociálních službách pro seniory v jednotlivých SO ORP Kraje Vysočina, může se výrazně snížit dostupnost těchto služeb, přičemž toto snížení bude mít v různých SO ORP odlišnou intenzitu.

Pro pochopení kontextu poskytování pobytových sociálních služeb pro seniory v jednotlivých SO ORP bylo v březnu 2022 provedeno dotazníkové šetření, v rámci něhož bylo osloveno všech 15 obcí s rozšířenou působností, přesněji řečeno vedoucí odboru sociálních

Obr. 5: Modelové odhady vývoje budoucích potenciálních kapacit v domovech pro seniory a domovech se zvláštním režimem v roce 2050 – Model B a C / Model estimates of the development of future potential capacity in seniors' homes and homes with a special regime in 2050 – Model B and C

Zdroj: ČSÚ, 2019; ČSÚ, 2020; MPSV, 2022; vlastní výpočty.

Source: CZSO, 2019; CZSO, 2020; Ministry of Labour and Ministry of Social Affairs of the Czech Republic, 2022; authors' calculations.

věcí. Dotazník obsahoval 10 otevřených otázek a byl rozeslán pomocí e-mailu. Na základě zodpovězení dvou třetin dotazníků jsme následně vymezili několik společných charakteristik.

S výjimkou zástupců dvou správních obvodů (SO ORP Jihlava a Chotěboř) vnímají všichni demografické stárnutí z pohledu dostupnosti sociálních služeb pro seniory jako problém a již současné kapacity hodnotí jako nedostatečné, s čímž souvisí i dlouhé čekací lhůty na umístění seniora do pobytového zařízení, se kterými se v daných správních obvodech potýkají.

Tvrzení zástupců SO ORP Jihlava a Chotěboř o dostatečných kapacitách sociálních služeb pro seniory jsou v rozporu s našimi zjištěními. Dle našich výpočtů měly mít právě tyto dva správní obvody v roce 2021 nejvyšší poměr seniorů na jedno místo v domovech pro seniory a v domovech se zvláštním režimem hned po SO ORP Žďár nad Sázavou. Zůstává otázkou, zda je tomu kvůli dobré vybavenosti obvodů terén-

ními službami, které mohou z části zastupovat pobytovou formu služeb, či se například jedná o špatnou informovanost zástupců SO ORP, kteří si plně nemusí uvědomovat rizika, která se s možným budoucím nedostatkem kapacit pojí.

Mezi hlavní problémy v oblasti sociálních služeb pro seniory, jež zástupci jednotlivých samospráv zmiňovali, patří například nízká dostupnost terénních sociálních služeb pro seniory mimo větší obce. Problém je však také s místní a časovou dostupností, která není kvůli rozdrobené sídelní struktuře příznivá. Problém nedostatečných kapacit terénních služeb navrhuji v SO ORP Pelhřimov a v SO ORP Humpolec řešit pomocí navýšení úvazků a zajištění finanční spoluúčasti obcí, jejichž obyvatel, jakožto potenciálních klientů služby, by se to týkalo.

Není příliš překvapivé, že všichni respondenti vnímali jako hlavní překážku pro vyřešení zmíněných problémů nedostatek finančních prostředků. Mezi

další hlavní problém patří nedostatek pracovníků v sociálních službách, ať už se jedná o odborný personál, či například o provozní pracovníky. Respondenti rovněž poukazují na velkou fluktuaci zaměstnanců, jež je spojena s velmi náročnou náplní práce a s neadekvátním finančním ohodnocením.

Ačkoliv většina samospráv hodnotí kapacity pobytových sociálních služeb jako nedostatečné, ne všichni z nich mají plán, jak budou deficit řešit. Většina SO ORP má zřízeny střednědobé plány rozvoje sociálních služeb, které však podle slov některých vedoucích odborů nezahrnují plány na zvyšování kapacit pobytových sociálních služeb. Spolu s tím někteří uvádějí, že preferují spíše podporu terénních a ambulantních služeb, což je směr, kterým se již některé samosprávy snaží ubírat (Telč, Třebíč, Pelhřimov, Humpolec, Bystřice nad Pernštejnem).

Ostatně tzv. deinstitucionalizace je hlavním cílem národní strategie rozvoje sociálních služeb (MPSV, 2015). Na tuto problematiku poukazuje zástupce SO ORP Moravské Budějovice: „I přes snahu o deinstitucionalizaci z vnější strany, jsou stále vysoké požadavky ze strany klientů na pobytové služby.“ Často nemají možnost využít pomoci rodiny, či nemají uzpůsobeno bydlení na sníženou pohyblivost. Dále zmiňuje i samotu, jež často seniory trápí.

ZÁVĚR

V Česku již několik desetiletí dochází k nárůstu počtu seniorů a dle projekcí se očekává, že jejich počet se bude i nadále zvyšovat. V Kraji Vysočina a jeho správních obvodech, na které jsme se v této práci zaměřili, tomu není jinak.

Počet seniorů by se měl dle našich projekcí ve všech SO ORP do roku 2050 zvyšovat. K nejvyššímu nárůstu by mělo dojít v SO ORP Velké Meziříčí, kde by se měl mezi roky 2020 a 2050 počet seniorů zvýšit téměř o 50 %. I v SO ORP Jihlava by mělo dojít k výraznému nárůstu seniorů (o 40 %). Naopak nejnižší nárůst seniorů se očekává v obvodech Pacov a Světlá nad Sázavou (o méně než 15 %), které v roce 2020 patřily mezi obvody s nejvyšším podílem seniorů nejen v Kraji Vysočina, ale i v celé republice.

Námi sestavené populační projekce, jak již bylo zmíněno výše, mají své limity. Z důvodu počítání s migračně uzavřenou populací a bez krajních variant

možného budoucího vývoje, je do výsledků vnesena větší neurčitost. Stežejním cílem odhadů je nastinit trend možného budoucího vývoje nežli se snažit předpovídat přesné počty.

Na základě zjevné proměny ve věkové struktuře vyvstávají na povrch mnohé obavy a problémy. Cílem tohoto příspěvku bylo zjistit, jaká je současná dostupnost domovů pro seniory a domovů se zvláštním režimem v SO ORP Kraje Vysočina a jaké jsou možné varianty budoucího vývoje.

Kraj Vysočina se řadí mezi kraje s průměrnou vybaveností pobytovými sociálními službami. V roce 2020 připadalo 28 lůžek na 1 000 osob ve věku 65 a více let. V rámci kraje jsou však v dostupnosti pobytových sociálních služeb pozorovány značné rozdíly. Zatímco v SO ORP Pacov, Humpolec a Telč připadalo méně než 20 seniorů na jedno lůžko, v SO ORP Jihlava, Havlíčkův Brod, Světlá nad Sázavou a Pelhřimov byl počet seniorů na jedno lůžko dvojnásobný. Nejkritičtější situace je ve správních obvodech Chotěboř, Nové Město na Moravě a Žďár nad Sázavou, kde v současnosti na jedno lůžko připadá více než 50 seniorů, přičemž v SO ORP Nové Město na Moravě se aktuálně nenachází žádné zařízení. Byť by zde dle plánu mělo do roku 2024 vzniknout 60 lůžek, stále se bude se svými kapacitami řadit mezi tři obvody s nejnižší dostupností.

Na základě „současných“ (tj. v době sestavení projekce aktuálně platných) kapacit domovů pro seniory a domovů se zvláštním režimem a projekce seniorů byly sestaveny modelové projekce kapacit. Bylo zjištěno, že pokud by se kapacity z roku 2021 nezměnily, do roku 2050 by se zvýšil počet seniorů na jedno místo v průměru o necelých 30 %, což znamená nárůst z 35 na 45 seniorů na jedno lůžko. Změna dostupnosti v rámci jednotlivých SO ORP koresponduje s vývojem budoucího počtu seniorů, tudíž sníženou dostupností by měly být nejvíce ohroženy obvody Velké Meziříčí a Jihlava.

Aby byla zachována současná dostupnost pobytových sociálních služeb, musela by být do roku 2050 navýšena kapacita v celém Kraji Vysočina o 850 lůžek (o 28 %), přičemž nejvyšší nárůst by byl potřebný v obvodech s očekávaným výrazným nárůstem počtu seniorů. V případě SO ORP Velké Meziříčí to znamená nárůst o 100 lůžek a v Jihlavě a Třebíči o více než 150 lůžek. Při zohlednění vyššího podílu umístěných

seniorů ve vyšším věku, by mělo dojít do roku 2050 ještě k vyššímu nárůstu kapacit (v průměru o 36 %), což je dáno očekávaným nárůstem počtu seniorů ve vyšších věcích.

Na základě odpovědí zástupců samospráv i naší analýzy dostupných dat je zřejmé, že ve většině SO ORP není již současný počet lůžek obou typů pobytových sociálních služeb pro seniory dostatečný. Proto by nárůst kapacit měl být ideálně ještě vyšší, než prezentujeme, aby bylo oproti současnému stavu docíleno adekvátní úrovně dostupnosti.

Nicméně to neznamená, že by mělo dojít pouze k výraznému nárůstu počtu lůžek v pobytových sociálních službách. Pro zajištění dostupné a kvalitní péče seniorům by v případě celého Kraje Vysočina bylo

rovněž vhodné zaměřit se na zlepšení dostupnosti terénních služeb, které mají v porovnání s ostatními kraji nižší obslužnost.

Zároveň je potřebné zdůraznit, že ne vždy má senior možnost využívat sociální službu ve svém přirozeném prostředí. Se zvyšujícím se tlakem na pobytové služby však bude potřebné, aby pobytové služby byly určeny pouze pro osoby, které nejsou schopny sebeobsluhy. Dále bude se změnami ve společnosti docházet ke snižování neformální péče, a proto bude potřebné tuto formu péče co nejvíce přizpůsobit a usnadnit podmínky zájemcům o poskytování neformální péče ze strany rodinných příslušníků, aby byl úbytek poskytovatelů neformální péče co nejmírnější.

Literatura

- ARCDATA PRAHA, 2021. ArcČR 500 – digitální geografická databáze, verze 4.2. Dostupné z: <https://www.arcdata.cz/>.
- Baumruková, P. a kol. 1997. *Obce, města, regiony a sociální služby*. Praha: Sociopress. 250 s. ISBN 80-902260-1-9.
- Burcin, B. – Kučera T. 2006. Jak stárneme... In: Glosová, D. a kol. (eds.) *Bydlení pro seniory. 21. století*. Brno: ERA, s. 11–20. ISBN 8073660571.
- ČDS. 2010. *Anglické a české termíny pro souhrnné ukazatele zdravotního stavu obyvatelstva*. Dostupné z: <https://www.czechdemography.cz/vydavame/ukazatele-zdravotniho-stavu-obyvatelstva/>.
- Česko. 2006. Zákon č. 108 ze dne 14. března 2006 o sociálních službách. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 37. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>.
- ČSÚ. 2018. *Vnitřní stěhování v ČR – 2005 až 2017*. [cit. 2023-05-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vnitri-stehovani-v-cr>.
- ČSÚ. 2019. *Parametry vstupující do projekce obyvatelstva Kraje Vysočina*. Nepublikováno.
- ČSÚ. 2019b. *Projekce obyvatelstva v krajích ČR – do roku 2070*. [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-v-krajich-cr-do-roku-2070>.
- ČSÚ. 2020. *Úmrtnostní tabulky SO ORP Kraje Vysočina (2016–2020)*. Nepublikováno.
- ČSÚ. 2021. *Statistická ročenka Kraje Vysočina – 2021*. [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-kraje-vysocina-2021>.
- ČSÚ. 2021b. *Demografická ročenka krajů 2011–2020*. [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-4uawa715mp>.
- Dvořáková, A. 2018. Přehled vybraných nástrojů na podporu pečujících v současné legislativní úpravě i v praktickém výkonu – limity a příležitosti. *Fórum sociální práce*, s. 9–20. ISSN 2336-6664.
- Eurostat. 2022. *Data Browser: Healthy life years at birth by sex*. [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00150/default/table>.
- Grundy, E. M. – Murphy, M. 2017. Population ageing in Europe. In: Michel, P. J. et al. (eds.) *Oxford Textbook of Geriatric Medicine*. Oxford. 1392 s. ISBN: 9780198701590. <https://doi.org/10.1093/med/9780198701590.003.0002>.
- Horecký, J. 2020. *Financování sociálních služeb v České republice*. APSS ČR. 16 s. Dostupné z: <https://www.apsscr.cz/cz/nabizime/odborna-publikacni-cinnost>.
- Chýlová, M. 2009. *Odhad poptávky po zařízeních sociální péče pro seniory v České republice*. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Přírodovědecká fakulta.

- Kraj Vysočina. 2020. *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Kraje Vysočina*. Aktualizace pro rok 2021. Dostupné z: https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4104507.
- MPSV. 2015. *Národní strategie rozvoje sociálních služeb na období 2016–2025*. [cit. 2022-05-07]. Praha: MPSV. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/577769/NSRSS.pdf>.
- MPSV. 2019. *Analýza financování sociálních služeb*. [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <https://1url.cz/oK1gw>.
- MPSV. 2020. *1-01 Roční výkaz o sociálních službách poskytovaných v zařízeních sociálních služeb*. Data poskytnutá na základě korespondence s ČSÚ. Nepublikováno.
- MPSV. 2022a. *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2021*. Praha: MPSV. 122 s.
- MPSV. 2022. Registr poskytovatelů sociálních služeb [cit. 2022-03-09]. Dostupné z: <http://iregistr.mpsv.cz>.
- Nichols, E. et al. 2022. Estimation of the global prevalence of dementia in 2019 and forecasted prevalence in 2050: an analysis for the Global Burden of Disease Study 2019. *The Lancet Public Health*, 7(2). [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(21\)00249-8](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(21)00249-8).
- Prince, M. – Ali, G.-C. – Geuechet, M. a kol. 2016. Recent global trends in the prevalence and incidence of dementia, and survival with dementia. *Alzheimer's Research & Therapy*, 8(23). <https://doi.org/10.1186/s13195-016-0188-8>.
- Průša, L. 2011. Vývoj vybavenosti regionů službami sociální péče pro seniory a osoby se zdravotním postižením. *Kontakt*, 13(2), s. 157–165. ISSN 1212-4117. <https://doi.org/10.32725/kont.2011.020>.
- Průša, L. 2015. *Služby sociální péče ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností a jejich dostupnost*. [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://relik.vse.cz/2015/download/pdf/49-Prusa-Ladislav-paper.pdf>.
- Průša, L. 2018. Nová projekce vývoje počtu příjemců příspěvku na péči v ČR do roku 2030. *Demografie*, 60(1), s. 49–60. ISSN 0011-8265.
- Rychtaříková, J. 2006. Perspektiva seniorů v České republice a ve vybraných zemích EU. *Demografie*, 48(4), s. 252–256. ISSN 0011-8265.
- Rychtaříková, J. 2015. Délka života, zdraví a postoje v Evropské unii. *Geografie*, 120(4), 542–563. <https://doi.org/10.37040/geografie2015120040542>.
- Svobodová, K. 2010. Životní situace seniorů v kontextu demografického stárnutí v České republice. Praha. Disertační práce. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta. Vedoucí práce Jitka Rychtaříková.
- Šídlo, L. – Křestánová, J. 2018. Kdo se postará? Domovy pro seniory v Česku v kontextu demografického stárnutí. *Demografie*, 60(3), s. 248–265. ISSN 0011-8265.
- Šídllová Kunstová, N. – Šídlo, L. 2016. Perspektivy vývoje kapacit v domovech pro seniory v Jihočeském kraji. *Kontakt*, 18(2), s. 113–122. ISSN 1212-4117. <https://doi.org/10.1016/j.kontakt.2016.05.004>.
- Štyglarová, T. – Němečková, M. 2023. *Odras války na Ukrajině v demografické statistice Česka*. Příspěvek z konference ČDS 2023. Dostupné z: <https://www.czechdemography.cz/akce/konference/konference-cds-2023/prispevky-z-konference/>.
- Válková, M. 2015. *Dlouhodobá péče v ošetrovatelství*. Praha: IPVZ, 77 s. [cit. 2022-06-04]. Dostupné z: <https://www.ipvz.cz/seznam-souboru/2363-dlouhodobaa-pace-v-osetrovatelstvi.pdf>.

TEREZA HAVELKOVÁ

Je studentkou doktorského studia demografie na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy, kde v roce 2022 ukončila magisterské studium demografie. Ve své výzkumné činnosti se zabývá dopady demografického stárnutí na sociální a zdravotní služby.

SUMMARY

The number of seniors in the Czech Republic has been increasing for several decades and is projected to continue to increase. This is equally true for

the Vysočina Region and its administrative districts, which are the focus of this paper. According to my projections, the largest increase in the number of seniors is expected to occur between 2020 and 2050

in the AD MEP Velké Meziříčí (by almost 50%) and in the AD MEP Jihlava (by 40%). Conversely, the smallest increase in the number seniors is expected in the districts of Pacov and Světlá nad Sázavou (by less than 15%), which in 2020 were among the districts with the highest share of seniors not only in the Vysočina Region but in the Czech Republic as a whole.

The main objective of this paper was to use model projections to determine how the future availability of spaces in seniors' homes and homes with a special regime in AD MEPs in the Vysočina Region may change depending on the increase in the number of seniors.

It was found that if the capacity of homes in 2021 remains unchanged, the number of seniors per bed would increase by nearly 30% on average by 2050, which means an increase from 35 to 45 seniors per bed. The change in availability in individual AD MEPs corresponds to the expected change in the number of seniors in the future, so the districts of Velké Meziříčí and Jihlava are likely to be most at risk of reduced availability.

In order to maintain the current availability of residential social services, the capacity in the entire Vysočina Region would have to be increased by 850 beds (28%) by 2050. In the case of the AD MEP Velké Meziříčí this means an increase of 100 beds and

in Jihlava and Třebíč an increase of more than 150 beds. Taking into account the higher proportion of seniors placed in residential social services at an older age, there should be an even higher increase in capacity by 2050 (by 36% on average), since there is an expected increase in the number of seniors in older cases by 2050.

In most of the AD MEPs in the Vysočina Region, the current number of beds for both types of residential social services for senior citizens is no longer sufficient. Therefore, the increase in capacity should ideally be even greater than what the projected numbers suggest in order to ensure an adequate level of availability comparable to the present situation. However, increasing the number of beds in residential social services is not the only step that needs to be encouraged. In order to ensure accessible and quality care for the elderly, it would also be advisable to focus on improving the availability of outreach social services, as the capacity of these services in the Vysočina Region is smaller than in other regions. At the same time, it will be necessary to adapt and facilitate the conditions for those interested in providing informal care by family members as much as possible in order to minimise the decline in the number of informal care providers.

PŘÍLOHY / APPENDIX

Příloha 1: Naděje dožití při narození v SO ORP Kraje Vysočina, průměr za roky 2016–2020 a odhad k 31. 12. 2050 / Life expectancy at birth in AD MEPs in the Vysočina Region, average for the years 2016–2020 and estimate as of 31.12. 2050

SO ORP / AD MEP	Průměr / Average 2016–2020		2050	
	muži / men	ženy / women	muži / men	ženy / women
Bystřice nad Pernštejnem	75,4	82,1	80,6	85,7
Havlíčkův Brod	77,0	82,5	81,7	86,1
Humpolec	76,7	81,1	81,3	85,6
Chotěboř	76,1	82,7	81,5	86,4
Jihlava	76,9	82,5	81,8	86,4
Moravské Budějovice	75,3	82,1	81,1	86,1
Náměšť nad Oslavou	77,8	83,8	82,2	87,1
Nové Město na Moravě	76,9	83,0	81,8	86,8
Pacov	75,6	81,7	80,5	85,4
Pelhřimov	76,0	82,5	81,1	86,3
Světlá nad Sázavou	75,3	82,4	80,4	86,1
Telč	75,5	82,7	81,0	86,5
Třebíč	77,1	83,0	82,1	86,9
Velké Meziříčí	75,7	82,6	80,8	86,5
Žďár nad Sázavou	77,8	82,8	82,6	86,5

Zdroj: ČSÚ, 2019; ČSÚ, 2020; vlastní výpočty.

Source: CZSO, 2019; CZSO, 2020; authors' calculations.

Příloha 2: Počet obyvatel v SO ORP Kraje Vysočina, k 31.12. 2020 a odhad k 31.12. 2050
Number of inhabitants in AD MEPs in the Vysočina Region as of 31.12. 2020 and estimate as of 31.12. 2050

SO ORP / AD MEP	2020		2050	
	muži / men	ženy / women	muži / men	ženy / women
Bystřice nad Pernštejnem	9 866	9 799	8 567	8 515
Havlíčkův Brod	26 225	26 627	23 741	23 975
Humpolec	8 954	8 964	7 956	7 923
Chotěboř	10 845	10 918	9 492	9 608
Jihlava	50 342	50 802	46 112	46 406
Moravské Budějovice	11 464	11 451	10 055	10 106
Náměšť nad Oslavou	6 743	6 675	5 990	5 949
Nové Město na Moravě	9 660	9 706	8 721	8 848
Pacov	4 652	4 657	3 855	3 852
Pelhřimov	22 434	22 637	19 542	19 816
Světlá nad Sázavou	9 709	9 862	8 127	8 449
Telč	6 458	6 488	5 693	5 750
Třebíč	36 586	37 418	32 925	33 614
Velké Meziříčí	18 181	18 247	16 893	17 177
Žďár nad Sázavou	21 034	21 448	19 204	19 274
Kraj Vysočina	253 153	255 699	226 874	229 261

Pozn.: Odhadovaný počet obyvatel v Kraji Vysočina v roce 2050 dle projekce ČSÚ: 233 359 (muži), 231 954 (ženy) (ČSÚ, 2019b).

Note: Estimated population in the Vysočina Region in 2050 according to the CZSO projection: 233,359 (men), 231,954 (women) (CZSO, 2019b).

Zdroj: ČSÚ, 2019; ČSÚ, 2020; vlastní výpočty.

Source: CZSO, 2019; CZSO, 2020; authors' calculations.

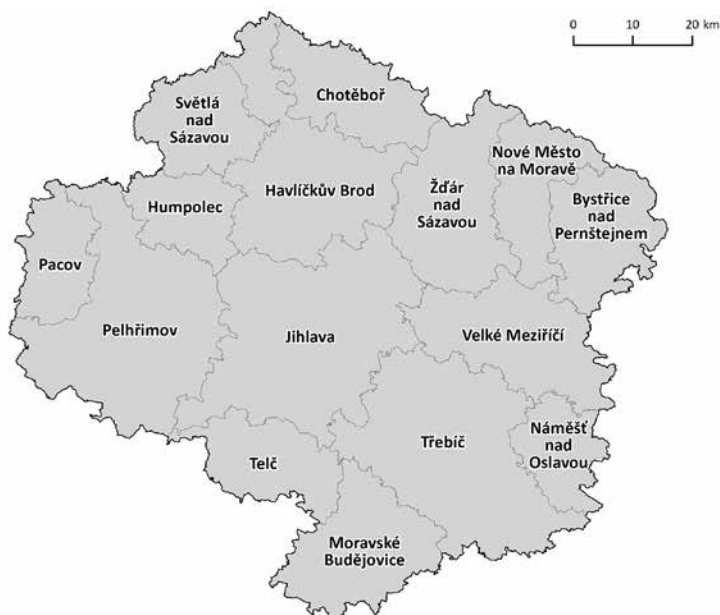
Příloha 3: Počet a podíl osob ve věku 65 a více let v letech 2020, 2030, 2040 a 2050 (k 31. 12.) v SO ORP Kraje Vysočina / The number and share of persons aged 65 and over in 2020, 2030, 2040 and 2050 (31. 12.) in AD MEP of the Vysočina Region

SO ORP/ AD MEP	Počet osob 65+ Number of people 65+				Podíl osob 65+ Share of people 65+			
	2020	2030	2040	2050	2020	2030	2040	2050
Bystřice nad Pernštejnem	4 278	4 479	4 856	5 046	21,8	23,8	27,1	29,5
Havlíčkův Brod	10 924	11 700	12 870	14 111	20,7	22,8	26,0	29,6
Humpolec	3 812	3 934	4 281	4 730	21,3	22,8	25,9	29,8
Chotěboř	4 853	5 098	5 579	5 735	22,3	24,4	28,0	30,0
Jihlava	19 999	22 177	25 116	28 028	19,8	22,4	26,2	30,3
Moravské Budějovice	4 842	5 236	5 729	6 015	21,1	23,8	27,2	29,8
Náměšť nad Oslavou	2 884	3 141	3 374	3 718	21,5	24,2	27,0	31,1
Nové Město na Moravě	4 088	4 373	4 839	5 128	21,1	23,2	26,7	29,2
Pacov	2 176	2 136	2 296	2 357	23,4	24,5	28,2	30,6
Pelhřimov	9 814	10 554	11 507	12 060	21,8	24,3	27,9	30,6
Světlá nad Sázavou	4 416	4 816	4 939	5 011	22,6	25,8	28,1	30,2
Telč	2 749	2 965	3 228	3 363	21,2	23,8	27,1	29,4
Třebíč	15 470	17 534	19 546	20 604	20,9	24,3	28,2	31,0
Velké Meziříčí	6 608	7 513	8 765	9 702	18,1	21,0	25,1	28,5
Žďár nad Sázavou	8 835	9 885	11 007	11 610	20,8	23,9	27,6	30,2
Kraj Vysočina	105 748	115 541	127 933	137 219	20,8	23,4	27,0	30,1

Zdroj: ČSÚ, 2019; ČSÚ, 2020; vlastní výpočty.

Source: CZSO, 2019; CZSO, 2020; authors' calculations.

Příloha 4: Názvy SO ORP Kraje Vysočina / Names of AD MEPs in the Vysočina Region

Zdroj: ARCDATA PRAHA, 2021; vlastní zpracování.

Source: ARCDATA PRAHA, 2021; authors' calculations.

VYUŽITÍ ADMINISTRATIVNÍCH ZDROJŮ DAT PŘI VYMEZENÍ OBYVATELSTVA VE SČÍTÁNÍ LIDU 2021 V ČESKU

Robert Šanda¹⁾

THE USE OF ADMINISTRATIVE DATA SOURCES IN THE 2021 POPULATION CENSUS IN CZECHIA

Abstract

The article presents the administrative data sources used in the 2021 population census in Czechia and describes the main steps in data processing leading from raw input data to the final census population. Special attention is paid to signs-of-life analysis, which deals with the issue of overcoverage in the population register. The article ties in with a previous article (published in 2022) that discussed the use of registers in European population censuses and explained the process of combining data sources in the previous 2011 Czech population census.

Keywords: population and housing census, Czechia, administrative data sources, data quality, signs-of-life analysis
Demografie, 2023, **65(3): 120–135**

DOI: <https://doi.org/10.54694/dem.0323>

1. ÚVOD

Předkládaný článek navazuje na dříve publikovanou práci, která se věnovala problematice administrativních zdrojů dat ve sčítání lidu v mezinárodním pohledu a především ve sčítání 2011 v Česku (Šanda, 2022). Článek mimo jiné upozorňoval na fakt, že v současném období dynamických proměn sčítání lidu je pro interpretaci výsledků podstatné mít povědomí o celkovém konceptu sčítání a zejména o některých metodických postupech jeho zpracování. Po zpracování a publikování prvních výsledků sčítání 2021 se toto tvrzení potvrdilo.

Výsledný počet obyvatel podle sčítání 2021 mnohé uživatele dat překvapil. Počet obvykle bydlících obyvatel byl 10 524 167 a počet registrovaných obyvatel (nepřesně označovaných jako „trvale bydlící“⁽²⁾) činil 10 487 748. Ve srovnání se sčítáním 2011 tak počet obvykle bydlících vzrostl o 88 tisíc, počet registrovaných obyvatel se téměř nezměnil, resp. slabě poklesl (o necelé 3 tisíce). Přitom podle intercenzální bilance vzrostl mezi sčítáním 2011 a koncem roku 2020 počet registrovaných obyvatel o 211 168 na 10 701 777. Sčítáním 2021 a zpětnou demografickou bilancí od rozhodného okamžiku k 1. 1. 2021 byl tento stav korigován na 10 494 836.

1) U Český statistický úřad, kontakt: [robert.sanda@czso.cz](mailto:robert.sanda.czso.cz).

2) „Trvale bydlící obyvatelstvo“ je zažitý termín. Vedle občanů ČR a cizinců s trvalým pobytem sem však patří také občané členských zemí EU a EFTA (European Free Trade Association) a jejich rodinných příslušníků s přechodným pobytem, občané třetích zemí s dlouhodobým pobytem (vízum nad 90 dní nebo povolení k dlouhodobému pobytu), a cizinci s platným azylem v ČR. Termín registrované obyvatelstvo je proto vhodnější, i když také není bezproblémový.

Skok v časové řadě počtů obyvatel je po novém sčítání běžný, ale vždy se pohyboval v řádu několika desítek tisíc (s výjimkou stotisícového poklesu při sčítání 1970, což však bylo ve specifické situaci po událostech let 1968 a 1969). Dopad sčítání 2021 na oficiální počty obyvatel byl v historii tzv. moderních sčítání bezprecedentní. Ovlivněny tím byly nejen časové řady stavů obyvatelstva, ale rovněž řady dalších demografických ukazatelů, sociálních statistik atd. Přirozeně to vyvolalo v řadách uživatelů pochybnosti o věrohodnosti výsledků. Proto je nezbytné představit postup vymezení obyvatelstva v tomto sčítání podrobněji, než bývalo obvyklé v minulosti.

Urcitý teoretický rámec a ucelenější přehled o vývoji a současnosti situaci populačních cenů poskytují zmíněný článek z roku 2022, v tomto navazujícím textu se proto již zaměříme výhradně na české sčítání 2021.

2. ADMINISTRATIVNÍ ZDROJE DAT O OBYVATELSTVU VE SČÍTÁNÍ 2021

V období mezi sčítáními 2011 a 2021 se udály některé významné změny v okolnostech souvisejících s využíváním administrativních dat pro statistické účely. Tou zřejmě nejdůležitější bylo přijetí nového nařízení EP a Rady 2015/759 v roce 2015 (*Evropská unie*, 2015). Nařízení novelizovalo původní nařízení 223/2009 o evropské statistice (*Evropská unie*, 2009). Mimo jiné do něho zavedlo nový článek 17a, upravující přístup národních statistických institucí k administrativním záznamům a jejich využívání pro statistické účely. Podle odstavce 1 tohoto článku mají statistické úřady členských zemí „...*právo na rychlý a bezplatný přístup a využívání všech administrativních záznamů a právo tyto záznamy integrovat do statistik, a to v míře nezbytné pro vývoj, vypracovávání a šíření evropské statistiky určené v evropském statistickém programu...*“³. Administrativními záznamy jsou (podle odstavce 3 článku 17a) míněny záznamy vedené v systémech veřejné správy.

To poskytlo Českému statistickému úřadu oporu při vznášení požadavků na zpřístupnění administrativních dat.

Důležitým aspektem byl také posun v ochotě ústředních orgánů sdílet data ze svých zdrojů, pokud je takové sdílení v souladu s právním rádem. Zatímco pro sčítání 2011 byla k dispozici pouze jedna tabulka s výčtem osob a jejich základních charakteristik z evidence obyvatel, pro sčítání 2021 bylo k dispozici výrazně více zdrojů. Ve srovnání s řadou jiných států byl však obsah administrativních údajů stále útlý.

Pro sčítání 2021 byly využity následující administrativní zdroje o osobách:

Základní registr obyvatel a agendové systémy vedené Ministerstvem vnitra

Základní registr obyvatel (ROB) poskytoval pro účely sčítání stěžejní údaje (identifikační údaje, adresu pobytu, datum narození, občanství atd.) o státních občanech České republiky, registrovaných občanech členských států EU a EFTA (resp. občanech států, které jsou vázány mezinárodní smlouvou sjednanou s Evropským společenstvím, a jejich rodinných příslušníků), cizincích s povoleným dlouhodobým nebo přechodným pobytem, cizincích s uděleným azylem či doplňkovou ochranou.³⁾

Do základního registru obyvatel se údaje zapisují výhradně automaticky, prostřednictvím několika tzv. agendových informačních systémů. Agendovým systémem evidujícím české občany je systém evidence obyvatel (AISEO), který vznikl z původního informačního systému evidence obyvatel (ISEO) – ten původně evidoval občany i cizince a byl jediným administrativním zdrojem dat o osobách při sčítání 2011. Údaje o cizincích jsou do ROB zapisovány prostřednictvím agendového informačního systému cizinců (AISC). Tyto agendové systémy obsahovaly některé rozšiřující informace nad rámec ROB (například pohlaví, rodinný stav, počátek pobytu nebo základní rodinné vazby mezi osobami).^{4,5)}

3) Vymezení registrovaných osob a okruh evidovaných údajů v základním registru obyvatel přesně definuje zákon 111/2009 Sb., o základních registrech (*Česko*, 2009).

4) Novelou zákona o základních registrech účinnou od února 2022 se ROB rozšířil o údaje o pohlaví a rodinném stavu, v době sčítání 2021 však byly tyto charakteristiky dostupné pouze v agendových systémech.

5) Dalšími systémy editujícími údaje v ROB jsou agendový systém evidence občanských průkazů, agendový systém evidence cestovních dokladů a agendový systém evidence datových schránek. Ty však pro sčítání přímo využity nebyly, pouze jejich údaje propané do ROB.

Centrální registr pojištěnců

Centrální registr pojištěnců (CRP) sdružuje základní informace o účastnících zdravotního pojištění. Vede ho Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky a pro sčítání byl vedle registru obyvatel jediným administrativním zdrojem pokrývajícím téměř veškeré obyvatelstvo. Neobsahoval sice žádné údaje, které by samy o sobě byly využitelné pro pokrytí některých témat zjišťovaných sčítáním, ale poskytl velmi cenné informace o přerušení zdravotního pojištění z důvodu pobytu občana v zahraničí. Vzhledem k tomu, že se podstatná část osob stěhujících se dlouhodobě do zahraničí neodhláší z pobytu na území ČR, byly údaje v CRP o přerušeném pojištění velmi cenné při identifikování osob vedených v registru obyvatel, které ale neodpovídaly definici obyvatele Česka.

Subsystémy informačního systému sociálního zabezpečení

Integrovaný informační systém sociálního zabezpečení (IISZ) vede Česká správa sociálního zabezpečení. Pro sčítání 2021 z něho byly využity tři subsystémy. Prvním byl subsystém důchodů, z něhož měl ČSÚ pro sčítání 2021 k dispozici seznam osob, které k rozhodnému okamžiku sčítání pobíraly starobní nebo invalidní důchod. Druhým byl subsystém peněžité pomoci v mateřství – seznam osob přijímajících peněžitou pomoc v mateřství. Posledním je subsystém pojistných vztahů, z něhož lze zjistit zaměstnání osob (v rozdělení na postavení zaměstnanec/podnikatel), včetně IČO zaměstnavatele.

Databáze regionálního školství a sdružené informace matrik studentů

Správce těchto zdrojů je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Záznamy z regionálních školských matrik obsahovaly údaje za rok 2021 o žácích základních, středních a vyšších odborných škol a konzervatoří. Ze sdružených informací matrik studentů byla k dispozici data o vysokoškolských studiích od roku 1999. Pro sčítání byly tyto zdroje využitelné zejména jako jeden ze zdrojů pro zařazení osob do kategorií ekonomické aktivity (žáci, studenti), zároveň lze údaje v omezené míře využít pro získání dat o dosavadní úrovni dosaženého vzdělání studentů.

Systémy Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV)

Z MPSV byly pro sčítání k dispozici záznamy o uchazečích a zájemcích o zaměstnání (systém OK práce), o příjemcích pomoci v hmotné nouzi (systém OK nouze) a o příjemcích rodičovského příspěvku a jejich dětí (systém OK registr).

Údaje z přiznání k dani z příjmů fyzických osob

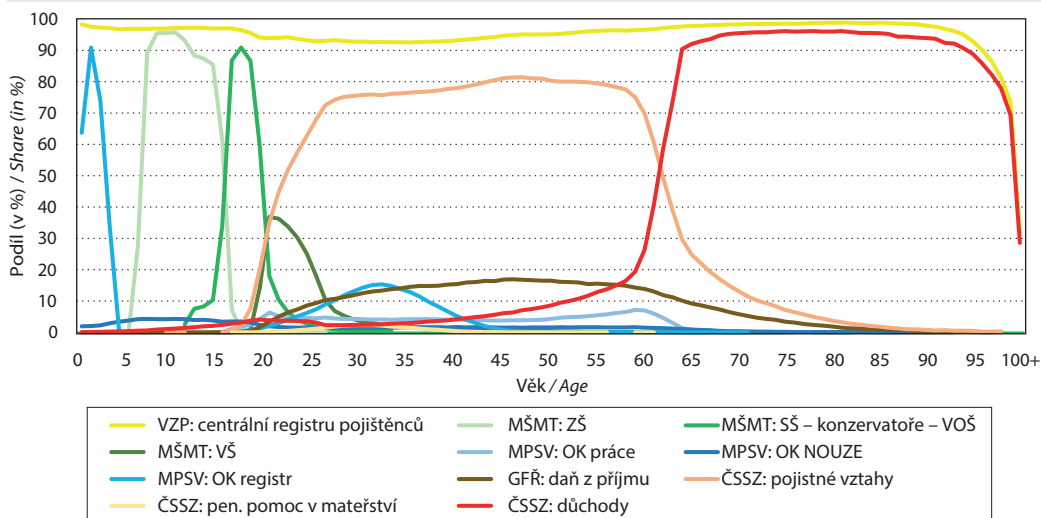
Údaje poskytuje Generální finanční ředitelství ČSÚ primárně pro účely jiných statistik, právní předpisy ovšem umožňují i využití pro sčítání lidu. Obsahují informace o ekonomické činnosti osob podávajících přiznání k dani z příjmů. Vzhledem k tomu, že data byla k dispozici s velkým časovým odstupem od období, k němuž se vztahovala, pro sčítání 2021 připadalo v úvahu pouze využití dat z přiznání za rok 2020. Využití těchto dat pro sčítání bylo tudíž spíše okrajové.

Jak již bylo zmíněno, pouze ROB a CRP jsou administrativními zdroji pokrývajícími víceméně celou populaci. Ostatní zdroje obsahují údaje o specifických skupinách obyvatel (nezaměstnaní, příjemci důchodů, žáci, studenti, ...), představovaly tedy spíše určitou „mozaiku“, kterou bylo třeba složit, aby bylo podchyceno obyvatelstvo jako celek. To je patrné z obr. 1, který znázorňuje podíly osob evidovaných v registru obyvatel nalezených v daném administrativním zdroji. Děti do 3–4 let vede hlavně systém OK-registr evidující rodičovské příspěvky, děti a mladé lidi do věku zhruba 18 let jednotlivé databáze regionálního školství, dospělou populaci v produktivním věku zachycuje (vedle zdravotního pojištění) z větší části pouze systém ČSSZ-pojistné vztahy spolu s daty GFŘ z daňových přiznání, seniorskou populaci zejména systém ČSSZ-důchody. V souhrnu tyto zdroje dat neposkytovaly nad rámec ROB-AISEO-AISC příliš údajů, aby bylo možné zredukovat obsah sčítacích formulářů. Ve sčítání 2021 se výhradně z ostatních zdrojů o obyvatelstvu získával pouze údaj o postavení v zaměstnání (v členění na zaměstnanec/podnikatele bez zaměstnanců a podnikatele se zaměstnanci).

Z hlediska charakteristik, které pro sčítání poskytují, byl tak zdaleka nejvyužitelnější registr obyvatel, resp. soustava ROB-AISEO-AISC.

Obr. 1: Podíly osob s registrovaným pobytem v ROB nalezených ve vybraných dalších zdrojích podle věku

Shares of persons with registered residence in the population register (ROB) covered in selected supplementary sources by age

Zdroj: ČSÚ, 2020.

Source: ČSÚ, 2020.

Pozn./Note: VZP: centrální registr pojištěnců – The General Health Insurance Co.: The central health insurance register; MŠMT: ZŠ – The Ministry of Education, Youth and Sports (MŠMT): grammar schools; MŠMT: SŠ – konzervatoře – VOŠ; MŠMT: secondary, post-secondary schools, conservatoire, MŠMT: VŠ – MŠMT: tertiary; MPSV: OK PRÁCE – The Ministry of Labour and Social Affairs (MPSV) – The register of unemployment; MPSV: OK NOUZE – MPSV: The system of assistance in material need; MPSV: OK REGISTR: The Social supports register; GFR: daň z příjmu – The General Finance Directorate: The income tax register; ČSSZ: pojistné vztahy – The Social Security Administration (ČSSZ): The social security register; ČSSZ: pen. pomoc v mateřství – ČSSZ: The maternity beneficiary register; ČSSZ: důchody – ČSSZ: The pension beneficiary register.

3. VYMEZENÍ OBYVATELSTVA ČESKA VE SČÍTÁNÍ LIDU 2021

Při tradičním sčítání je zařazování sečtených osob do obyvatelstva relativně přímočaré. Prostřednictvím dotazníků se získají údaje o co největším počtu osob, které potenciálně patří do definované populace (přítomné/trvale bydlící/obvykle bydlící...), a vyhodnotí se získané odpovědi. Například při posledním ryze tradičním sčítání u nás, sčítání 2001, byly do obyvatelstva zahrnovány osoby, které měly na území státu hlášen trvalý nebo dlouhodobý pobyt. Sčítací komisaři distribuovali mezi obyvatelstvo sčítací formuláře, vyplněné formuláře poté sesbírali. Následně se zpracovávají údaje o adresách uvedených na sčítacích listech osoby a odpovědi na otázku *druh pobytu*.

Rodná čísla byla využita k odhalení vícekrát sečtených osob a vyřazení duplicit. Počet shromážděných formulářů, úplnost a kvalita vyplnění adres a rodných čísel určovaly výslednou velikost populace (podle závěrečné zprávy pro vládu výsledky podhodnocovaly skutečný stav populace asi o jedno procento: ČSÚ, 2004).

Při kombinovaném sčítání, využívajícím celoplošné dotazníkové šetření a k němu dostupná administrativní data, je problematika vymezení populace složitější. Postup uplatněný v prvním českém kombinovaném cenzu, konaném v roce 2011, popisuje např. ČSÚ (2013) nebo Šanda (2015). Sčítání v roce 2021 sice využívalo více administrativních zdrojů než sčítání 2011, ale konstitutivní zdroje⁶⁾ byly opět dva – dotazníkové šetření a soustava ROB-AISEO-AISC.

6) Termínem konstitutivní zdroj je míněn takový zdroj, který „přidává“ do statistického výsledného souboru záznamy (v popisovaném případě osoby). Ostatní zdroje jsou označovány jako doplňkové – jsou to zdroje, které obsahují relevantní údaje rozšiřující informace v konstitutivních zdrojích, ale nemohou „přidat“ osobu (může však být na jejich základě osoba ze statistického souboru vyřazena).

3.1 PROPOJENÍ SČÍTACÍCH FORMULÁŘŮ SE ZÁZNAMY Z ROB VE SČÍTÁNÍ 2021

Mezi nejdůležitější kroky zpracování dat při kombinovaných sčítáních patří propojování záznamů z formulářů s administrativními záznamy a analýza „administrativních známek života“ (signs-of-life analýza, blíže Šanda, 2022). Při sčítání 2021 měli respondenti pro účely propojení dat ze sčítacích formulářů se záznamy ROB uvést na formulář jméno, příjmení a buď rodné číslo, nebo kombinaci data narození a typu a čísla osobního dokladu (český občanský průkaz, český pas, doklad vydaný cizinci Českou republikou). V identifikačních údajích osob na sčítacích formulářích se však vyskytovaly chyby v podobě nepřesností v rodných číslech a číslech dokladů, ve jménech a příjmeních uvedených v jiném tvaru než ve tvaru zaznamenaném v ROB. Objevovaly se chyby jako např. uvádění stejného čísla dokladu všem členům domácnosti sečteným na formuláři (překvapivě často spolu s tím bylo uváděno i stejné datum narození) atd. I po provedené standardizaci jmen a příjmení (odstraňování titulů, nealfabetických znaků atd.) zhruba každá

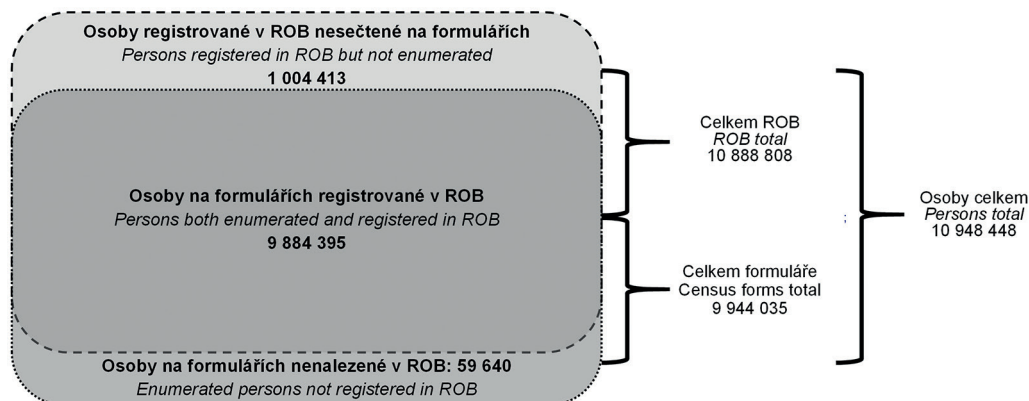
pátá osoba na formuláři neměla identifikační údaje v podobě shodné se záznamem v populačním registru.

Na základě analýzy stavu identifikačních údajů na formulářích a v ROB byla stanovena sada pravidel kombinujících deterministické a pravděpodobnostní postupy propojování těchto dvou zdrojů (mj. Fellegi – Sunter, 1969; Dusetzina et al., 2014). V rámci propojování byly také odhaleny řádově statisíce duplicitně sečtených osob.⁷⁾ V těchto případech byl vybrán prioritní formulář, opět podle série stanovených pravidel, jejichž cílem bylo vybrat nejkvalitnější, resp. nejméně nejvíce duplicitně sečtený formulář pro danou osobu. Výsledek procesu propojování a deduplikace (vyřazení duplicitních formulářů) je znázorněn schématem na obr. 2.

Ve srovnání se sčítáním 2011 se ve sčítání 2021 prohloubil rozdíl mezi počty osob sečtených na sčítacích formulářích a počty registrovaných osob s platným pobytem k rozhodnému okamžiku. Zatímco v roce 2011 byl rozdíl mezi těmito počty 566 tisíc (10 149 tisíc osob na formulářích vs. 10 715 tisíc evidovaných osob s platným pobytem v ISEO), v roce 2021 byl tento rozdíl 945 tisíc osob. Pokles počtu osob na formu-

Obr. 2: Záznamy osob ve zpracování SLDB 2021 podle zdroje dat (výsledek procesu propojení záznamů a vyřazení duplicit)

Personal records processed in the 2021 Population and Housing Census by data source (results of the record linkage and deduplication process)

Zdroj: Cenzový informační systém.

Source: Census information system.

7) Z toho je patrné, jak důležitou roli hraje práce s identifikačními údaji osob – vliv metody a nastavených parametrů pro propojení, resp. určení duplicity na počet obyvatel i na celorepublikové úrovni může být dosti výrazný.

lářích o zhruba 200 tisíc oproti předchozímu cenzu (a cca o 300 tisíc oproti sčítání 2001) potvrzuje obecně pozorovaný postupný pokles účasti obyvatel na sčítání, a to i přes redukci počtu otázek a značné zjednodušení přístupu k formulářům ve srovnání s minulými cenzy díky zavedení online formulářů.

3.2 VYMEZENÍ OBYVATEL Z OSOB SEČTENÝCH NA FORMULÁŘÍCH

Celkem 59 640 osob, které byly sečteny na sčítacích formulářích, nebylo nalezeno v ROB. Měli by to být především cizinci, kteří na našem území fakticky pobývají, ale nejsou přihlášení k pobytu. V této skupině byly proto za obyvatele považovány pouze osoby, které podle vyplněných údajů nejenže splňovaly kritéria pro zařazení do obvykle bydlícího obyvatelstva, ale zároveň deklarovaly první pobyt po narození v zahraničí (jako náhrada za občanství, které se na formulářích nezjišťovalo). Další podmínkou byly úplné identifikační údaje, bez zjevných chyb. Ostatní formuláře v této skupině byly z dalšího procesu zpracování vyřazeny – byly mezi nimi formuláře s neúplnými či chybnými identifikátory, což bylo důsledkem jejich nepropojení s ROB (a byly by tedy duplicitně započteny do obyvatelstva), nebo fiktivní osoby.⁸⁾ Z uvedených 59 640 osob tak bylo do obvykle bydlícího obyvatelstva zahrnuto pouze 36 tisíc (do registrovaného obyvatelstva nebyl z této skupiny zahrnut nikdo, neboť nikdo z nich neměl registrovaný pobyt). Tento přístup byl striktnější než při sčítání 2011, při němž byly za obvykle bydlící obyvatele považovány všechny osoby z formulářů, pokud vyplněné údaje odpovídaly definici obvykle bydlícího obyvatelstva.

Celkem 9 884 395 osob bylo sečteno na formulářích a zároveň mělo registrovaný pobyt v ROB (viz obr. 2). Drtivá většina z nich (9 785 846) na formuláři deklarovala obvyklý pobyt v Česku a byla tak zařazena do obyvatelstva. Zbýlých necelých sto tisíc (přesně 98 549) osob však na formuláři deklarovalo obvyklý pobyt v zahraničí. Ty nebyly zahrnuty do obvykle bydlícího, ale ani do registrovaného obyvatelstva Česka. V roce 2011 tvořilo tuto skupinu 36 tisíc osob, které tehdy (samozřejmě) rovněž nebyly zahrnuty

do obvykle bydlícího obyvatelstva, ale do „trvale bydlícího“ započteny byly. Při zachování přístupu z roku 2011 by tak počet registrovaných obyvatel, kteří následně vstupují do všech intercenzálních počtů průběžné statistiky obyvatelstva, byl o téměř sto tisíc vyšší, dvoustetisícový propad počtů obyvatel mezi roky 2020 a 2021 by se tak zmínil na polovinu. Z pohledu celkového přístupu ke zpracování, jehož cílem bylo zahrnout do populace osoby reálně žijící na našem území, se ale přístup z roku 2011 jeví jako nelogický.

3.3 VYMEZENÍ OBYVATEL Z REGISTROVANÝCH OSOB NESEČTENÝCH NA FORMULÁŘÍCH (SIGNS-OF-LIFE ANALÝZA)

Registrovaných, ale na formulářích nesečtených osob bylo 1 004 413 (ve sčítání 2011 to bylo 693 tisíc). Záznamy v této skupině se mohly týkat osob, které na našem území v rozhodný okamžik žily, ale sčítání se nezúčastnily, a osob žijících v zahraničí, které oficiálně neohlásily ukončení pobytu. Mohli to být také zemřelí, jejichž úmrtí nebylo v registru zaevidováno. Vybrat z této skupiny osoby, které pravděpodobně fakticky („obvykle“) na našem území k rozhodnému okamžiku žily, bylo cílem signs-of-life analýzy.

V roce 2011, kdy vedle ISEO nebyl pro účely sčítání k dispozici žádný administrativní zdroj dat o osobách, byly možnosti výběru nesečtených osob evidovaných v ISEO velmi omezené. Dostupné zdroje pro sčítání 2021 sice rovněž v mezinárodním srovnání nepředstavovaly bohatou datovou základnu, ale umožnily již provést relativně ucelenou analýzu. Konkrétní pravidla se odvíjela zejména od zjištění, jak se v administrativních zdrojích „projevovali“ respondenti, kteří se prostřednictvím formuláře sečetli, přičemž deklarovali obvyklý pobyt v Česku a zároveň byli evidováni v ROB. Z vyhodnocení této skupiny obyvatel mimo jiné vyplývalo, že občané ČR měli v celém věkovém spektru (až na výjimky v řádu nízkých jednotek procent) platné zdravotní pojištění v centrálním registru pojištěnců. Zároveň byli, kromě dětí ve věku 0 let a 3 až 6 let, vedeni ještě v dalším doplňkovém admi-

8) Z individuální kontroly vybraných formulářů byly evidentně fiktivní osoby na formulářích nalezeny.

nistrativním zdroji. Děti ve věku 1–2 roky byly spolu s jejich rodiči vedeny v systému OK registr evidujícím příjemce rodičovského příspěvku (3leté děti už tento zdroj pokrýval pouze zhruba z 60 %), občané ve věku 70 a více let byli navíc téměř vždy příjemci důchodu atp.

Na základě těchto zjištění, konzultací s pracovníky rezortů spravujících jednotlivé zdroje a dalších odborných debat byla stanovena následující pravidla, z nichž alespoň jedno muselo být splněno, aby byla daná osoba zahrnuta do obyvatelstva:

- 1) Osoba byla k rozhodnému okamžiku evidována v systému OK práce (zájemci a uchazeči o zaměstnání) nebo v systému OK nouze (příjemci pomoci v hmotné nouzi) nebo v IISZ jako příjemce peněžité pomoci v mateřství. Tyto informační systémy evidují osoby po relativně krátkou dobu a vzhledem k jejich charakteru je velmi pravděpodobné, že evidovaná osoba se na území Česka skutečně nachází.
- 2) Osoba byla evidována v centrálním registru pojištěnců jako pojištěnec s platným zdravotním pojištěním a zároveň
  - a) byla dítětem ve věku 0–6 let a některý z jejich rodičů, případně osoba oprávněná pobírat na dítě rodičovský příspěvek byli sečtení či vykazovali administrativní „známky života“
  - b) nebo byla ve věku 7–15 let a byla evidována v databázích regionálního školství
  - c) nebo byla ve věku 16–69 let a byla evidována v kterémkoliv z dalších zdrojů (tj. byla zároveň v ROB, centrálním registru pojištěnců a ještě v některém z dalších zdrojů)
  - d) nebo byla ve věku 70 a více let a byla poživitelem starobního důchodu
  - e) nebo u ní v posledních 12 měsících došlo k aktualizaci záznamu v centrálním registru pojištěnců nebo k některé ze specifikovaných změn v ROB resp. AISEO nebo AISC (sňatek na území Česka, narození dítěte na území Česka, přestěhování)
  - f) nebo byla ve věku 17–69 let a v centrálním registru pojištěnců byla vedena jako pojištěnec, za kterého neplatí pojištění stát. Toto pravidlo bylo poměrně benevolentní a splnila ho velká většina osob, která splnila některé z předchozích pravidel. Přesto předchozí pravidla nejsou

zbytečná, protože překryv není stoprocentní a jsou silnějším potvrzením, že daná osoba patří do obyvatelstva.

3. Pokud se jednalo o cizince, změny v posledním roce uvedené v pravidle 2e byly dostatečnou známkou života bez ohledu na to, zda byl cizinec nalezen v centrálním registru pojištěnců.

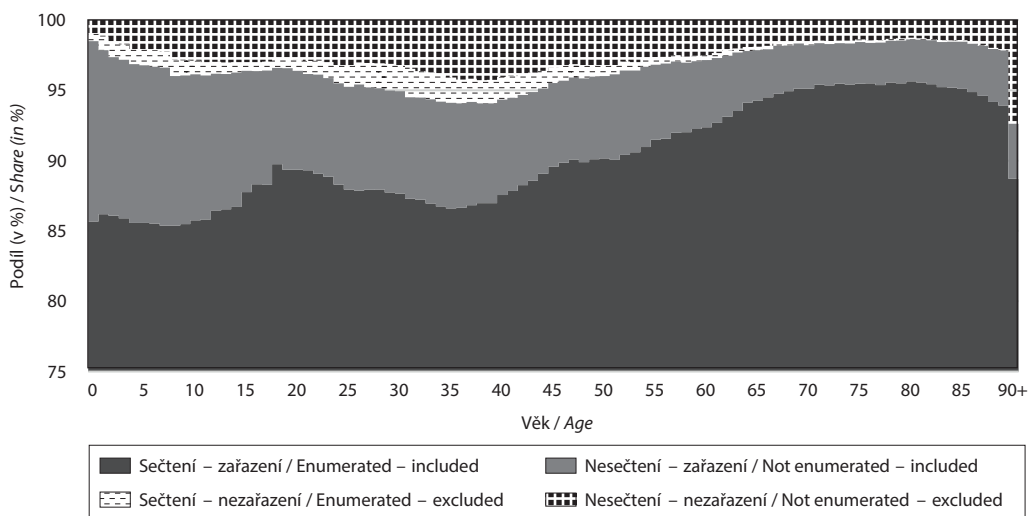
Aplikováním uvedených pravidel bylo identifikováno 702 214 osob evidovaných v ROB s platným pobytem v ČR, které měly dostatečné administrativní známky života, tj. splnili alespoň jednu z uvedených podmínek. Tyto osoby byly zařazeny do obyvatelstva. Zbýlých 302 199 evidovaných osob administrativní známky života nevykazovalo, z hlediska sčítání se tedy jednalo o skupinu představující tzv. přesah pokrytí (*overcoverage*, tedy osoby evidované v registru obyvatel, které ve skutečnosti nepatří do obyvatelstva). Přičteme-li k nim výše zmíněnou skupinu 98 549 osob, které na formuláři deklarovaly obvyklý pobyt v zahraničí, výsledný přesah pokrytí v ROB činil 3,7 %, což byla ve srovnání s obdobným údajem reportovaným jinými zeměmi poměrně vysoká hodnota (více o tomto tématu Šanda, 2022). Přesah pokrytí je důležité téma, a to z pohledu registrace obyvatel jako takové (indikuje míru souladu administrativních dat s „reálným“ stavem), ale i přímo z pohledu populační statistiky. V důsledku anonymizace výsledků sčítání totiž později nelze zjistit, zda např. zemřelá osoba reportovaná ČSÚ matričním úřadem do obyvatelstva byla či nebyla zahrnuta. Vyšší přesah pokrytí znamená i vyšší riziko, že do pohybu obyvatelstva bude zahrnuta demografická událost, která se vymezeného obyvatelstva netýká. Jedním z rizik je také duplicitní sečtení ve více státech (vystěhovalá osoba neodhlášená z pobytu je pravděpodobně registrována též ve své aktuální zemi pobytu, což může např. přispívat k umělému navyšování obyvatelstva Evropské unie).

4. VÝSLEDEK VYMEZOVÁNÍ OBYVATELSTVA

Obr. 3 shrnuje výsledek procesu zařazování registrovaných osob do obyvatelstva v závislosti na věku. Dotazníkovým šetřením v terénu se podařilo nejlépe podchytit osoby ve vyšších věkových skupinách, od 65, resp. 70 let. Ti senioři, kteří se na formuláři nesečetli, byli relativně výrazně dopl-

Obr. 3: Struktura osob registrovaných v ROB podle věku, zdroje dat a zařazení/nezařazení do obyvatelstva ve sčítání lidu 2021

Persons registered in ROB by age, data source, and inclusion/non-inclusion in the population in the 2021 Population and Housing Census

Zdroj: ČSÚ, 2020.
Source: ČSÚ, 2020.

nění do obyvatelstva na základě výsledku signs-of-life analýzy, vyřazena byla jen menší část. Výjimkou byly osoby v nejvyšším věku (nad 90 let), což je jistě z větší části projev neregistrovaných úmrtí.

Nejméně zachycovaly sčítací formuláře dětskou populaci, což bylo poměrně překvapivé (i ve sčítání 2011 se relativně hodně dětí doplnilo z tehdejšího ISEO, ale nepatřily mezi skupiny nejhůře zachycené v terénu). Výrazná většina z nesečtených dětí byla signs-of-life analýzou do obyvatelstva zařazena. Lze spekulovat, že je to důsledek minimálního kontaktu respondentů s komisaři, resp. s pracovníky kontaktních míst. Na rozdíl od všech dosavadních cenzů většina respondentů sčítání 2021 nepřišla do kontaktu s nikým, ale pouze vyplnila online sčítací formulář, což mohlo ve větší míře vést k opomenutí skutečnosti, že i na děti se vztahuje povinnost sčítání.

Další skupinou registrovaných osob, u nichž byl podíl sečtení na formulářích poměrně nízký, byly osoby ve věkové kategorii 30–39 let. I v těchto věcích byla většina nesečtených osob z ROB doplněna do obyvatelstva, ale počty vyřazených osob z obyvatelstva zde byly relativně vysoké. Mezi hlavní příčiny mohly patřit relativně vysoké zastoupení cizinců

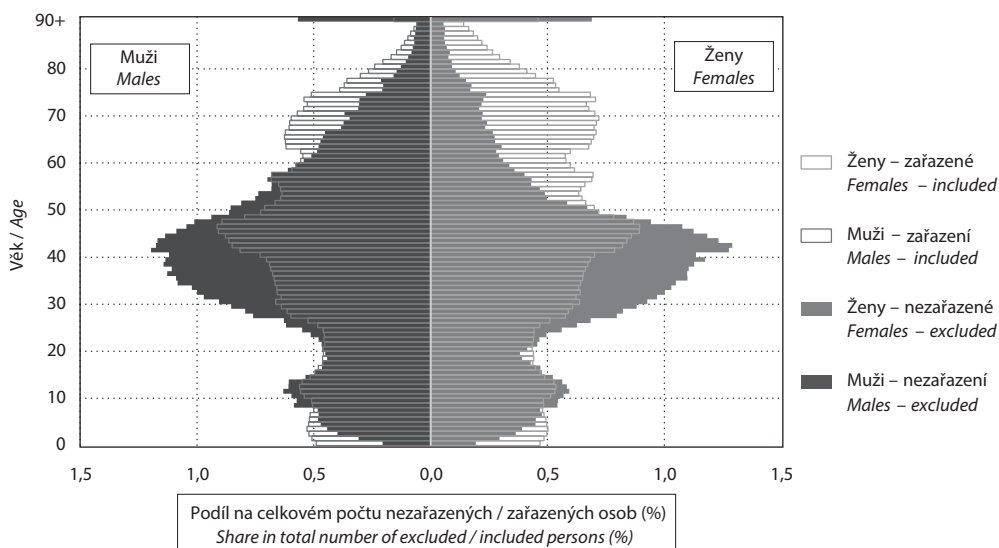
v tomto věkovém intervalu, vyšší intenzita migrace a asi i obecně nižší ochota účastnit se sčítání ve srovnání se staršími generacemi (pro vysvětlení by ale byla nutná výrazně podrobnější analýza a možná i specifické šetření).

4.1 REGISTROVANÉ OSOBY V ROB VYŘAZENÉ ZE SČÍTÁNÍ

Základní rysy věkové struktury vyřazených osob zhruba korespondovaly s poznatky z roku 2011. V roce 2021 byly mezi vyřazenými relativně výrazně (ve srovnání se sečtenou populací) zastoupeny osoby ve věku 30–45 let, u mužů až do 60 let věku (v roce 2011 to bylo 25–40 let, u mužů do 55), a zejména osoby v nejvyšších věcích (v ROB byly registrovány i desítky osob starších 120 let). Stejně jako v roce 2011 byli mezi vyřazenými častěji zastoupeni muži, ovšem oproti roku 2011 byla převaha mužů zřetelná až zhruba od 50 let věku. U mladších osob nebyl vliv pohlaví podstatný, dokonce ve věku mezi 25–30 roky a kolem 40. roku věku ženy převažovaly. Zatímco tedy v roce 2011 se problém přesahu pokrytí v ROB týkal především mužů, v roce 2021 to již platilo

Obr. 4: Osoby registrované v ROB podle věku, pohlaví a zařazení/nezařazení do obyvatelstva ve sčítání lidu 2021

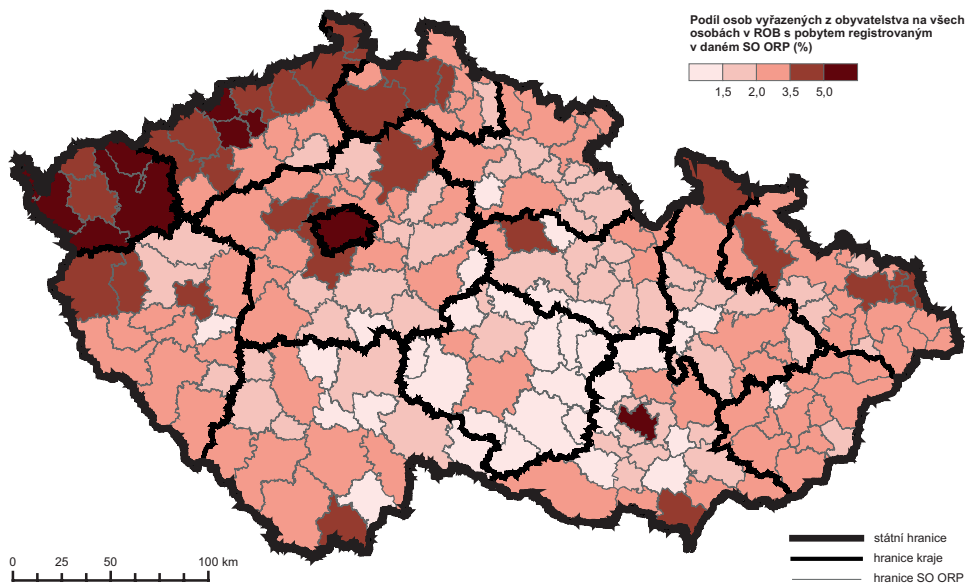
Persons registered in ROB by age, sex and inclusion/non-inclusion in the population in the 2021 Population and Housing Census

Zdroj: ČSÚ, 2020.
Source: ČSÚ, 2020.

Obr. 5: Osoby registrované v ROB vyřazené z obyvatelstva SLDB 2021 podle SO ORP registrovaného pobytu

Persons registered in ROB excluded from the population in the 2021 Population and Housing Census by the microregion (SO ORP) of registered residence

Zdroj: ČSÚ, 2020.
Source: ČSÚ, 2020.

jen omezeně (mezi vystěhovalými občany Česka do zahraničí ženy v současné době převažují, je to tedy logické vyústění neúplné evidence emigrace). Pohlavně věkovou strukturu vyřazených osob znázorňuje obr. 4. Obdobný obrázek za rok 2011 je v článku z roku 2022⁹⁾ – z porovnání je patrný nejen zmíněný růst podílu žen, ale i určité stárnutí vyřazených osob. Tomu zřejmě přispívají oso-

by vystěhovalé do zahraničí již před delším časem, které dlouhodobě zůstávají registrované k pobytu u nás.

Stejně jako v roce 2011 byl pro vyřazené osoby charakteristický poměrně vysoký podíl cizinců. Tab. 1 obsahuje přehled sečtenosti a výsledného zařazení registrovaných osob podle občanství. Ze všech obyvatel v ROB s registrovaným pobytem na našem úze-

Tab. 1: Osoby registrované v ROB podle vybraných občanství, zdroje dat a zařazení/nezařazení do obyvatelstva ve sčítání lidu 2021

Persons registered in ROB by selected state citizenship, data source and inclusion/non-inclusion in the population in the 2021 Population and Housing Census

Státní občanství <i>Citizenship</i>	Registrovaní v ROB <i>Registered in ROB</i>	Registrovaní -sečtení <i>Registered- enumerated</i>		Registrovaní -nesečtení <i>Registered-not enumerated</i>		Podíl (%) / Share of (%)		
		zařazení <i>included</i>	nezařazení <i>excluded</i>	zařazení <i>included</i>	nezařazení <i>excluded</i>	sečtených na registrovaných <i>enumerated in in the registered population</i>	nesečtených-zařazených na obyvatelstvu not enumerated-included in population	nezařazených na registrovaných <i>excluded from the population in registered persons</i>
Osoby v ROB celkem <i>Persons in ROB total</i>	10 888 808	9 785 534	98 861	702 214	302 199	90,8	6,7	3,7
Občané ČR <i>Czech citizens</i>	10 249 602	9 393 679	87 856	603 452	164 615	92,5	6,0	2,5
Cizinci – celkem <i>Foreign nationals</i>	639 206	391 855	11 005	98 762	137 584	63,0	20,1	23,2
Podíl občanů ČR <i>Share of Czech citizens</i>	94,1	96	88,9	85,9	54,5	x	x	x
Německo <i>Germany</i>	20 764	4 217	265	1 331	14 951	21,6	24,0	73,3
Polsko <i>Poland</i>	20 563	11 226	180	3 095	6 062	55,5	21,6	30,4
Rusko <i>Russia</i>	42 229	31 243	708	4 349	5 929	75,7	12,2	15,7
Slovensko <i>Slovakia</i>	123 877	73 148	918	20 775	29 036	59,8	22,1	24,2
Vietnam <i>Vietnam</i>	63 841	48 770	2 160	5 055	7 856	79,8	9,4	15,7
Ukrajina <i>Ukraine</i>	168 554	113 112	2 793	35 679	16 970	68,8	24,00	11,7

Zdroj: ČSÚ, 2020.

Source: ČSÚ, 2020.

9) Šanda, 2022.

mí tvořili cizinci 6 %, k rozhodnému okamžiku jich bylo 639 206. Podle výsledků zpracování však necelá čtvrtina z nich (148 589) na našem území (*obvykle*) nežila. Specifické byly registrované osoby s německým občanstvím, z nichž bylo z obyvatelstva vyloučeno 73 %. Podstatná část z nich byla registrována v Ústeckém kraji (např. ve městě Výsluní představovali vyřazení občané Německa třetinu registrovaných osob, většina z nich byla hlášena na jedné adrese s číslem evidenčním).

Vysokými podíly vyřazených osob se vyznačovala zejména souvislá oblast severozápadního příhraničí (obr. 5). Ve správním obvodu ORP Bílina bylo z obyvatelstva vyřazeno 14 % registrovaných osob, to bylo na úrovni SO ORP nejvíce v republice. Většinu z nich představovali občané Německa hlášení v městě Bílina a v Hrobčicích. Za Bílinou následovalo Brno, kde bylo vyřazeno 8 % registrovaných osob. Absolutně to bylo 32 tisíc, z toho zhruba 20 tisíc bylo registrováno na adrese ohlašovny pobytu (Brno se vyznačovalo celkově nejvyšším podílem osob registrovaných na ohlašovně ze všech SO ORP). Třetí byla v měřítku SO ORP Praha, která je coby region s velmi vysokou intenzitou obratu zahraniční migrace poměrně silně „postížena“ podregistrovanou emigrací. Obcí s nejvyšším podílem vyřazených osob bylo již zmíněné město Výsluní (36 % registrovaných osob vyřazeno). Celkem v 18 obcích představovaly vyřazené osoby více než 10 % registrovaných.

Naopak nízké podíly vyřazených osob byly pozorovány hlavně na Vysočině. Na Vysočině byla celkově vysoká míra pokrytí registrovaných osob terénním šetřením, tudíž ani „nezbylo“ větší množství registrovaných osob k vyřazování nebo doplňování. Vysočina byla i ve sčítání 2011 charakteristická nízkými relativními počty vyřazených osob, nízkými počty obyvatel doplněných z evidence, ale také například poměrně vysokou kvalitou vyplněných sčítacích formulářů (viz např. Šanda, 2020). V měřítku správních obvodů ORP bylo vyřazených relativně nejméně v obvodu

Hlinska (těsně pod 1 %), pod 1,1 % vyřazených bylo ještě v SO ORP Bystřice pod Pernštejnem, na Litovelsku a Třebíčsku. Celkem v 750 obcích nebyl vyřazen nikdo. Vesměs to byly menší obce, většinou pod 150 registrovaných osob, největší byl Zbýšov v okrese Vyškov se 700 registrovanými osobami.

4.2 NESEČTENÉ OSOBY DOPLNĚNÉ DO OBYVATELSTVA SLDB

Pohlavně věková struktura 702 214 osob doplněných do obyvatelstva se ve srovnání s osobami vyřazenými vyznačovala výraznější převahou mužů, tvořili celkově 57 % doplněných obyvatel, ve věkovém rozpětí 27–63 let přes 60 %. Výraznější zastoupení mužů, osob zhruba ve věku mezi 30–40 roky a také cizinců (20 % z výsledné populace cizinců bylo doplněno z ROB – viz tab. 1) byly zhruba očekávané rysy již na základě zkušeností ze sčítání 2011. Již byla řeč o relativně vysokých počtech nesečtených dětí doplněných do obyvatelstva: Děti mladší 15 let představovaly více než čtvrtinu z doplněných obyvatel a na výsledném počtu dětí v populaci se podílely z 11 %.¹⁰⁾

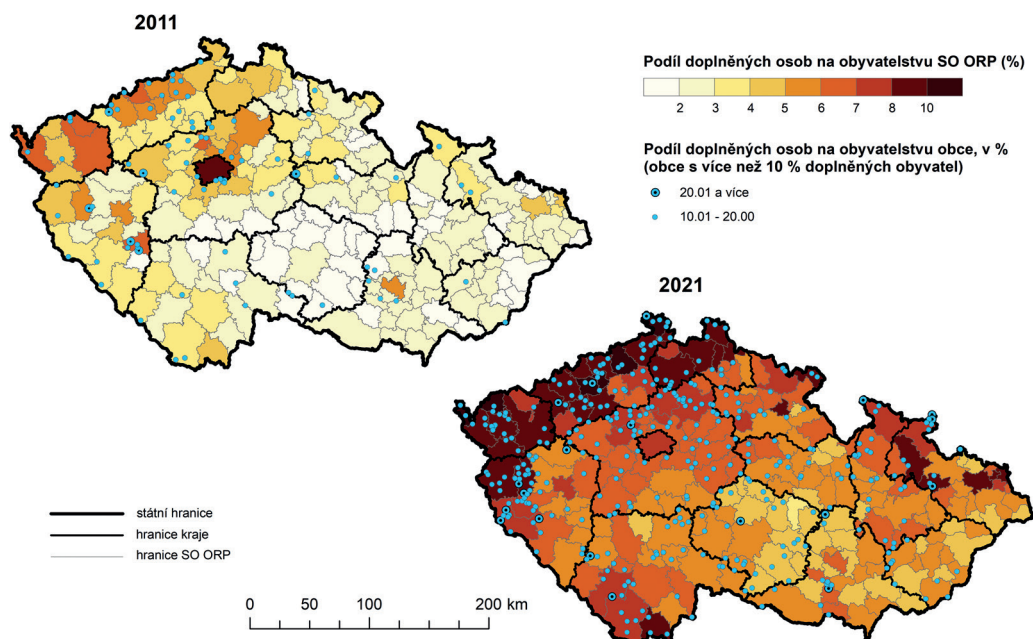
Na obr. 6 je srovnání podílů doplněných osob z ROB (resp. v roce 2011 z ISEO) do obyvatelstva v posledních dvou cenzech (tedy vyšetřenost v terénním šetření). Prostorový vzorec z roku 2011 se ve sčítání 2021 do velké míry zopakoval. Na výsledném počtu obyvatel se nesečtené osoby doplněné z ROB nejvíce projevil v severozápadní polovině Čech, zejména v Karlovenském a Ústeckém kraji, nejméně doplněných osob bylo na Vysočině. Na rozdíl od roku 2011 nepatřila mezi území s nejintenzivněji doplňovaným obyvatelstvem Praha.

Popsané územní rozdíly (na úrovni SO ORP) poměrně dobře odpovídaly územním rozdílům v některých (částečně vzájemně provázaných) charakteristikách zjišťovaných sčítáním. Patrná byla souvislost s religiozitou (s rosoucím podílem věřících klesal podíl doplněných osob), s podílem sečtených osob s prvním bydlištěm po narození v Česku, o něco

10) Děti do 1 roku z 13 % – nejmladší děti byly nejméně sečtenou skupinou již v roce 2011, pro starší děti byl však již podíl doplněných v roce 2021 mnohem větší než v předchozím cenzu, přestože tehdy byl počet doplněných dětí zřejmě příliš vysoký – v roce 2011 byly totiž doplněny všechny evidované děti do 5 let věku, které měly známou adresu registrovaného pobytu (generace 2007 – 2010 tak mohly být ve sčítání 2011 a tím v navazujících intercenzálních stavech mírně nadhodnoceny, čemuž výsledek signs-of-life analýzy 2021 odpovídá).

Obr. 6: Podíl nesečtených obyvatel doplněných z ISEO/ROB na registrovaném („trvale bydlícím“) obyvatelstvu ve sčítáních lidu 2011 a 2021

Shares of not enumerated inhabitants included on the basis of ISEO/ROB in the registered ('permanent resident') population at the microregional level (2011 and 2021 Population and Housing Censuses)

Zdroj: ČSÚ, 2011; ČSÚ, 2020

Source: ČSÚ, 2011; ČSÚ, 2020.

slaběji s podílem rodáků a také s některými socio-ekonomickými charakteristikami, např. mírou nezaměstnanosti. Spojitost mezi těmito ukazateli a úplností, resp. kvalitou výsledků dotazníkového šetření¹¹⁾ naznačovaly i výsledky sčítání 2011 (viz také Šanda, 2020). Tyto pozorované souvislosti naznačují, že socio-ekonomická situace a charakteristiky indukující určitou ukotvenost obyvatel v místě a společnosti, kde žijí, ovlivňují míru participace na sčítání. Vzhledem ke klesající míře této participace u nás i v zahraničí (obecně klesající response v sociálních šetřeních analyzuje např. *National Research Council*, 2013) a dopadům na populační cenzy bude třeba tuto problematiku podrobněji rozpracovat.

Z uvedeného je také zřejmé, že územní rozložení relativních počtů vyřazených a zařazených osob si

v nemalé míře odpovídají. To je zčásti ovlivněno mírou pokrytí registrovaných osob sčítacími formuláři – vysoká míra pokrytí znamená celkově menší počty osob, na něž byla aplikována signs-of-life analýza, tj. podíly vyřazených i zařazených osob byly logicky relativně malé, a naopak. Ve velmi hrubých rysech platilo, že s rostoucím počtem registrovaných, ale nesečtených osob, intenzivněji rostl podíl vyřazených osob než podíl zařazených do obyvatelstva.

Při srovnání sčítání 2011 a 2021 je podstatnější než územní rozdíly výrazný celoplošný nárůst podílů doplněných obyvatel, tedy celoplošné snižování vyšetřovacího prostřednictvím formulářů. Počet obcí, v nichž bylo doplněno více než 10 % obyvatel, stoupl z řádu desítek na stovky (včetně výše zmiňované sedmnáctitisícové Bíliny), zhruba u 20 obcí byla

11) Obdobné rysy jsou patrné nejen u podílu doplněných osob (celková vyšetřovací), ale i u míry vyplnění jednotlivých otázek na sebraných formulářích (tzv. položková vyšetřovací).

doplněna více než pětina jejich obyvatel. To už má na výsledné charakteristiky nepřehlédnutelný dopad. U doplněných osob je například místo registrovaného pobytu ztotožněno s obvyklým, což nemusí odpovídat skutečnosti. Informace zjišťované pouze na formulářích (jako národnost, víra či mateřský jazyk) nejsou za tyto obyvatele zjištěny nikdy, úroveň vzdělání bylo z administrativních zdrojů možno doplnit jen velmi omezeně. Pro doplnění ekonomické aktivity, odvětví ekonomické činnosti a částečně i dojížděky nabízejí dostupné administrativní zdroje více možností, směřování deklarovaných údajů s administrativními v rámci jedné charakteristiky je však vždy diskutabilní, u ekonomické aktivity to platí dvojnásob.

5. ZÁVĚR

Zatímco v roce 2011 české sčítání nakročilo do skupiny kombinovaných cenzů, v roce 2021 se v rámci této kategorie výrazně posunulo ve směru ke sčítáním z registrů. Administrativní zdroje dat měly v 2021 již velmi zásadní roli. Poprvé se některé klíčové ukazatele získávaly výhradně či téměř výhradně z nich (věk, pohlaví, rodinný stav, občanství, postavení v zaměstnání), u jiných podstatně přispěly ke zvýšení vyšetřenosti (počet živě narozených dětí u žen, ekonomická aktivita a odvětví, dojížděka). Především však bylo z registru obyvatel doplněno do výsledného obyvatelstva 702 tisíc osob. Počet osob sečtených na formulářích totiž nedosáhl ani hranice 10 milionů, a to ani přes propracovanou informační kampaň, celkově spíše pozitivní obraz sčítání v médiích a přes nebývalé (v historickém i mezinárodním kontextu) snadný přístup k formulářům a jejich minimalizovanému obsahu. Velmi jasně se tím potvrdil všeobecně pozorovaný trend snižování participace obyvatel na sčítání, bez ohledu na snižování náročnosti a bez ohledu na zákonné povinnosti a potenciální sankce. Je možné, že částečně k nízké vyšetřenosti přispěla i covidová pandemie, která mohla část obyvatel odradit od setkání se sčítacím komisařem, resp. s pracovníky kontaktních míst sčítání.

Míra účasti na sčítání je územně diferencovaná, závisí na věku, pohlaví, občanství, stabilitě obyvatelstva a dalších ukazatelích, což už je známá zkušenost z předchozího sčítání a zčásti i ze sčítání v jiných zemích. Vyšetřenost mezi sčítáními 2011 a 2021 kle-

sala plošně a napříč těmito charakteristikami. Velmi výrazný byl tento pokles zejména u dětí, možná částečně v důsledku redukce činnosti sčítacích komisařů a přesunu celého průběhu sečtení na respondenty za využití online formulářů (což ovšem nijak nezpochybňuje zásadní přínos online sčítání, kterým nepochybně celková vyšetřenost vzrostla a kvalita získaných dat byla nesrovnatelně vyšší než u listinných formulářů, o rychlosti a efektivitě sběru dat nemluvě).

Poprvé byla ve sčítání 2021 aplikována komplexnější signs-of-life analýza, při níž se za využití dostupných informací z administrativních zdrojů rozhodovalo o zařazení či nezařazení více než milionu nesečtených osob s registrovaným pobytem do výsledné populace. Jak bylo řečeno, 702 tisíc z nich bylo do výsledků sčítání zahrnuto, 302 tisíc vyřazeno. Přidáme-li k nim osoby, které na formuláři deklarovaly obvyklý pobyt v zahraničí, výsledkem je přes 401 tisíc osob s registrovaným pobytem v ROB, které (pokud jsou výsledky správné) na území Česka nežily. To je 3,7 % všech osob s registrovaným pobytem (ve sčítání 2011 činil tento *přesah pokrytí* 2,6 %, ovšem vzhledem k omezeným možnostem tehdejšího cenzu třeba toto srovnání brát s rezervou).

Na výsledky sčítání navazuje průběžná demografická bilance obyvatelstva, z níž vycházejí každoroční intercenzální stavy obyvatelstva. Ty jsou široce využívány v mnoha oblastech, mimo jiné jako stěžejní podklad pro rozpočtové určení daní (vezmeme-li v úvahu, že sčítání představuje základ pro bilance na příštích deset let, odvíjí se od jeho výsledků alokace řádově bilionů Kč). Výsledkem popsání procesu zpracování sčítání 2021 a nasazení výsledků jako nového základu pro bilance byl náhlý „skok“ stavu populace o půlnoci z 31. 12. 2020 na 1. 1. 2021 z 10,7 milionů na 10,5 milionů, přičemž podle údajů v ROB mělo v té době registrovaný pobyt 10,9 milionu osob. Nejen pro samosprávy, jejichž příjmy jsou na těchto datech přímo závislé (a jejichž představitelé zároveň mají přístup k údajům o osobách registrovaných v ROB), ale pro všechny uživatele jsou tyto rozdílné údaje matoucí, na lokální a regionální úrovni k tomu ještě přistupuje problém registrovaného vs. obvyklého pobytu. Hlavním smyslem předkládaného článku proto bylo poskytnout základní představu o postupu zpracování sčítání pro lepší porozumění jeho výsledkům (včetně výsledků navazující demografické bilance).

Z pozorovaného zvětšování rozdílu mezi počty sečtených a registrovaných osob (v roce 2001 do 100 tisíc, v roce 2011 zhruba 700 tisíc, v roce 2021 milion) lze stěží usuzovat, že při příštím sčítání nastane v tomto trendu obrat. Signs-of-life analýza bude pravděpodobně mít ještě větší význam než v roce 2021. Pro její další zkvalitnění a aplikovatelnost na výrazně větší část populace, případně na populaci celou, bude třeba se soustředit zejména na skupiny, které jsou zdroji využitými ve sčítání 2021 méně pokryty. Jsou to například ekonomicky neaktivní osoby v produktivním věku, děti před nástupem do školy, pendleři nebo cizinci. Jedním z hlavních úkolů populační statistiky pro nejbližší roky bude proto získání dat z dalších existujících zdrojů a zřejmě také založení zdrojů nových.

Téma signs-of-life analýzy nabývá na významu i proto, že v příštích letech již nebude aplikována jen v desetiletých sčítáních, ale také v každoročních stavech obyvatelstva. V dosavadní praxi se v bilanci obyvatelstva navazují demografické události jednotlivých, identifikovaných osob, na anonymní agregované počty

obyvatel ze sčítání. Není (a nikdy nebylo) zajištěno, že například matka narozeného dítěte je započtena do obyvatelstva, ale narození je zahrnuto do ukazatelů plodnosti. Podobně nikdy nebyla k dispozici informace o tom, zda zemřelá osoba byla sečtena, ale do bilančního stavu se (měla-li v Česku registrovaný pobyt) započítá a úmrtí je zahrnuto do ukazatelů úmrtnosti. V kontextu aktuálního vývoje, kdy se rozevírají nůžky mezi registrovanými osobami a populací vymezenou sčítáním, je popsáný stav obtížněji akceptovatelný. Východiskem je přechod od dosavadního demografického bilančního stavu k vymezování intercenzálních stavů obyvatelstva z identifikovaných osob registrovaných v ROB aplikováním signs-of-life analýzy. Potom by i u jednotlivých demografických událostí bylo možné určit, zda se týkají osob zahrnutých do stavů obyvatelstva či nikoliv. Založení cenového informačního systému novelou zákona o státní statistické službě (Česko, 1995) bylo nejdůležitějším krokem k tomuto cílovému stavu a v současné době (červen 2023) probíhají práce na přípravě této zásadní transformaci populační statistiky.

Literatura

- Česko. 1995. Zákon č. 89 ze dne 29. dubna 1995 o státní statistické službě. In: Sbíрка zákonu České republiky, 1995, částka 19.
- Česko. 2009. Zákon č. 111 ze dne 27. dubna 2009 o státní statistické službě. In: Sbíрка zákonu České republiky, 2009, částka 33.
- ČSÚ. 2004. Závěrečná zpráva o sčítání lidu, domů a bytů 2001. Zasedání vlády ČR, 30. 6. 2004.
https://www.czso.cz/documents/11308/23212108/vlada_sldb_0604.pdf/51f3e68f-66d6-4891-bdbd-374447dc8b38?version=1.0
- ČSÚ. 2013. Sčítání lidu, domů a bytů - Pramenné dílo - 2011. Praha: Český statistický úřad.
- Dusetzina et al. 2014. *Linking Data for Health Services Research: A Framework and Instructional Guide*. Chapel Hill: AHRQ.
- Evropská unie. 2009. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 223/2009 ze dne 11. března 2009 o evropské statistice. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 2009.
- Evropská unie. 2015. Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2015/759 ze dne 29. dubna 2015, kterým se mění nařízení (ES) č. 223/2009 o evropské statistice. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 2015.
- Fellegi, I. P. – Sunter, A. B. 1969. *A Theory for Record Linkage*. *Journal of the American Statistical Association*, 40, s. 1183–1210.
<https://doi.org/10.1080/01621459.1969.10501049>.
- National Research Council. 2013. *Nonresponse in Social Science Surveys: A Research Agenda*. Washington, DC: The National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/18293>.
- Šanda, R. 2015. Obvyklý a trvalý pobyt ve sčítání lidu 2011. *Demografie*, 57(2), 113–126.
- Šanda, R. 2020. *Výšetřenosť údajů o dojíždě ve sčítání lidu v roce 2011 a jejich rekonstrukce pomocí metody Jaro-Winkler*. *Demografie*, 62(1), 27–42.
- Šanda, R. 2022. Administrativní zdroje dat ve sčítáních lidu se zaměřením na sčítání 2011 v Česku. *Demografie*, 64(2), 106–123.

Zdroje dat

- ČSÚ. 2011. Zpracovatelská databáze SLDB 2011 [databáze].
- ČSÚ. 2020. Cenzový informační systém [databáze].

ROBERT ŠANDA

Je absolventem Geografického ústavu Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, kde v současnosti pokračuje v doktorském studiu programu sociální geografie a regionální rozvoj. Působí na Českém statistickém úřadě v odboru statistiky obyvatelstva. Podílel se na přípravě a zpracování sčítání lidu, domů a bytů v roce 2021.

SUMMARY

In 2021 Czechia conducted the second combined census in Czech history. The first one, in 2011, used only one source of administrative data on persons. Ten years later, a significantly larger number of registers and databases on persons were employed. The available administrative data still lacked information on some essential characteristics, so it was inevitable that full field enumeration using census forms still had to be conducted. Personal records in the population register (ROB) and records obtained from the census forms were linked by applying deterministic and probabilistic record linkage techniques. This linking process resulted in the creation of a base list of persons. The persons in the base list were then searched for in the other (supplementary) sources to obtain more information on them.

Population registers usually also contain records of people who emigrated without deregistration and sometimes also records of people who died but the death was not registered. This results in an 'overcoverage' problem. Dealing with overcoverage is a key data processing step for improving the quality of combined or register-based censuses. While population register data are often influenced by overcoverage, traditional full field enumeration suffers from undercoverage as a result of declining public willingness to participate in censuses. The 2021 base list of persons contained more than 1 million persons who were registered in ROB and were not found in the census forms (9% of all persons registered in ROB). This was a joint effect of overcoverage (ROB) and undercoverage (enumeration) problems. The task was to split these persons into an 'over-

coverage group' and an 'undercoverage group'. The former should be excluded from the census population, the latter should be included. A (administrative) signs-of-life analysis was applied to deal with this issue. Persons both registered and enumerated (those who declared Czechia as their usual place of residence) were considered a reference subpopulation and their typical age-specific occurrence in the supplementary sources was analysed separately for Czech citizens and foreign nationals. Based on this analysis a set of criteria were defined, and some additional criteria were formulated on the basis of common sense. The records of every person registered but not enumerated were evaluated against these criteria to determine whether to include the person in the census population or exclude them as not living in Czechia.

As a result, we included 702,000 persons in the census population, i.e. they were considered to be residents who had not participated in the census. The remaining 302,000 persons were excluded for not meeting the signs-of-life criteria. The final total population (usually resident) was 10,524,167. This means that the non-response rate of the field enumeration (undercoverage) was 6.7%. The ROB-overcoverage rate was 3.7% (those 302,000 excluded from the population plus 99,000 people both enumerated and registered who declared their usual place of residence as outside Czechia). Compared to the 2011 census, both the undercoverage rate and the overcoverage rate have increased. These trends are likely to continue in the future, so signs-of-life analysis will become even more crucial for maintaining the quality of future censuses and

of population statistics in general. Getting access to more existing data sources and establishing new ones is the key to an improved signs-of-life approach. Improvement is especially necessary for the coverage of subgroups of the population that are currently

poorly covered by the supplementary sources that were available for the 2021 census, namely preschoolers, economically inactive adults, cross-border commuters, and foreign nationals (especially EU citizens).

STATISTIKA V KAPSE

Nejnovější statistické ukazatele ve vašem mobilu

Regionální údaje na základě vaší polohy

Každý den nové aktuální číslo dne

čsú
mobilní aplikace
k dispozici zdarma

Google Play App Store

Časopisy Demografie a Statistika získaly poprvé impakt faktor

Oba odborné časopisy vydávané Českým statistickým úřadem byly v novém vydání Journal Citation Reports 2023 zařazeny mezi periodika s impakt faktorem. Jeho hodnota za rok 2022 je pro Demografii 0,5 a u Statistiky 0,2. Zařadily se tak mezi 111 periodik z Česka, kterým byl letos udělen impakt faktor. Oba časopisy byly součástí databáze odborné literatury Web of Science, část Emerging Sources Citation Index (bez impakt faktoru), již dříve – Statistika od roku 2016 a Demografie byly přijata o rok později.

Časopis Demografie se zařadil mezi 49 periodik z demografického oboru, kterým byl udělen impakt

faktor v roce 2023. Z regionu střední a východní Evropy jsou impaktované pouze tři další demografické časopisy.

Český statistický úřad děkuje všem, kteří se na vydávání časopisů podílejí, zejména redakčním radám, recenzentům a samotným autorům. Těší náš zájem a důvěra vědecké komunity. Doufáme, že si impakt faktor udržíme i v dalších letech a bude důležitým impulsem k dalšímu rozvoji obou periodik.

Redakce

ČSÚ spustil Statistický geoportál pro vizualizaci statistických dat v prostoru

Český statistický úřad (ČSÚ) v červnu tohoto roku spustil Statistický geoportál¹⁾, který představuje v mnoha ohledech inovativní platformu pro vizualizaci statistických dat v prostoru. Tvoří ho několik webových aplikací umožňujících zobrazení vybraných statistických ukazatelů či témat za určité území ve formě přehledných interaktivních map. Aktuálně Statistický geoportál nabízí širokou paletu dat ze Sčítání 2021, takže na své si přijdou nejen demografové či geografové, ale i další uživatelé cenálních statistických dat, kteří potřebují zobrazit územní rozložení či analyzovat prostorové vzorce různých socioekonomických jevů. V budoucnu by se však mělo jednat

o celouřadový portál pro zpřístupnění vybraných dat s prostorovou složkou i z dalších oblastí statistiky jako je například demografická či volební statistika nebo statistika ekonomických subjektů.

Příznivce dynamických mapových výstupů určitě zaujme aplikace **Statistický atlas**, který ve formě kartogramů či kartodiagramů prezentuje vybraná cenální data za statistické a administrativní územní jednotky. Část ukazatelů je zobrazena i ve čtvercových buňkách o velikosti 1 x 1 km (tzv. kilometrový grid), které představují alternativu k velikostně i prostorově nesourodným administrativním jednotkám. Aktuálně (k 6. 9. 2023) lze v aplikaci najít 870 map pro 150 ukazatelů

---

1) Dostupný na adrese: <https://geodata.statistika.cz>.

za obyvatelstvo, domy a byty ze Sčítání 2021 od úrovně obcí a městských částí či městských obvodů statutárních měst až po tzv. regiony soudržnosti (NUTS 2). Později budou doplněny i tematické mapy za menší statistické územní jednotky.

Koho zajímají prostorové vztahy a mobilita obyvatelstva mezi různými sídly či regiony, určitě by měl navštívit aplikaci **Dojíždka**, která zobrazuje směr a intenzitu dojíždkových a vyjíždkových proudů obyvatel a jejich rozdíly mezi vybranými administrativními jednotkami (obcemi, okresy, kraji apod.). Zdrojem dat pro tuto aplikaci jsou agregované výsledky o dojíždce obyvatel do místa pracoviště nebo školy ze Sčítání 2021. V současné době jsou k dispozici absolutní i relativní údaje za celkovou dojíždku a dále její členění podle typu na pracovní a školní a podle frekvence na denní dojíždku. Dojíždkové a vyjíždkové proudy na obecní úrovni zobrazují i předpokládaný čas dojíždky/vyjíždky mezi jednotlivými obcemi.

Naprostou novinku představují **Statistické georeporty**, které poskytují statistické přehledy s tabulkami a grafy za uživatelem ad-hoc vymezené území nezávisle na běžném administrativním členění Česka. Zájmovým územím může být např. oblast vymezená přírodními (záplavové zóny, radonové oblasti apod.) nebo socioekonomickými (mapování hluku, emise nebo zákazníků) jevy, kterou lze zakreslit buď kružnicí, obdélníkem nebo polygonem. Výstupem jsou agregovaná statistická data za pravidelné jednotky ve tvaru čtverce (gridy) o shodné velikosti 1 x 1 km, které zasahují na uživatelem vymezené území a splňují podmínky ochrany statistické důvěrnosti.

Statistické údaje v největším dostupném územním detailu – ve formě agregací za jednotlivé adresní body – pro libovolně vymezené území nabízí webová služba **Georeporty API**. Předpokladem pro využití této služby je však vybudování vlastního uživatelského (prezentačního) rozhraní nad API či jeho integrování do stávajících informačních systémů a doložení

komerčního systémového certifikátu vydaného českou certifikační autoritou. Nejedná se tedy o klasickou webovou aplikaci určenou pro běžné uživatele, ale o webovou službu využitelnou například orgány státní správy či územní samosprávy, akademickou sférou nebo zájmovými či profesními organizacemi pro jejich analýzy, výzkum či jinou odbornou činnost.

Pro ČSÚ zveřejněním Statistického geoportálu práce na jeho vývoji zdaleka neskončily a průběžně se pracuje na jeho obsahovém i funkčním rozšíření. Z hlediska obsahu výhledově přibudou například tematické mapy za domácnosti či vyjíždku a dojíždku ve Statistickém atlase. Rozšířit by se měla i nabídka zobrazovaných témat v aplikaci Dojíždka. Cílem ČSÚ je obohatit aktuální datový obsah zaměřený na Sčítání 2021 i o srovnání se Sčítáním 2011 či předchozími cenzy. Co se týče rozšíření forem prezentace statisticko-geografického obsahu, tak výhledově bude možné rovněž vizualizovat časové snímky tematických map (time-slider), vytvářet mapy s příběhem nebo mapové dashboardsy pro sledování průběžně se měnících statistických dat. Již během podzimu by měla být nasazena anglická verze kompletního Statistického geoportálu. V budoucnu by měly být dostupné i služby pro vyhledávání, prohlížení a stahování souborů statistických a prostorových dat a jejich metadat pro další využití ze strany uživatelů.

O nesporné kvalitě tohoto produktu a jeho pozitivním vnímání ze strany odborné veřejnosti svědčí i obdržené mezinárodní ocenění „*Special achievement in GIS*“, které každoročně uděluje společnost Esri za významné a inspirativní počiny v oblasti využívání a implementace technologií geografických informačních systémů (GIS). Uživatelé z řad široké veřejnosti navíc jistě ocení, že veškeré produkty a služby Statistického geoportálu jsou poskytovány všem uživatelům bezplatně jako veřejná služba.

Štěpán Moravec

GEOGRAFICKÉ ASPEKTY ZMIEN NÁBOŽENSKEJ ŠTRUKTÚRY SLOVENSKA MEDZI SČÍTANIAMÍ 2001, 2011 A 2021

Andrej Kolárik¹⁾

THE GEOGRAPHICAL ASPECTS OF CHANGES IN THE RELIGIOUS STRUCTURE
OF SLOVAKIA BETWEEN THE POPULATION CENSUSES IN 2001, 2011, AND 2021

Abstract

This article examines the changes in the religious structure of the population of Slovakia from a geographic perspective between 2001 and 2021 with a focus on the five largest churches in Slovakia (Roman Catholic Church, Evangelical Lutheran Church of the Augsburg Confession, Greek Catholic Church, Reformed Christian Church, and Orthodox Church) and the population with no religious belief. The 2011–2021 period was significant for the secularisation of society, which was reflected in an increase in the size of the population with no religious belief. The article's chief goal is to identify the regions (at the level of individual districts or parts of districts) that saw the most significant rise or decline of individual churches.

Keywords: religious structure, spatial changes, secularisation

Demografie, 2023, 65(1): 138–151

DOI: <https://doi.org/10.54694/dem.0324>

ÚVOD A DISKUSIA LITERATÚRY

Pri porovnaní údajov zo sčítaní obyvateľov z rokov 2001, 2011 a 2021 sú zreteľné viaceré trendy, ktoré možno pozorovať vo vývoji náboženskej štruktúry za ostatných 20 rokov.

V súčasnosti na Slovensku existuje viacero autorov, ktorí skúmajú religiozitu na Slovensku z pohľadu demografie – spomenieme viacero publikácií od Juraja Maja, Miroslava Tížika, Dagmar Kusen-

dovej či Štefana Očovského a *Atlas cirkví, náboženských spoločností a religiozity Slovenska* od Štefana Poláčika.

Najzreteľnejšími procesmi (Tab. 1) sú výrazný nárast obyvateľov bez vyznania²⁾, ktorých počet sa za obdobie 2001 – 2021 takmer zdvojnásobil (z takmer 700-tisíc v r. 2001 na takmer 1,3 milióna v roku 2021), a zároveň pokles obyvateľov hlásiacich sa k rímskokatolíckemu vyznaniu. V intercezálnych obdobiach

1) Štatistický úrad SR, kontakt: Andrej.Kolarik@statistics.sk.

2) Poradie použité v tomto článku je totožné s poradím, v ktorom sú výsledky publikované Štatistickým úradom SR a vychádza z číselníkov používaných Štatistickým úradom SR. Bez vyznania je uvádzané ako prvé, ostatné náboženské vyznania sú uvedené podľa početnosti. Taktiež sú v texte okrem dlhého názvu cirkví používané aj skrátené označenia vierovyznaní – rímskokatolícke, evanjelické, gréckokatolícke, pravoslávne a kalvínske, tak, ako sú uvedené v číselníku. Kalvínske vierovyznanie korešponduje Reformovanej kresťanskej cirkvi (pozn. aut.).

počet rímskokatolíkov klesal o viac ako 300-tisíc obyvateľov so spomaľujúcou tendenciou, výsledkom bol pokles podielu obyvateľov hlásiacich sa k Rímskokatolíckej cirkvi v Slovenskej republike (ďalej len Rímskokatolíckej cirkvi) z celkového počtu obyvateľov o 13,17 p. b. za obdobie 2001–2021. Fenomén sekularizácie nie je typický iba pre územie Slovenska, ale zapadá do širšieho európskeho kontextu, hoci načasovanie a intenzita tohto procesu je v jednotlivých štátoch odlišné (*Podolinská – Tižik – Majo, 2019*).

Tento pokles obyvateľov hlásiacich sa k Rímskokatolíckej cirkvi sa ihneď nepremietol do nárastu počtu obyvateľov bez vyznania. Počas obdobia 2001–2011 totiž počet obyvateľov bez náboženského vyznania narástol iba o 28 064 obyvateľov. V tom čase však narástol počet obyvateľov s nezisteným náboženským vyznaním o viac ako 410-tisíc (o viac ako 7,5 p.b.), aby v nasledovnej dekáde klesol počet obyvateľov s nezisteným vyznaním o takmer 220 tisíc.

Slovenský sociológ Miroslav Tižik vysvetľuje výrazný nárast podielu obyvateľov bez náboženského vyznania zvýšeným súkromím obyvateľov pri vyplňaní online formulára v porovnaní k určitému tlaku rodiny a okolia pri predchádzajúcich sčítaniach, keďže podiel obyvateľov bez náboženského vyznania v sčítaní

2021 koreloval s hodnotami zistenými European Value Survey v priebehu niekoľkých desaťročí (*Tižik, 2022*).

Medzi sčítaniami 2011 a 2021 došlo ku skokovitému nárastu obyvateľov bez vyznania zo 725 362 na 1 296 142, teda o vyše 570-tisíc obyvateľov (nárast o 10,35 p. b.). Je možné predpokladať, že veľká časť obyvateľov, ktorí sa v roku 2011 už neprihlásili ku rímskokatolíckemu vyznaniu, mali v roku 2011 náboženské vyznanie nezistené a v roku 2021 uviedli svoju náboženskú príslušnosť ako bez vyznania, spolu s obyvateľmi, ktorí sa k rímskokatolíckemu vyznaniu už neprihlásili v r. 2021.

Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku (ďalej len ECAV) taktiež zaznamenala úbytok, za dekádu 2001–2011 o viac ako 50-tisíc, za dekádu 2011–2021 o takmer 30-tisíc obyvateľov prihlásených v sčítaní. Za dve dekády tak klesol podiel ECAV o 1,46 p. b.

Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku (ďalej len Reformovaná cirkev) zaznamenala počas obidvoch dekád pokles o viac ako 10-tisíc prihlásených obyvateľov s náboženským vyznaním, zároveň aj kontinuálny pokles podielu (0,21 p. b. medzi roku 2001 a 2021, o 0,27 p. b. za ostatnú dekádu).

Tab. 1: Náboženská štruktúra SR, porovnanie sčítaní 2001, 2011 a 2021

Religious structure of the Slovak Republic, a comparison of the censuses in 2001, 2011 and 2021

Náboženské vyznanie <i>Religious Belief</i>	2001		2011		2021	
Bez vyznania <i>With no religious belief</i>	697 308	12,96 %	725 362	13,44 %	1 296 142	23,79 %
Rímskokatolícke <i>Roman Catholic</i>	3 708 120	68,93 %	3 347 277	62,02%	3 038 511	55,76 %
Evanjelické <i>Evangelical</i>	372 858	6,93 %	316 250	5,86 %	286 907	5,27 %
Gréckokatolícke <i>Greek Catholic</i>	219 831	4,09 %	206 871	3,83 %	218 235	4,00 %
Kalvínske <i>Calvinist</i>	109 735	2,04 %	98 797	1,83 %	85 271	1,56 %
Pravoslávne <i>Orthodox</i>	50 363	0,94 %	49 133	0,91 %	50 677	0,93 %
Ostatné <i>Other</i>	60 642	1,13 %	81 909	1,52 %	119 730	2,20 %
Nezistené <i>Not found out</i>	160 598	2,99 %	571 437	10,59 %	353 797	6,49 %
Spolu <i>Total</i>	5 379 455	100,00 %	5 397 036	100,00 %	5 449 270	100,00 %

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001, 2011 a 2021, Štatistický úrad SR.

Source: Population Census 2001, 2011 and 2021, Statistical Office of the Slovak Republic.

V prípade cirkví východného rítu (Gréckokatolíckej a Pravoslávnej) sme mohli pozorovať v zásade stagnáciu počtu aj podielu obyvateľov s týmto náboženským vyznaním, s poklesom v absolútnych aj relatívnych počtoch za obdobie 2001–2011 a opätovným nárastom za ostatnú dekádu 2011–2021.

Zároveň je možné pozorovať zrýchľujúci sa nárast počtu obyvateľov hlásiacich sa k ostatným náboženským vyznaniam, či už menším cirkvám, iným svetovým náboženstvám alebo ad hoc hnutiam. Za dvadsať rokov sa ich počet takmer zdvojnásobil.

Najväčší nárast zaznamenali obyvatelia s nezisteným náboženským vyznaním (v roku 2021 dosiahli 220 % ich počtu z roku 2001), nasledovaní obyvateľmi hlásiacim sa k ostatným cirkvám a náboženským vyznaniam (197 %) a obyvateľmi bez vyznania (186 %). Z piatich najväčších cirkví narástol iba počet pravoslávnych na 101 % ich počtu v roku 2001., gréckokatolíci zaznamenali malý úbytok na 99 % ich počtu spred dvoch rokov. Počet prihlásených rímskokatolíkov klesol v roku 2021 na 82 % ich počtu z roku 2001. Najväčšie poklesy však zaznamenali protestantské vierovyznania – kalvíni klesli na 78 % a evanjelici na 77 % ich počtu z roku 2001.

DÁTA A METODIKA

Zaujímali nás geografické aspekty tejto zmeny. Rozhodli sme sa porovnať údaje na základnej geografickej úrovni, a to na úrovni obce (LAU2)³⁾, pričom sme porovnávali podiely náboženského vyznania zo sčítania obyvateľov, domov a bytov (ďalej len SODB) z roku 2001 s hodnotami z najnovšieho sčítania z roku 2021. Analyzovali sme zmeny podielu obyvateľov bez náboženského vyznania, rímskokatolíckeho, evanjelického, gréckokatolíckeho, reformovaného a pravoslávneho vyznania.

Na úrovni okresov boli porovnané absolútne počty a podiely príslušníkov piatich najpočetnejších vierovyznaní a obyvateľov bez vyznania z r. 2001 a 2021.

Otázka na náboženské vyznanie obyvateľov bolo v r. 2001 uvedená ako 12. otázka v znení „Náboženské vyznanie/cirkev“, s jednotlivými cirkvami uvedenými pod sebou, pričom možnosť „bez vyznania“ bola uvedená ako posledná. (http://sodb.infostat.sk/scitanie/sk/2001/obyv1_2001.htm). Veľmi podobne bola naformulovaná otázka v r. 2011 s názvom „Náboženské vyznanie“ s uvedenými názvami cirkví za sebou a možnosťou „bez vyznania“ uvedenou ako poslednou. V roku 2021 bola otázka o náboženskom vyznaní formulovaná nasledovne „Aké je Vaše nábo-

Mapa 1: Okresy Slovenskej republiky / Districts of the Slovak Republic

Zdroj: Statistický úrad SR, 2023.

Source: Statistical Office of Slovak Republic, 2023.

3) Obce v r. 2001 neexistujúce neboli porovnávané.

ženské vyznanie? Náboženské vyznanie vyjadruje Váš vzťah/príslušnosť k cirkvi, náboženskej spoločnosti alebo náboženstvu“, pričom obyvateľ si mohol vybrať z dvoch možností : „s náboženským vyznaním“ a „bez náboženského vyznania“, pričom po vybraní „s náboženským vyznaním“ sa zobrazila ponuka cirkví, náboženských spoločností a náboženstiev aj s možnosťou dopísania „Iné“. Nebolo možné prihlásiť sa ako osoba „s náboženským vyznaním“ bez prihlásenia sa k jednej z cirkví, náboženských spoločností alebo náboženstvu či vyplneniu vlastného freetextu pri položke „Iné“. Ako upozorňuje *Tížik* (2014) dvojstupňový proces zisťovania náboženského vyznania vedie k vyššiemu podielu respondentov, ktorí sa neprihlásia k náboženstvu, ak je otázka položená v dvoch stupňoch.

Náboženské vyznanie bolo definované ako „členstvo alebo vzťah obyvateľa k cirkvi, náboženskej spoločnosti alebo náboženstvu, alebo účasť na náboženskom živote, údaj je sebadeklaratórny“.

VÝSLEDKY

Z priestorového hľadiska bol nárast podielu obyvateľov bez náboženského vyznania zreteľný naprieč celým Slovenskom. Pokles podielu obyvateľov bez vyznania síce bol pozorovaný iba v 36 obciach, ktoré však

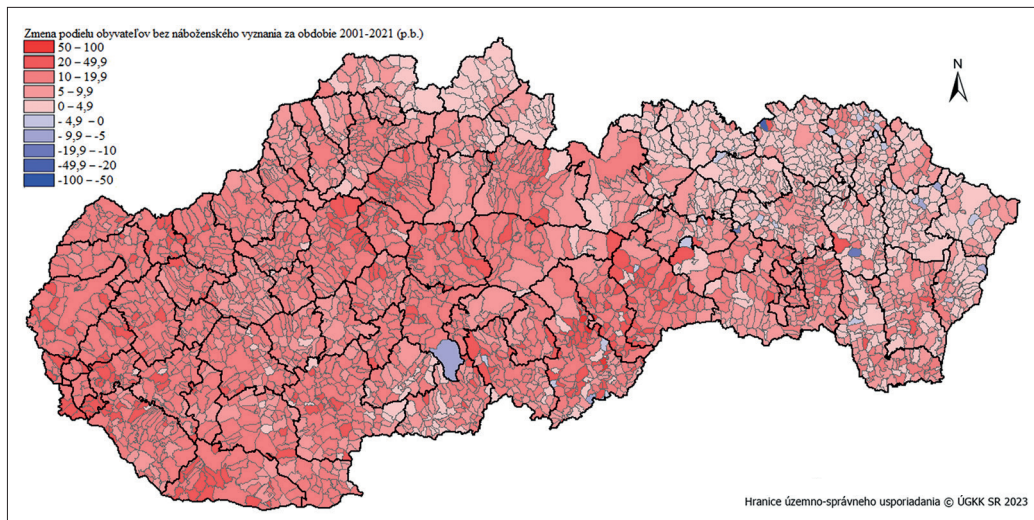
boli roztrúsené naprieč východným a južnou časťou stredného Slovenska, bez vytvárania zhlukov s aspoň 3 susedným obcami.

Intenzita nárastu podielu obyvateľov bez vyznania však mala výrazne odlišné tempo v jednotlivých regiónoch Slovenska. Súvislé oblasti s najmenším nárastom podielu obyvateľov bez vyznania (o menej ako 5 p. b.) sa vyskytujú predovšetkým v okresoch Prešovského kraja s výnimkou okresu Popradu a východnej časti okresu Prešov, tiež na Orave (okresy Námestovo a Tvrdošín) a východnej polovici okresu Čadca. Naopak, najvýraznejší rast podielu obyvateľov bez vyznania sa vyskytol v okolí Bratislavy, západnej časti okresu Komárno, v okolí Myjavy, severovýchodnej časti okresu Prievidza, ako aj v okrese Rimavská Sobota.

Na úrovni okresov počas obdobia 2001 – 2021 najviac narástol podiel obyvateľov bez náboženského vyznania v okresoch Senec, Pezinok, Malacky, Bratislava II a Rožňava, z ktorých prvé štyri okresy sa nachádzajú v Bratislavskom kraji. Nasledujú okresy Turčianske Teplice, Bratislava III, Myjava, Bratislava I a Banská Štiavnica. *Podolínska, Tížik a Majo* zistili, že v Bratislave a okolí, ako aj na Gemeri veková štruktúra obyvateľstva bez

Mapa 2: Zmena podielu obyvateľov bez náboženského vyznania za obdobie 2001–2021 v obciach SR

Change in the share of the population with no religious belief between 2001–2021 in the municipalities of Slovakia

Hranice územno-správneho usporiadania © ÚGKK SR 2023

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023.

Source: Statistical Office of Slovak Republic, 2023.

Tab. 2: Okresy s najväčším a najmenším podielom obyvateľov bez vyznania

Districts with the largest and smallest increases in the proportion of people with no religious belief

Okresy s najväčším nárastom podielu / Districts with the largest increase

Okres / District		2001		2021		Zmena / Change	
		(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(abs.)	(p. b.)
1	Senec	6 430	12,41	32 983	34,10	26 553	21,70
2	Pezinok	7 891	14,57	22 084	31,92	14 193	17,35
3	Malacky	9403	14,60	24718	31,52	15 315	17,02
4	Bratislava II	28 581	26,43	53 323	42,6	24 742	16,17
5	Rožňava	15 353	24,81	24 244	40,85	8 891	16,04

Okresy s najväčším poklesom podielu / Districts with the smallest increase

Okres / District		2001		2021		Zmena / Change	
		(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(abs.)	(p. b.)
1	Stará Ľubovňa	1 057	2,09	2 612	4,93	1 555	2,85
2	Námestovo	592	1,06	2 786	4,41	2 194	3,35
3	Snina	1590	4,01	2695	7,67	1 105	3,66
4	Sabinov	1 047	1,94	3 543	5,87	2 496	3,93
5	Stropkov	366	1,74	1 139	5,73	773	3,99

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001, 2011 a 2021, Štatistický úrad SR.

Source: Population Census 2001, 2011 and 2021, Statistical Office of the Slovak Republic.

náboženského vyznania dosahuje podiely obyvateľov v predproduktívnom veku (0–14 rokov) väčšie ako celoslovenský priemer (*Podolínska – Ťižik – Majo*, 2019).

Ani v jednom okrese podiel obyvateľov bez náboženského vyznania neklesol. Najnižší nárast podielu bol v okresoch Stará Ľubovňa, Námestovo, Snina, Sabinov a Stropkov. Nasledujú okresy Svidník, Humenné, Medzilaborce, Kežmarok, Bardejov. S výnimkou okresu Námestovo sa ostatných 9 okresov s najmenším rastom podielu obyvateľov bez náboženského vyznania nachádza v Prešovskom kraji, konkrétne v jeho severnej časti.

Najvyšší podiel obyvateľov bez náboženského vyznania sa nachádza v piatich bratislavských okresoch, nasledujú okresy Rožňava, Revúca, Banská Bystrica, Martin a Prievidza. Najnižší podiel obyvateľov bez vyznania sa nachádza v okresoch Námestovo, Stará Ľubovňa, Stropkov, Sabinov a Svidník.

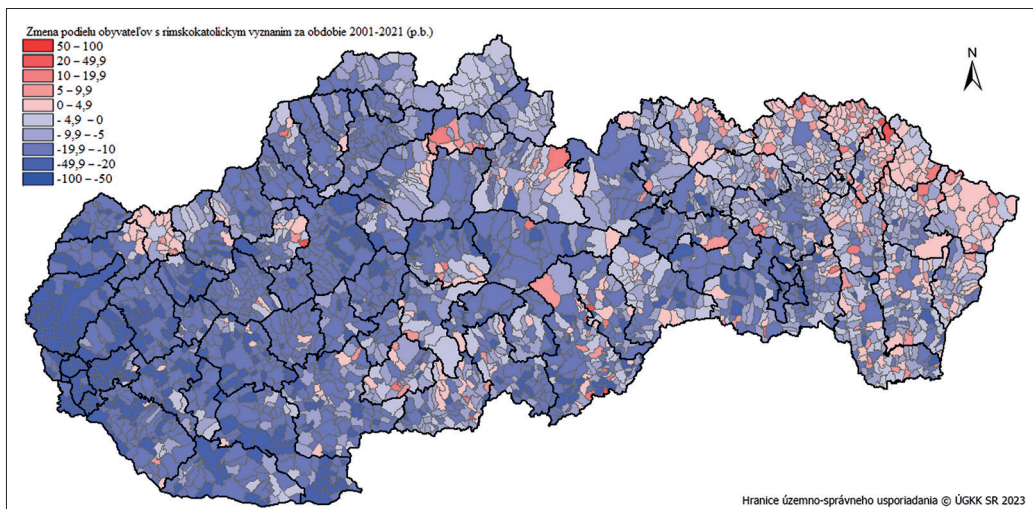
Tieto výsledky poukazujú na pokračovanie doterajšieho vývoja. Okresy uvádzané v typológii od Maja ako takmer nesekularizované, kam zaradil Bytču, Čadcu, Námestovo, Trstenú, Starú Ľubovňu, Bardejov, Svidník, Stropkov, Medzilaborce, Vranov nad Topľou

a Sobrance (*Majo*, 2013) tak ostávajú s najnižším podielom obyvateľov bez náboženského vyznania, aj s najnižším prírastkom obyvateľov bez náboženského vyznania.

Zmena podielu **Rímskokatolíckej cirkvi v Slovenskej republike** vykazuje poklesy takmer na celom území Slovenskej republiky. Súvislé zhluky obcí, kde došlo k nárastu rímskokatolíckeho vyznania sa nachádzajú vo viacerých oblastiach, ktorých spoločnou črtou je menšinové postavenie rímskokatolíkov. Najsúvislejší pás obcí, kde došlo k nárastu podielu rímskokatolíkov sa nachádza na severovýchodnom Slovensku, od okresu Sobrance cez okresy Snina, Medzilaborce, Stropkov, Svidník, Bardejov po Starú Ľubovňu, kde podiel rímskokatolíckeho obyvateľstva narástol v obciach, ktoré sú tradične obývané najmä gréckokatolíckimi a pravoslávnyimi. Ďalšími súvislými regiónmi, kde sa zvýšil podiel rímskokatolíkov, sú tradične evanjelické regióny – najmä obce okresu Myjava, juhozápadná časť okresu Dolný Kubín (Dolná Orava) či časti okresov Martin a Liptovský Mikuláš, ako aj viaceré obce tvoriace evanjelické enklávy v ďalších okresoch Trenčianskeho, Žilinského, Bansko-

Mapa 3: Zmena podielu obyvateľov rímskokatolíckeho vyznania za obdobie 2001–2021 v obciach Slovenska

Change in the size of the Roman Catholic population in the 2001–2021 period in the municipalities of Slovakia

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023.

Source: Statistical Office of Slovak Republic, 2023.

Tab. 3: Okresy s najväčšou zmenou podielu obyvateľov s rímskokatolíckym vyznaním

Districts with the largest change in the proportion of Roman Catholics

Okresy s najmenším poklesom podielu / Districts with the smallest decrease

Okres / District	2001		2021		Zmena / Change	
	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(abs.)	(p. b.)
1 Medzilaborce	1 042	8,23	958	8,67	-84	0,44
2 Myjava	4 099	14,02	3 021	11,76	-1 078	-2,25
3 Svidník	10681	31,88	9236	29,22	-1 445	-2,66
4 Snina	19 251	48,57	15 977	45,49	-3 274	-3,09
5 Sobrance	9 807	41,25	8 279	36,89	-1 528	-4,35

Okresy s najväčším poklesom podielu / Districts with the largest decrease

Okres / District	2001		2021		Zmena / Change	
	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(abs.)	(p. b.)
1 Senec	38 536	74,35	47 892	49,51	9 356	-24,84
2 Malacky	50 626	78,67	43 972	56,28	-6 654	-22,39
3 Bratislava III	35898	58,45	27864	36,53	-8 034	-21,92
4 Bratislava II	64 218	59,38	48 054	38,39	-16 164	-21,00
5 Bratislava I	23 953	53,47	15 008	32,57	-8 945	-20,90

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001, 2011 a 2021, Štatistický úrad SR.

Source: Population Census 2001, 2011 and 2021, Statistical Office of the Slovak Republic.

bystrického a Prešovského kraja. Možno teda konštatovať, že obce, kde rástol podiel rímskokatolíkov boli najmä tie, kde boli v r. 2001 v menšine, výnimky sa nachádzajú v okresoch Nitra, Zlaté Moravce, a niekoľko obcí v Prešovskom kraji.

K najvyšším poklesom podielu rímskokatolíkov došlo najmä v Bratislavskom kraji, a v častiach okresov Nové Zámky, Komárno Prievidza.

Menšie poklesy do 10 p. b. boli najmä na východnom Slovensku, ďalej v okresoch Námestovo, Tvrdošín, Čadca, ako aj v oblastiach s početným zastúpením iných vierovyznaní.

Spomedzi sídiel s počtom obyvateľov vyšším ako 2-tisíc obyvateľov zaznamenala Rímskokatolícka cirkev nárast podielu iba vo Važci (okr. Liptovský Mikuláš), Klenovci (okr. Rimavská Sobota), Jakubanoch a Lomničke (okr. Stará Lubovňa) a Stakčíne (okr. Snina).

Na úrovni okresov, iba v okrese Medzilaborce narástol podiel rímskokatolíkov, a to len o 0,44 p. b. Najnižší pokles podielu rímskokatolíkov bol v okresoch Myjava, Svidník, Snina a Sobrance. Nasledujú okresy Stropkov, Stará Lubovňa, Námestovo, Liptovský Mikuláš a Dolný Kubín. S výnimkou Námestova ide všetko o okresy, ktoré mali v r. 2001 podiel rímskokatolíkov pod hodnotou 70 %, čo bol podiel za SR.

Prvých päť okresov s najvyšším poklesom podielu rímskokatolíkov (o viac ako 20 p. b.) sa nachádza v Bratislavskom kraji. Nasledujú okresy Pezinok, Skalica, Piešťany, Nové Zámky a Prievidza.

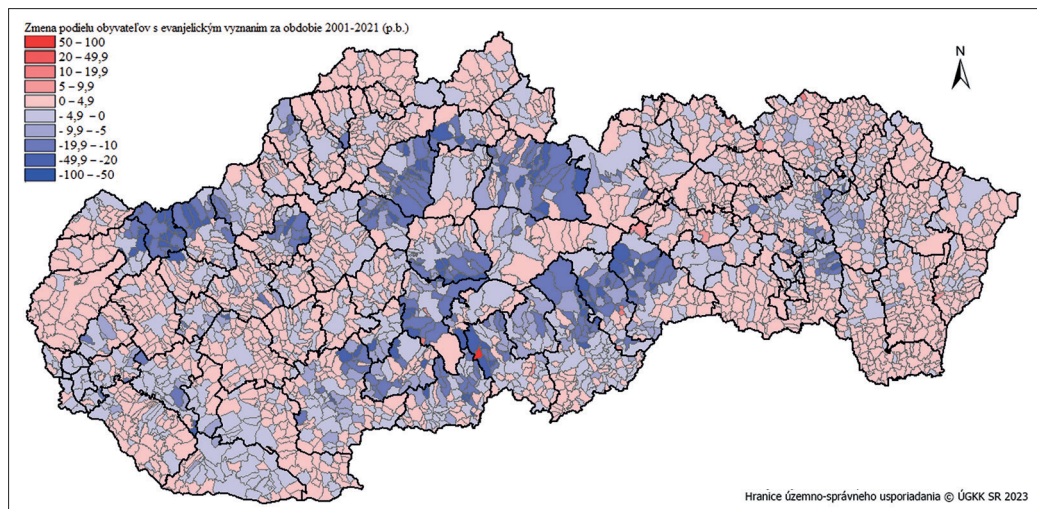
Okres Námestovo ostáva okresom s najvyšším podielom obyvateľov rímskokatolíckeho vyznania (z 97,64 % v r. 2001 pokleslo na 92,42 %), nasledovaný okresom Tvrdošín, ktorý sa teraz dostal pred Čadcu, Bytčou a Kysuckým Novým Mestom. Okresmi s najnižším podielom rímskokatolíkov ostávajú Medzilaborce, Myjava, nasleduje Rožňava, Svidník a Liptovský Mikuláš (v r. 2001 bolo poradie Medzilaborce Myjava, Svidník, Rožňava a Liptovský Mikuláš).

Druhou najpočetnejšou cirkvou na Slovensku je **Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku** (ECAV). Evanjelické obyvateľstvo na Slovensku sa koncentruje v početných enklávach, ktoré sú roztrúsené po celom Slovensku.

Podiel evanjelického obyvateľstva medzi rokmi 2001–2021 klesal vo všetkých obciach s evanjelickou väčšinou a skoro vo všetkých obciach s výraznou evanjelickou menšinou. V 14 obciach narástol podiel evanjelikov o viac ako 5 p. b., netvorí však súvislý pás, ale 4 z nich sa nachádzajú v okrese Bardejov. Vo väčšine slovenských obcí došlo k malému nárastu podielu

Mapa 4: Zmena podielu obyvateľstva s evanjelickým vyznaním za obdobie 2001–2021 v obciach SR

Change in the size of the Evangelical population in the 2001–2021 period in the municipalities of Slovakia

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023.

Source: Statistical Office of Slovak Republic, 2023.

Tab. 4: Okresy s najväčšou zmenou podielu obyvateľov evanjelického vyznania

Districts with the largest change in the proportion of Evangelicals

Okresy s najväčším nárastom / Districts with the largest increase

Okres / District		2001		2021		Zmena / Change	
		(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(abs.)	(p. b.)
1	Malacky	787	1,22	1 371	1,75	584	0,53
2	Trebišov	827	0,80	1 198	1,16	371	0,36
3	Medzilaborce	28	0,22	61	0,55	33	0,33
4	Sobrance	128	0,54	190	0,85	62	0,31
5	Michalovce	2 535	2,32	2 859	2,62	324	0,30

Okresy s najväčším poklesom podielu / Districts with the largest decrease

Okres / District		2001		2021		Zmena / Change	
		(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(abs.)	(p. b.)
1	Myjava	17 541	59,98	11 344	44,18	-6 197	-15,81
2	Liptovský Mikuláš	27 381	37,01	19 499	27,11	-7 882	-9,9
3	Turčianske Teplice	5903	35,00	4018	25,18	-1 885	-9,82
4	Nové Mesto nad Váhom	14 728	23,18	10 234	16,55	-4 494	-6,63
5	Zvolen	14 193	20,99	9 796	14,68	-4 397	-6,31

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001, 2011 a 2021, Štatistický úrad SR.

Source: Population Census 2001, 2011 and 2021, Statistical Office of the Slovak Republic.

evanjelikov od roku 2001. Sú to najmä obce, v ktorých v roku 2001 bol podiel evanjelikov menší ako 5%.

Poklesy o menej ako 5 p. b. zaznamenali evanjelici tiež v okresných mestách, pokiaľ tam boli zastúpení nad 5 % (s výnimkou Myjavy, Turčianskych Teplic, Liptovského Mikuláša a Revúcej).

Na úrovni okresov je zreteľné, že okresy s tradične vysokým podielom evanjelikov zaznamenali najväčší pokles. V okrese Myjava podiel evanjelikov klesol o takmer 16 p. b. Nasleduje Liptovský Mikuláš, Turčianske Teplice, Nové Mesto nad Váhom a Zvolen. V prvej desiatke okresov s najväčším poklesom podielu evanjelikov sa nachádza ešte Revúca, Martin, Rožňava, Banská Bystrica, Krupina a Poltár.

Jedenásť okresov, kde narástol podiel evanjelikov spája predovšetkým nepatrný podiel evanjelikov (do 3 %). Ide o okresy Malacky, Trebišov, Medzilaborce, Sobrance, Michalovce, Kysucké Nové Mesto, Levoča, Čadca, Sabinov, Dunajská Streda, Námestovo a Snina. Spomedzi okresov, v ktorých tvorili evanjelici viac ako 5 % v r. 2001, iba v okresoch Svidník, Bardejov a Prešov poklesli o menej ako 1 p. b., v okrese Vranov nad Topľou, kde evanjelici tvorili 12,24 % v r. 2001 klesli o 1,93 p. b.

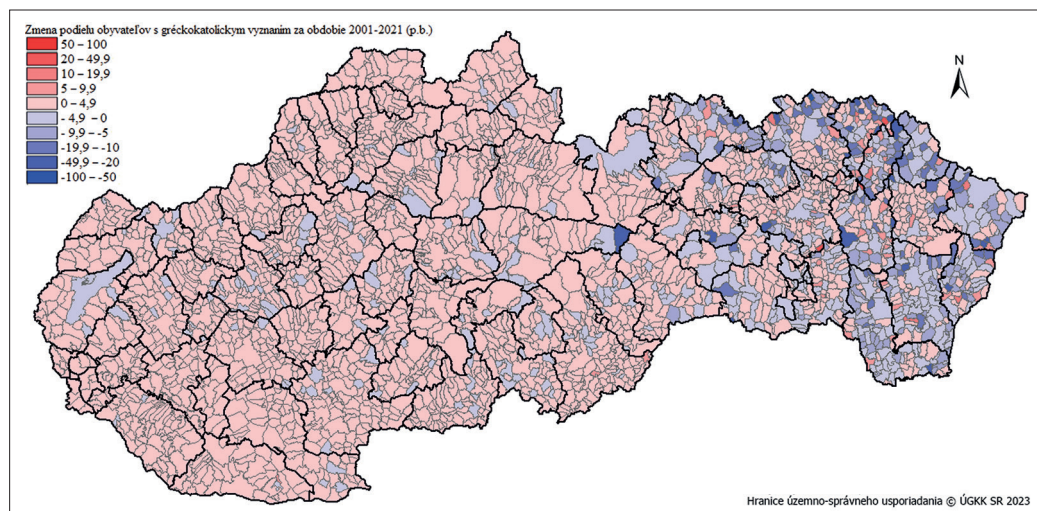
Okresmi s najvyšším podielom evanjelikov ostávajú Myjava, Liptovský Mikuláš, Turčianske Teplice a Martin, pričom pred Nové Mesto nad Váhom sa v tomto ukazovateli dostal okres Poltár. Naopak najmenší podiel evanjelikov majú okresy Snina, Stropkov, Námestovo, Čadca a Stará Ľubovňa.

Juraj Majo poukazuje na určitú súvislosť medzi podielom evanjelického obyvateľstva a obyvateľstva bez náboženského vyznania, čo môže súvisieť s rýchlejšim tempom sekularizácie v evanjelickom prostredí. Podľa údajov prepočítaných na súčasné administratívne členenie, v období rokov 1950-2001 spomedzi 9 okresov, v ktorých došlo k prírastku všetkého obyvateľstva a úbytku veriaceho obyvateľstva (Majo, 2013) si možno všimnúť, že v 6 z nich s výrazným podielom evanjelikov: Myjava, Nové Mesto nad Váhom, Turčianske Teplice, Rimavskú Sobotu, Revúcu a Rožňava. Taktiež v 17 z 20 najviac sekularizovaných obciach v r. 2001 bola v r. 1950 dominantná práve ECAV (Majo, 2013). Ako vysvetľuje Majo (2018), v evanjelickom prostredí sa nepodarilo preniesť náboženskú identitu na ďalšie generácie po II. svetovej vojne.

Tretou najpočetnejšou cirkvou na Slovensku je **Gréckokatolícka cirkev na Slovensku**, ktorá sa kon-

Mapa 5: Zmena podielu obyvateľstva gréckokatolíckeho vyznania za obdobie 2001–2021 v obciach SR

Change in the size of the Greek Catholic population in the 2001–2021 period in the municipalities of Slovakia

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023.

Source: Statistical Office of Slovak Republic, 2023.

centruje najmä na východnom Slovensku. Najzápadnejšou obcou, kde tvorila Gréckokatolícka cirkev v r. 2001 viac ako 5 % obyvateľstva je Valkovňa v okrese Brezno. Vo väčšine obcí, kde žili gréckokatolíci

v r. 2001 a tvorili väčšinu alebo významnú menšinu, došlo k ich poklesu., pričom však sa vyskytujú početné výnimky v okresoch Svidník, Stropkov a Vranov nad Topľou. Naopak, nárast podielu evanjelikov sa

Tab. 5: Okresy s najväčšou zmenou podielu obyvateľov gréckokatolíckeho vyznania

Districts with the largest change in the proportion of Greek Catholics

Okresy s najväčším nárastom podielu / Districts with the largest increase

Okres / District	2001		2021		Zmena / Change	
	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(abs.)	(p. b.)
1 Senec	177	0,34	1 243	1,29	1 066	0,94
2 Dunajská Streda	316	0,28	1 200	0,96	884	0,68
3 Pezinok	160	0,30	647	0,94	487	0,64
4 Veľký Krtíš	97	0,21	346	0,82	249	0,62
5 Malacky	125	0,19	627	0,80	502	0,61

Okresy s najväčším poklesom podielu / Districts with the largest decrease

Okres / District	2001		2021		Zmena / Change	
	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(abs.)	(p. b.)
1 Medzilaborce	7 030	55,49	5 498	49,73	- 1 532	- 5,77
2 Michalovce	22 213	20,36	18 662	17,13	- 3 551	- 3,23
3 Sobrance	8839	37,18	7712	34,37	- 1 127	- 2,81
4 Stropkov	8 588	40,84	7 567	38,07	- 1 021	- 2,78
5 Trebišov	23 710	22,85	20 822	20,08	- 2 888	- 2,77

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001, 2011 a 2021, Štatistický úrad SR.

Source: Population Census 2001, 2011 and 2021, Statistical Office of the Slovak Republic.

ukázal vo väčšine obcí západného a stredného Slovenska, ako aj v obciach okresov Rožňava, Poprad, Levoča, či Humenné. V dvoch obciach okresu Rimavská Sobota došlo k nárastu gréckokatolíkov dokonca až o viac ako o 5 p. b.

Spomedzi sídiel vo veľkostnej skupine nad 2-tisíc obyvateľov podľa SODB 2021 zaznamenala Gréckokatolícka cirkev rast iba v Lipanoch, Sobranceiach, Ostrovnoch, Rozhanovciach a troch obciach okresu Vranov nad Topľou (Bystré, Soľ a Sečovská Polianka).

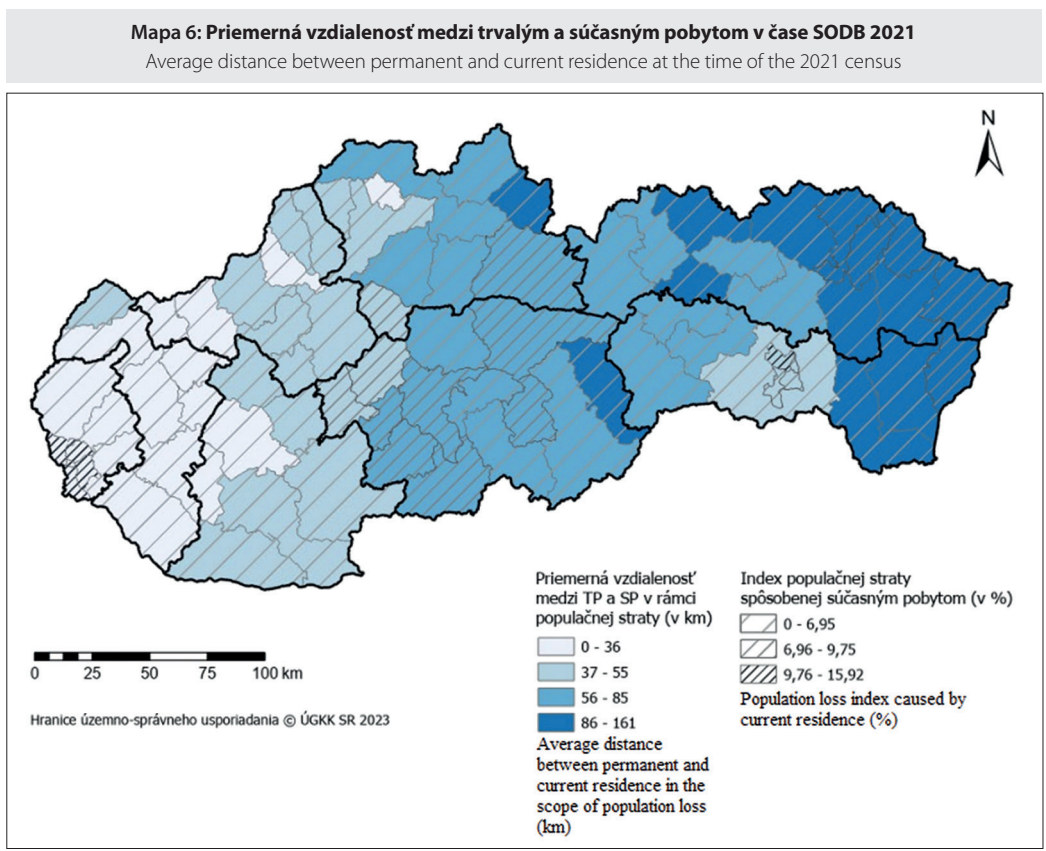
Na úrovni okresov najviac klesol podiel gréckokatolíkov v okresoch Medzilaborce, Michalovce, Sobrance, Stropkov a Trebišov, nasledujú Snina, Svidník, Stará Ľubovňa, Gelnica a Košice II.

Okresy s najväčším rastom podielu gréckokatolíkov sú okresy, kde podiel gréckokatolíkov bol pod 1 %. Ide o okresy Senec, Dunajská Streda, Pezinok, Veľký Krtíš, Malacky, Rimavská Sobota, Galanta, Šaľa,

Bratislava II a Komárno. Vyskytujú sa v zázemí Bratislavy, na juhu západného a juhu stredného Slovenska. Spomedzi okresov, kde gréckokatolíci tvoria viac ako 5 % narástol ich podiel za obdobie 2001–2021 iba v okrese Prešov (o 0,10 p. b.). Z okresov, kde tvorili v r. 2001 viac ako 1 % narástol ich podiel ešte v okresoch Poprad a Košice-okolie.

Okresmi s najväčším podielom gréckokatolíkov ostávajú Medzilaborce, Stropkov, Sobrance, Svidník a Stará Ľubovňa. Najmenší podiel gréckokatolíkov majú okresy Námestovo, Tvrdošín, Ilava, Čadca a Skalica.

Nárast podielu gréckokatolíkov na juhozápadnom Slovensku možno vysvetliť vnútronou migráciou. Za obdobia a 2003–2007 aj 2009–2013 patrili okresy Stará Ľubovňa, Svidník, Stropkov a Snina s výrazným podielom gréckokatolíkov do kategórie s najintenzívnejším záporným migračným saldom

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001, 2011 a 2021, Štatistický úrad SR.
Source: Population Census 2001, 2011 and 2021, Statistical Office of the Slovak Republic.

na tisíc obyvateľov (*Bleha – Vaňo – Bačík*, 2014). Inými slovami, z týchto okresov najviac ľudí odchádzalo do iných častí Slovenska.

Okres Senec bol jediným okresom za obdobia 2003 – 2007 aj 2009–2013 s migračným saldom vnútornej migrácie viac ako 20,32 na 1 000 obyvateľov za rok. Za obidve sledované obdobia zaznamenali tiež o niečo nižšie migračné saldo aj okresy Bratislava II., Malacky, Pezinok, Dunajská Streda a Košice-okolie (*Bleha – Vaňo – Bačík*, 2014). Možno teda predpokladať, že nárast podielu gréckokatolíkov v okolí Bratislavy je spôsobený najmä vnútornou migráciou, čiže presťahovaním sa z východného Slovenska (viz mapa 6).

Obyvatelia kalvínskeho vyznania v **Reformovanej kresťanskej cirkvi na Slovensku** sa koncentrujú najmä pozdĺž južnej hranice Slovenska – najmä vo východnej časti okresu Dunajská Streda, západnej časti okresu Komárno, juhovýchodnej časti okresu Rimavská Sobota, Trebišov a Michalovce a južnej časti okresov Rožňava a Sobrance. Opäť si možno všimnúť predovšetkým výrazné poklesy v regiónoch s tradičnou prítomnosťou kalvínskeho vyznania, menej intenzívne poklesy v oblastiach s nimi susediacich a v Bratislave, kým k nárastu do 5 p. b. došlo na väčšine územia Slovenska s výnimkou južného Slovenska. Vyskytlo sa len 5 obcí

s nárastom kalvínskeho obyvateľstva o viac ako 5 p. b., pričom každá z nich sa nachádzala na hraniciach.

Na úrovni okresov najväčší pokles podielu obyvateľstva s kalvínskym vyznaním bol v okresoch Komárno, Trebišov, Rožňava, Dunajská Streda, Sobrance, nasledované okresmi Košice – okolie, Revúca, Michalovce, Levice a Rimavská Sobota. Spomedzi okresov s viac ako 5 % obyvateľstva s kalvínskym vyznaním bol najnižší pokles v okrese Šaľa (o 1,48 p. b.), tiež nízky pokles bol v okresoch Rimavská Sobota a Michalovce.

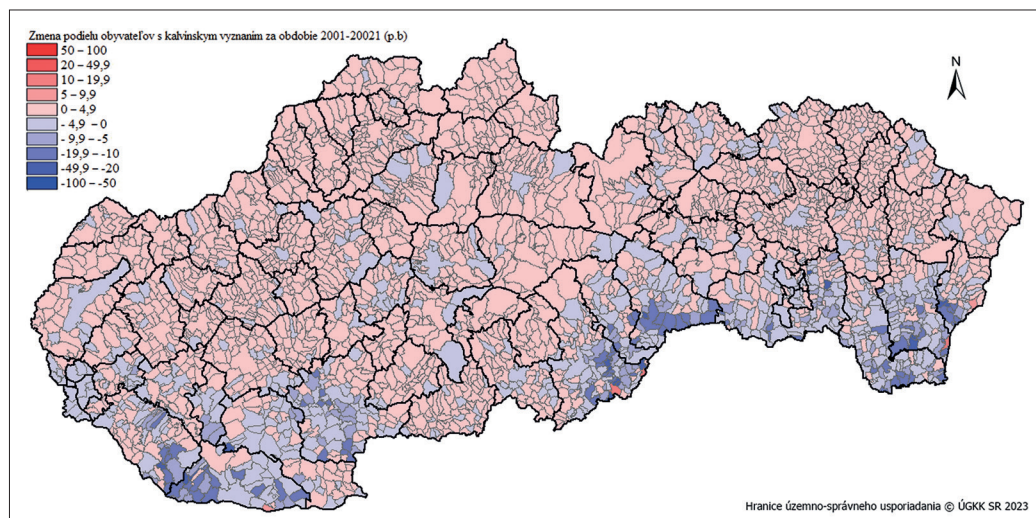
Nárast zaznamenali iba okresy s menej ako 0,2 % obyvateľstva s kalvínskym vyznaním v r. 2001., ktoré sa nenachádzajú pozdĺž južnej hranice. V absolútnych číslach narástli kalvíni o viac ako 100 iba v okresoch Žilina, Čadca a Malacky.

Okresmi s najvyšším podielom obyvateľstva s kalvínskym vyznaním ostávajú Komárno, Trebišov, Michalovce, na štvrtom mieste Rimavská Sobota predbehla Rožňavu.

Geografické rozmiestnenie **pravoslávneho** obyvateľstva sa koncentruje v severovýchodnom Slovensku, najmä pozdĺž hraníc s Poľskom a Ukrajinou. Výraznejšie poklesy pravoslávneho obyvateľstva si možno všimnúť v najmä v okresoch Svidník a Stropkov, ako aj v niektorých obciach okresu Snina. V okrese Svidník

Mapa 7: Zmena podielu obyvateľstva kalvínskeho vyznania za obdobie 2001 – 2021 v obciach SR

Change in the proportion of the Calvinist population in the 2001 – 2021 period in the municipalities of Slovakia

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023.

Source: Statistical Office of Slovak Republic, 2023.

Tab. 6: Okresy s najväčšou zmenou podielu obyvateľov kalvínskeho vyznania

Districts with the largest change in the proportion of the Calvinist population

Okresy s najväčším nárastom podielu / Districts with the largest increase

Okres / District		2001		2021		Zmena / Change	
		(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(abs.)	(p. b.)
1	Kysucké Nové Mesto	7	0,02	57	0,17	50	0,15
2	Malacky	53	0,08	177	0,23	124	0,14
3	Čadca	13	0,01	126	0,14	113	0,13
4	Zlaté Moravce	13	0,03	64	0,16	51	0,13
5	Bytča	3	0,01	41	0,13	38	0,12

Okresy s najväčším poklesom podielu / Districts with the largest decrease

Okres / District		2001		2021		Zmena / Change	
		(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(abs.)	(p. b.)
1	Komárno	18 148	16,71	13 241	13,12	-4 907	-3,60
2	Trebišov	15 014	14,47	11 515	11,11	-3 499	-3,36
3	Rožňava	6373	10,3	4225	7,12	-2 148	-3,18
4	Dunajská Streda	10 721	9,54	8 625	6,92	-2 096	-2,62
5	Sobrance	1 774	7,46	1 131	5,04	-643	-2,42

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001, 2011 a 2021, Štatistický úrad SR.

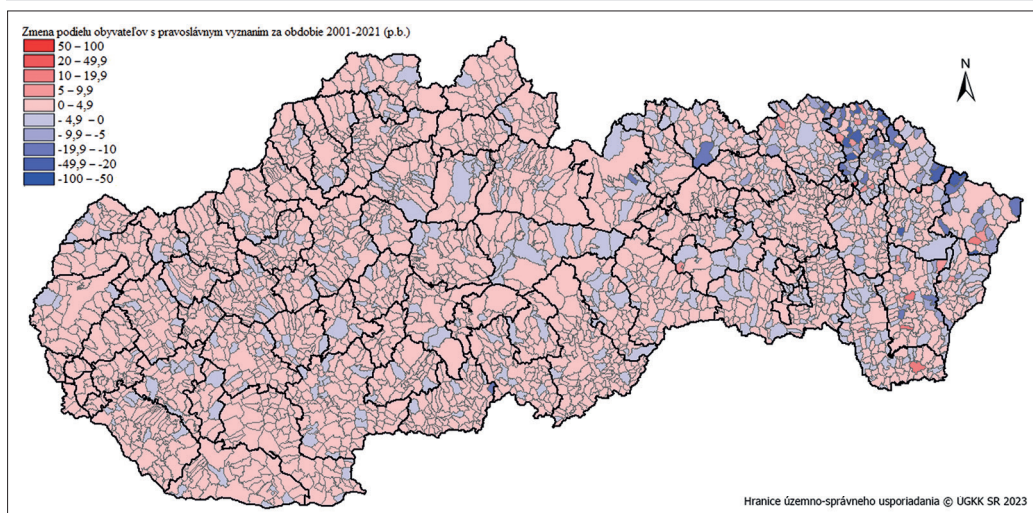
Source: Population Census 2001, 2011 and 2021, Statistical Office of the Slovak Republic.

narástol podiel pravooslávnych o viac ako 5 p. b. v 6 obciach, v okrese Michalovce v 4. Na väčšine územia Slovenska s výnimkou severovýchodných častí Slovenska podiel pravoslávnych obyvateľov narástol o menej ako 5 p. b.

Na úrovni okresov najväčší nárast podielu pravoslávneho obyvateľstva zaznamenali okresy Trebišov, Senec, Bratislava III, Sabinov, Sobrance, nasledované okresmi Michalovce, Malacky, Bratislava IV, Pezinok a Bratislava II, pričom okresy Michalovce a Sobrance

Mapa 8: Zmena podielu obyvateľstva pravoslávneho vyznania za obdobie 2001–2021 v obciach SR

Change in the size of the Orthodox population in the 2001–2021 period in the municipalities of Slovakia

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023.

Source: Statistical Office of Slovak Republic, 2023.

Tab. 7: Okresy s najväčšou zmenou podielu obyvateľov pravoslávneho vyznania

Districts with the largest change in the proportion of the Orthodox population

Okresy s najväčším nárastom podielu / Districts with the largest increase

Okres / District		2001		2021		Zmena / Change	
		(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(abs.)	(p. b.)
1	Trebišov	1 373	1,32	2 534	2,44	1 161	1,12
2	Senec	82	0,16	563	0,58	481	0,42
3	Bratislava III	199	0,32	466	0,61	267	0,29
4	Sabinov	489	0,90	718	1,19	229	0,28
5	Sobrance	1 592	6,7	1 565	6,97	-27	0,28

Okresy s najväčším poklesom podielu / Districts with the largest decrease

Okres / District		2001		2021		Zmena / Change	
		(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(abs.)	(p. b.)
1	Svidník	6 637	19,81	5 412	17,12	-1 225	-2,69
2	Medzilaborce	3 671	28,98	2 942	26,61	-729	-2,37
3	Snina	8345	21,06	6736	19,18	-1 609	-1,88
4	Stropkov	1 567	7,45	1 194	6,01	-373	-1,45
5	Stará Ľubovňa	1 026	2,02	792	1,50	-234	-0,53

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001, 2011 a 2021, Štatistický úrad SR.

Source: Population Census 2001, 2011 and 2021, Statistical Office of the Slovak Republic.

mali v r. 2001 podiel pravoslávnych väčší ako 5 %. Spomedzi okresov, kde podiel pravoslávnych bol nad 5 %, mierny rast bol zaznamenaný taktiež v okrese Bardejov (o 0,05 p. b.).

Naopak, najväčší pokles podielu obyvateľstva s pravoslávny m vyznaním bol v okresoch Svidník, Medzilaborce, Snina, Stropkov, Stará Ľubovňa, nasledované okresmi Humenné, Spišská Nová Ves, Košice II, Košice III a Revúca.

Okresmi s najväčšími podielmi pravoslávnych ostávajú Medzilaborce, Snina a Svidník, na štvrtom mieste Sobrance prekonali Stropkov.

ZÁVER

Za posledných 20 rokov došlo k výrazným zmenám náboženskej štruktúry Slovenska. Primárne išlo o pokles religiozity, ktorá sa týkala v absolútnych číslach najviac rímskokatolíckeho, v relatívnych podieloch viac evanjelického a kalvínskeho obyvateľstva.

Za ostatných 20 rokov poklesla religiozita najvýraznejšie v Bratislavskom kraji, kde zároveň najviac poklesol podiel rímskokatolíkov a nárastol podiel obyvateľov bez vyznania. Kontrastuje to s okolím Košíc, kde nedošlo k podobnému trendu. Medzi rímskokatolíckymi došlo tiež k zmene religiozity na juhozápadnom

Slovensku a tiež v častiach stredného Slovenska, najmä v okolí Prievidze a Banskej Bystrice. Naopak, najmenej zmena zasiahla obyvateľstvo s rímskokatolíckym vyznaním v Prešovskom kraji a častiach Žilinského kraja, pričom jedinými obcami, kde sa podiel rímskokatolíkov zvyšoval, boli obce, kde je rímskokatolíckeho vyznania minoritné.

Pokles je výraznejší medzi obyvateľstvom s evanjelickým a kalvínskym vyznaním. Práve okresy s najväčším podielom obyvateľov s evanjelickým a kalvínskym vyznaním zaznamenávajú najvýraznejší pokles ich podielu, naopak ako rastové sa ukazujú okresy s nepatrným podielom týchto vierovyznaní. Tento fenomén si možno všimnúť u všetkých cirkví. V regiónoch, kde majú tradičnú prítomnosť ich podiel klesá, kým v regiónoch bez tradičnej prítomnosti jednotlivých vyznaní ich podiel narastal.

V prípade gréckokatolíkov ich podiel taktiež klesal v okresoch východného Slovenska, kde tradične tvoria najväčší podiel obyvateľstva. Zároveň však v týchto okresoch existuje viacero zhlukov obcí, v ktorých podiel gréckokatolíkov stúpol. Na úrovni okresov však najviac stúpol podiel gréckokatolíkov v okresoch juhozápadného Slovenska, čo môže súvisieť s migráciou za pracovnými príležitosťami.

Podiel pravoslávnych v mnohých okresoch s ich výraznejšou prítomnosťou tiež klesol. Rast podielu obyvateľov s pravoslávnyim vyznaním bolo možné sledovať v okresoch Trebišov, Sobrance, Sabinov a Michalovce na východnom Slovensku a tiež okolie Bratislavy.

V okresoch Bratislavského kraja, najmä v okrese Senec, narástol podiel ďalších vierovyznaní ako rímskokatolíckeho pravdepodobne v dôsledku vnútornej migrácie, kedy sa ľudia ostatných vierovyznaní z celého Slovenska presťahovali práve do okolia Bratislavy.

Literatúra

- Bleha, B. – Vaňo, B. – Bačík, V. 2014. *Demografický atlas Slovenskej republiky*, 163 s., ISBN: 978-80-89317-28-8.
- Majo, J. 2013. Vybrané charakteristiky transformácie religiozity na Slovensku v rokoch 1950–2001 vo vzťahu k sekularizácii. *Geografický časopis*, 65, s. 217–234
- Majo, J. 2018. Evanjelici a demografia – časové a priestorové súvislosti. *Melanchton*, 2018, s. 6–10. ISSN 2644-4283.
- *Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021: Národná analytická správa*, 2021. Štatistický úrad SR, 264 s. ISBN 978-80-8121-937-5 (online).
- Podolínska, T. Z. – Tížik, M. – Majo, J. 2019. Religiosity in Slovakia: Structure, Dynamics and Spatial Diversification. *Central European Journal of Contemporary Religion*, 2019, č. 1, 1–33. <https://doi.org/10.14712/25704893.2019.1>.
- Tížik, M. 2014. Kvalita merania náboženskej príslušnosti na Slovensku. *Slovenská štatistika a demografia*, 2014, č. 3, s. 49–70.
- Tížik, M. 2022. Forms of Non/Religiosity in Slovakia after 1989. *Religions*, 13(7), 15 s. <https://doi.org/10.3390/rel13070605>.
- Štatistický úrad SR: Údaje zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov z rokov 2001, 2011, 2021.
Dostupné na stránkach www.scitanie.sk, www.census2011.statistics.sk.

ANDREJ KOLÁRIK

je absolventom doktorandského štúdia medzinárodných vzťahov. V súčasnosti pracuje na Oddelení sčítania obyvateľov, domov, bytov a priezových štatistik na Štatistickom úrade SR.

RESUMÉ

Over the course of the two decades between 2001 and 2021 the religious structure of the Slovak Republic has undergone significant changes. Most notably, there has been a process of secularisation, which has affected all the religious denominations and has occurred most intensively in the Bratislava region and southwestern Slovakia. Less secularisation has occurred in the Žilina region in northern Slovakia and the Prešov region in northeastern Slovakia. Interestingly, the only municipalities in which the share of Roman Catholics increased between 2001 and 2021 were municipalities in which Roman Catholics had been in the minority. Both of the two major Protestant churches, the Evangelical Church of the Augsburg Confession and the Reformed Christian Church,

experienced significant declines in districts where they had been strongly concentrated, while they grew in those districts in which they had previously had a negligible presence.

Both Greek Catholics and the Orthodox saw a decline from 2001 to 2011 but by 2021 had largely recovered to their 2001 numbers. There were increases in the shares of both Greek Catholics and the Orthodox in several clusters of municipalities in eastern Slovakia. The share of the Orthodox also increased in the districts of Trebišov, Sobrance, Michalovce, and Sabinov in eastern Slovakia. The district of Senec on the eastern outskirts of Bratislava experienced a rise in religious diversity, as people of all religious backgrounds have moved there from various parts of Slovakia.

Pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2022 podle krajů a okresů / Population and vital statistics of the Czech Republic 2022: regions and districts

Území / Region	Počet obyvatel 1. 7. / Population 1 July	Počet obyvatel 31. 12. / Population 31 December	Sňatky / Marriages	Rozvody / Divorces	Živé narození / Live births	Potraty / Abortions	Zeměli / Deaths			Přírůstek (úbytek) / Increase (decrease)			Sňatky / Marriages	Rozvody / Divorces	Živé narození / Live births	Zeměli / Deaths	Celkový přírůstek / Total increase
							celkem / total	do 1 roku / within 1 years	do 28 dnů / within 28 days	přirozený / natural	stěhováním / migration	celkový / total					
Česko	10 759 525	10 827 529	54 820	19 846	101 299	27 598	120 219	230	125	-18 920	329 742	310 822	5,1	1,8	9,4	11,2	28,9
Hlavní město Praha	1 338 530	1 357 326	6 983	2 370	13 528	3 259	12 810	19	12	718	81 202	81 920	5,2	1,8	10,1	9,6	61,2
Středočeský kraj	1 427 394	1 439 391	6 904	3 048	13 467	3 624	14 351	24	14	-884	53 451	52 567	4,8	2,1	9,4	10,1	36,8
Beněšov	101 594	102 228	476	188	975	265	1 127	2	-	-152	3 057	2 905	4,7	1,9	9,6	11,1	28,6
Beroun	99 624	100 517	484	194	974	229	1 005	1	1	-31	3 924	3 893	4,9	1,9	9,8	10,1	39,1
Kladno	167 860	168 708	843	367	1 573	519	1 813	2	2	-240	4 455	4 215	5,0	2,2	9,4	10,8	25,1
Kolín	106 702	107 268	507	218	1 021	322	1 142	2	2	-121	3 495	3 374	4,8	2,0	9,6	10,7	31,6
Kutná Hora	77 527	78 072	403	165	702	174	976	-	-	-274	2 663	2 389	5,2	2,1	9,1	12,6	30,8
Mělník	112 286	113 100	535	228	1 090	306	1 207	2	-	-117	3 863	3 746	4,8	2,0	9,7	10,7	33,4
Mladá Boleslav	132 442	133 876	629	275	1 195	301	1 398	4	1	-203	6 487	6 284	4,7	2,1	9,0	10,6	47,4
Nymburk	104 598	105 463	527	196	1 010	294	1 084	3	2	-74	4 417	4 343	5,0	1,9	9,7	10,4	41,5
Praha-východ	195 497	198 312	853	459	1 885	488	1 503	2	2	382	9 546	9 928	4,4	2,3	9,6	7,7	50,8
Praha-západ	156 468	158 235	732	416	1 453	295	1 178	3	2	275	6 867	7 142	4,7	2,7	9,3	7,5	45,6
Příbram	116 969	117 554	617	212	1 085	284	1 261	2	2	-176	3 364	3 188	5,3	1,8	9,3	10,8	27,3
Rakovník	55 827	56 058	298	130	504	147	657	1	-	-153	1 313	1 160	5,3	2,3	9,0	11,8	20,8
Jihočeský kraj	649 455	652 303	3 313	1 148	6 087	1 783	7 416	14	8	-1 329	16 585	15 256	5,1	1,8	9,4	11,4	23,5
České Budějovice	199 401	200 426	1 086	382	1 999	579	2 180	8	4	-181	5 074	4 893	5,4	1,9	10,0	10,9	24,5
Český Krumlov	61 732	62 038	337	128	543	157	642	1	1	-99	2 041	1 942	5,5	2,1	8,8	10,4	31,5
Jindřichův Hradec	90 182	90 401	482	121	862	225	1 058	1	-	-196	1 314	1 118	5,3	1,3	9,6	11,7	12,4
Písek	72 266	72 525	344	142	706	200	899	3	2	-193	1 949	1 756	4,8	2,0	9,8	12,4	24,3
Prahatice	51 279	51 444	274	78	481	119	582	1	1	-101	1 315	1 214	5,3	1,5	9,4	11,3	23,7
Strakonice	71 220	71 571	319	109	584	178	877	-	-	-293	2 091	1 798	4,5	1,5	8,2	12,3	25,2
Tábor	103 375	103 898	471	188	912	325	1 178	-	-	-266	2 801	2 535	4,6	1,8	8,8	11,4	24,5

Pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2022 podle krajů a okresů / Population and vital statistics of the Czech Republic 2022: regions and districts

Území / Region	Počet obyvatel 1. 7. / Population 1 July	Počet obyvatel 31. 12. / Population 31 December	Sňatky / Marriages	Rozvody / Divorces	Živé narození / Live births	Potravy / Abortions	Zeměří / Deaths			Přirůstek (úbytek) / Increase (decrease)			Sňatky / Marriages	Rozvody / Divorces	Živé narození / Live births	Zeměří / Deaths	Celkový přírůstek / Total Increase
							celkem / total	do 1 roku / within 1 years	do 28 dnů / within 28 days	přirozený / natural	stěho- váním / migration	celkový / total					
Příušský kraj	598 258	605 388	2 987	1 043	5 509	1 370	6 698	15	7	-1 189	27 870	26 681	5,0	1,7	9,2	11,2	44,6
Domažlice	55 443	55 796	297	104	493	114	620	1	-	-127	1 532	1 405	5,4	1,9	8,9	11,2	25,3
Klatovy	86 272	86 853	407	139	741	163	1 066	4	1	-325	2 564	2 239	4,7	1,6	8,6	12,4	26,0
Příuš-město	198 470	201 517	1 000	327	1 863	521	2 170	4	2	-307	13 417	13 110	5,0	1,6	9,4	10,9	66,1
Příuš-jih	70 409	70 989	354	116	672	148	832	2	2	-160	2 231	2 071	5,0	1,6	9,5	11,8	29,4
Příuš-sever	82 182	83 069	410	155	777	167	882	1	1	-105	2 508	2 403	5,0	1,9	9,5	10,7	29,2
Rokyčany	49 849	50 258	244	99	469	103	576	1	-	-107	1 595	1 488	4,9	2,0	9,4	11,6	29,9
Tachov	55 633	56 906	275	103	494	154	552	2	1	-58	4 023	3 965	4,9	1,9	8,9	9,9	71,3
Karlovarský kraj	291 398	293 595	1 527	577	2 370	781	3 527	7	3	-1 157	11 542	10 385	5,2	2,0	8,1	12,1	35,6
Cheb	91 338	92 636	438	164	708	272	1 135	4	2	-427	5 105	4 678	4,8	1,8	7,8	12,4	51,2
Karlovy Vary	114 155	114 995	582	240	906	266	1 343	-	-	-437	5 380	4 943	5,1	2,1	7,9	11,8	43,3
Sokolov	85 905	85 964	507	173	756	243	1 049	3	1	-293	1 057	764	5,9	2,0	8,8	12,2	8,9
Ústecký kraj	810 107	812 337	4 281	1 740	7 257	2 855	9 879	30	12	-2 622	16 061	13 439	5,3	2,1	9,0	12,2	16,6
Děčín	127 254	127 269	655	292	1 098	416	1 584	3	-	-486	1 461	975	5,1	2,3	8,6	12,4	7,7
Chomutov	123 516	124 035	710	264	1 098	503	1 421	8	4	-323	2 878	2 555	5,7	2,1	8,9	11,5	20,7
Litoměřice	119 029	119 357	581	245	1 074	324	1 435	2	1	-361	2 136	1 775	4,9	2,1	9,0	12,1	14,9
Louny	86 689	87 040	441	188	867	326	1 003	3	1	-136	1 795	1 659	5,1	2,2	10,0	11,6	19,1
Most	107 988	108 116	578	226	923	349	1 454	4	3	-531	1 874	1 343	5,4	2,1	8,5	13,5	12,4
Teplice	127 098	127 681	677	256	1 168	501	1 561	1	1	-393	3 602	3 209	5,3	2,0	9,2	12,3	25,2
Ústí nad Labem	118 533	118 839	639	269	1 029	436	1 421	9	2	-392	2 315	1 923	5,4	2,3	8,7	12,0	16,2
Liberecký kraj	446 850	449 177	2 257	826	3 921	1 349	5 013	8	4	-1 092	12 699	11 607	5,1	1,8	8,8	11,2	26,0
Česká Lípa	103 144	103 344	538	219	909	349	1 242	2	1	-333	1 715	1 382	5,2	2,1	8,8	12,0	13,4
Jablonec nad Nisou	92 249	92 908	444	149	783	309	1 026	2	2	-243	2 980	2 737	4,8	1,6	8,5	11,1	29,7
Liberec	178 710	179 921	918	345	1 611	500	1 934	3	1	-323	6 354	6 031	5,1	1,9	9,0	10,8	33,7
Semily	72 747	73 004	357	113	618	191	811	1	-	-193	1 650	1 457	4,9	1,6	8,5	11,1	20,0
na 1 000 obyvatel / per 1 000 inhabitants																	

Pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2022 podle krajů a okresů / Population and vital statistics of the Czech Republic 2022: regions and districts

Území / Region	Počet obyvatel 1. 7. Population 1 July	Počet obyvatel 31. 12. Population 31 December	Sňatky Mar-riages	Rozvody Divorces	Živě narození Live births	Potraty Abortions	Zemřelí / Deaths			Přirůstek (úbytek) Increase (decrease)			Sňatky Mar-riages	Rozvody Divorces	Živě narození Live births	Zemřelí Deaths	Celkový přírůstek Total increase
							celkem total	do 1 roku within 1 years	do 28 dnů within 28 days	přirozený natural	stěhováním net migration	celkový total					
Královéhradecký kraj	552 724	555 267	2 836	955	5 058	1 296	6 176	13	11	-1 118	13 802	12 684	5,1	1,7	9,2	11,2	22,9
Hradec Králové	165 955	166 989	846	285	1 610	330	1 771	1	1	-161	4 750	4 589	5,1	1,7	9,7	10,7	27,7
Jičín	80 087	80 578	407	145	742	213	933	2	-	-191	2 056	1 865	5,1	1,8	9,3	11,6	23,3
Náchod	109 958	110 322	532	173	993	266	1 178	7	7	-185	2 534	2 349	4,8	1,6	9,0	10,7	21,4
Rychnov nad Kněžnou	79 867	80 186	428	139	731	162	928	1	1	-197	1 959	1 762	5,4	1,7	9,2	11,6	22,1
Trutnov	116 857	117 192	623	213	982	325	1 366	2	2	-384	2 503	2 119	5,3	1,8	8,4	11,7	18,1
Pardubický kraj	525 863	528 761	2 647	829	4 929	1 207	6 049	12	9	-1 120	15 363	14 243	5,0	1,6	9,4	11,5	27,1
Chrudim	105 751	106 398	506	160	1 025	286	1 244	2	1	-219	2 871	2 652	4,8	1,5	9,7	11,8	25,1
Pardubice	177 942	179 537	857	322	1 650	396	1 946	4	4	-296	7 609	7 313	4,8	1,8	9,3	10,9	41,1
Svitavy	104 293	104 576	559	147	982	223	1 313	3	3	-331	2 041	1 710	5,4	1,4	9,4	12,6	16,4
Ústí nad Orlicí	137 877	138 250	725	200	1 272	302	1 546	3	1	-274	2 842	2 568	5,3	1,5	9,2	11,2	18,6
Kraj Vysočina	512 701	514 777	2 416	813	4 979	1 101	5 861	12	5	-882	11 634	10 752	4,7	1,6	9,7	11,4	21,0
Havlíčkův Brod	94 866	95 176	430	146	885	216	1 118	1	-	-233	1 717	1 484	4,5	1,5	9,3	11,8	15,6
Jihlava	115 298	116 041	532	182	1 089	273	1 165	4	2	-76	3 702	3 626	4,6	1,6	9,4	10,1	31,4
Pelhřimov	73 541	74 133	329	117	653	178	911	1	-	-258	2 820	2 562	4,5	1,6	8,9	12,4	34,8
Třebíč	110 241	110 393	538	185	1 111	212	1 363	1	-	-252	1 462	1 210	4,9	1,7	10,1	12,4	11,0
Žďár nad Sázavou	118 755	119 034	587	183	1 241	222	1 304	5	3	-63	1 933	1 870	4,9	1,5	10,5	11,0	15,7
Jihomoravský kraj	1 209 381	1 217 200	6 171	2 177	12 078	2 763	13 344	21	12	-1 266	33 898	32 632	5,1	1,8	10,0	11,0	27,0
Blansko	109 598	110 046	561	226	1 047	233	1 231	2	2	-184	2 318	2 134	5,1	2,1	9,6	11,2	19,5
Brno-město	392 025	396 101	2 043	659	4 120	1 025	4 436	9	3	-316	16 955	16 635	5,2	1,7	10,5	11,3	42,4
Brno-venkov	229 804	231 056	1 169	437	2 344	465	2 309	1	1	35	5 507	5 542	5,1	1,9	10,2	10,0	24,1
Břeclav	116 915	117 576	586	214	1 039	273	1 226	1	1	-187	2 962	2 775	5,0	1,8	8,9	10,5	23,7
Hodonín	152 196	152 119	761	250	1 340	332	1 793	3	-	-453	1 476	1 023	5,0	1,6	8,8	11,8	6,7
Vyškov	93 658	94 274	478	179	1 008	180	1 090	2	2	-82	2 039	1 957	5,1	1,9	10,8	11,6	20,9
Znojmo	115 185	116 028	573	212	1 180	255	1 259	3	3	-79	2 645	2 566	5,0	1,8	10,2	10,9	22,3

Pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2022 podle krajů a okresů / Population and vital statistics of the Czech Republic 2022: regions and districts

Území / Region	Počet obyvatel 1. 7. / Population 1 July	Počet obyvatel 31. 12. / Population 31 December	Sňatky / Marriages	Rozvody / Divorces	Živě narození / Live births	Potraty / Abortions	Zeměli / Deaths			Přirůstek (úbytek) / Increase (decrease)			Sňatky / Marriages	Rozvody / Divorces	Živě narození / Live births	Zeměli / Deaths	Celkový přírůstek / Total increase
							celkem / total	do 1 roku / within 1 years	do 28 dnů / within 28 days	přirozený / natural	stěhování / net migration	celkový / total					
Olomoucký kraj	629 823	631 802	3 242	1 104	5 985	1 642	7 481	12	9	-1 496	10 368	8 872	5,1	1,8	9,5	11,9	14,1
Jeseník	36 961	36 991	206	64	282	77	486	-	-	-204	443	239	5,6	1,7	7,6	13,1	6,5
Olomouc	236 850	237 940	1 245	406	2 410	593	2 677	3	2	-267	4 619	4 352	5,3	1,7	10,2	11,3	18,4
Prostějov	108 487	108 717	530	202	1 003	306	1 334	1	1	-331	1 468	1 137	4,9	1,9	9,2	12,3	10,5
Přerov	127 898	128 180	669	228	1 160	395	1 577	5	4	-417	1 984	1 567	5,2	1,8	9,1	12,3	12,3
Šumperk	119 627	119 974	592	204	1 130	271	1 407	3	2	-277	1 854	1 577	4,9	1,7	9,4	11,8	13,2
Zlínský kraj	579 265	580 531	2 901	1 002	5 361	1 483	6 695	15	8	-1 334	9 433	8 099	5,0	1,7	9,3	11,6	14,0
Kroměříž	104 384	104 522	593	207	916	323	1 252	4	2	-336	1 413	1 077	5,7	2,0	8,8	12,0	10,3
Uherské Hradiště	141 306	141 496	736	235	1 255	352	1 643	2	2	-388	2 055	1 667	5,2	1,7	8,9	11,6	11,8
Vsetín	141 878	142 180	656	245	1 404	382	1 642	6	2	-238	2 247	2 009	4,6	1,7	9,9	11,6	14,2
Zlín	191 697	192 333	916	315	1 786	426	2 158	3	2	-372	3 718	3 346	4,8	1,6	9,3	11,3	17,5
Moravskoslezský kraj	1 187 776	1 189 674	6 355	2 214	10 770	3 085	14 919	28	11	-4 149	15 834	11 685	5,4	1,9	9,1	12,6	9,8
Bruntál	89 881	89 834	556	161	736	281	1 151	1	-	-415	702	287	6,2	1,8	8,2	12,8	3,2
Frydek-Místek	214 138	214 669	1 074	431	1 947	326	2 494	1	-	-547	2 869	2 322	5,0	2,0	9,1	11,6	10,8
Karviná	241 952	242 166	1 304	471	2 087	592	3 369	6	2	-1 282	3 129	1 847	5,4	1,9	8,6	13,9	7,6
Nový Jičín	151 405	151 814	770	264	1 431	328	1 785	4	2	-354	2 249	1 895	5,1	1,7	9,5	11,8	12,5
Opava	174 987	175 042	934	311	1 629	451	2 080	5	3	-451	1 740	1 289	5,3	1,8	9,3	11,9	7,4
Ostrava-město	315 413	316 149	1 717	576	2 940	1 107	4 040	11	4	-1 100	5 145	4 045	5,4	1,8	9,3	12,8	12,8

Radek Havel

Pohyb obyvatelstva ve městech nad 20 tisíc obyvatel v roce 2022

Population and vital statistics of the Czech Republic 2022: towns with more than 20 thous. inhabitants

Město / Town	Počet obyvatel 1. 7. Population 1 July	Počet obyvatel 31. 12. Population 31 December	Sňatky Marriages	Rozvody Divorces	Živé narození Live births	Potraty Abortions	Zemřeli Deaths	Přírůstek (úbytek) Increase (decrease)			Sňatky Marriages	Rozvody Divorces	Živé narození Live births	Zemřeli Deaths	Celkový přírůstek Total increase
								přirozený natural	stěho- vání net migration	celkový total					
Praha	1 338 530	1 357 326	6 983	2 370	13 528	3 259	12 810	718	81 202	81 920	5,2	1,8	10,1	9,6	61,2
Brno	392 025	396 101	2 043	659	4 120	1 025	4 436	-316	16 951	16 635	5,2	1,7	10,5	11,3	42,4
Ostrava	282 854	283 504	1 516	495	2 659	1 049	3 679	-1 020	4 733	3 713	5,4	1,8	9,4	13,0	13,1
Plzeň	178 407	181 240	895	298	1 659	490	1 971	-312	12 819	12 507	5,0	1,7	9,3	11,0	70,1
Liberec	106 601	107 389	535	190	939	297	1 149	-219	4 657	4 438	5,0	1,8	8,7	10,8	41,6
Olomouc	101 176	101 825	541	171	1 069	277	1 153	-84	2 413	2 329	5,3	1,7	10,6	11,4	23,0
České Budějovice	95 888	96 417	528	182	976	287	1 146	-170	3 161	2 991	5,5	1,9	10,2	12,0	31,2
Hradec Králové	92 903	93 506	438	157	902	164	1 025	-123	3 033	2 910	4,7	1,7	9,7	11,0	31,3
Pardubice	91 655	92 149	458	162	855	250	1 027	-172	3 801	3 629	5,0	1,8	9,3	11,2	39,6
Ústí nad Labem	91 744	91 963	505	193	781	349	1 138	-357	1 942	1 585	5,5	2,1	8,5	12,4	17,3
Zlín	73 946	74 191	351	132	652	175	854	-202	1 420	1 218	4,7	1,8	8,8	11,5	16,5
Havířov	70 090	70 245	415	154	603	191	980	-377	1 538	1 161	5,9	2,2	8,6	14,0	16,6
Kladno	68 272	68 436	322	147	592	238	778	-186	1 719	1 533	4,7	2,2	8,7	11,4	22,5
Most	63 790	63 856	329	123	568	217	808	-240	1 230	990	5,2	1,9	8,9	12,7	15,5
Opava	55 461	55 512	298	97	531	151	680	-149	821	672	5,4	1,7	9,6	12,3	12,1
Frydek-Místek	54 207	54 188	268	103	466	83	689	-223	512	289	4,9	1,9	8,6	12,7	5,3
Jihlava	52 108	52 548	215	93	450	160	523	-73	2 513	2 440	4,1	1,8	8,6	10,0	46,8
Teplice	50 471	50 843	261	101	480	197	586	-106	2 183	2 077	5,2	2,0	9,5	11,6	41,2
Karviná	50 079	50 172	240	82	426	111	839	-413	704	291	4,8	1,6	8,5	16,8	5,8
Karlovy Vary	48 478	49 043	241	93	359	117	589	-230	3 773	3 543	5,0	1,9	7,4	12,1	73,1
Děčín	47 333	47 180	218	126	403	176	585	-182	333	151	4,6	2,7	8,5	12,4	3,2
Chomutov	46 899	46 940	255	90	408	203	593	-185	862	677	5,4	1,9	8,6	12,6	14,4
Jablonec nad Nisou	45 574	45 830	225	72	413	166	493	-80	1 322	1 242	4,9	1,6	9,1	10,8	27,3
Mladá Boleslav	44 236	45 000	191	89	383	115	494	-111	3 243	3 132	4,3	2,0	8,7	11,2	70,8
Prostějov	43 463	43 551	205	80	376	128	575	-199	695	496	4,7	1,8	8,7	13,2	11,4
Prerov	41 705	41 634	220	88	373	150	553	-180	410	230	5,3	2,1	8,9	13,3	5,5
Česká Lípa	37 184	37 262	180	80	350	166	397	-47	569	522	4,8	2,2	9,4	10,7	14,0
Třebíč	34 781	34 712	173	67	300	89	400	-100	397	297	5,0	1,9	8,6	11,5	8,5
Třinec	34 382	34 306	152	78	283	79	480	-197	281	84	4,4	2,3	8,2	14,0	2,4
Tábor	34 148	34 301	159	63	297	120	343	-46	937	891	4,7	1,8	8,7	10,0	26,1
Znojmo	33 962	34 146	145	60	325	99	371	-46	822	776	4,3	1,8	9,6	10,9	22,8

Pohyb obyvatelstva ve městech nad 20 tisíc obyvatel v roce 2022

Population and vital statistics of the Czech Republic 2022: towns with more than 20 thous. inhabitants

Město / Town	Počet obyvatel 1.7. Population 1 July	Počet obyvatel 31.12. Population 31 December	Sňatky / Marriages	Rozvody / Divorces	Živě narození / Live births	Potraty / Abortions	Zemřeli / Deaths	Přírůstek (úbytek) / Increase (decrease)			Sňatky / Marriages	Rozvody / Divorces	Živě narození / Live births	Zemřeli / Deaths	Celkový přírůstek / Total increase
								přirozený / natural	stěhováním / migration	celkový / total					
na 1 000 obyvatel / per 1 000 inhabitants															
Kolín	33 181	33 289	159	63	293	100	369	-76	1 319	1 243	4,8	1,9	8,8	11,1	37,5
Příbram	32 632	32 743	157	53	284	102	364	-80	1 172	1 092	4,8	1,6	8,7	11,2	33,5
Cheb	31 592	31 954	162	63	268	100	390	-122	1 656	1 534	5,1	2,0	8,5	12,3	48,6
Písek	30 639	30 742	125	58	311	100	357	-46	974	928	4,1	1,9	10,2	11,7	30,3
Trutnov	29 668	29 660	161	51	232	92	325	-93	323	230	5,4	1,7	7,8	11,0	7,8
Kroměříž	28 180	28 185	158	63	239	122	346	-107	454	347	5,6	2,2	8,5	12,3	12,3
Orlová	28 129	27 966	161	49	257	65	376	-119	-121	-240	5,7	1,7	9,1	13,4	-8,5
Vsetín	25 442	25 393	101	43	238	79	280	-42	209	167	4,0	1,7	9,4	11,0	6,6
Šumperk	25 123	25 061	121	40	196	56	359	-163	314	151	4,8	1,6	7,8	14,3	6,0
Uherské Hradiště	24 778	24 812	140	41	211	86	286	-75	457	382	5,7	1,7	8,5	11,5	15,4
Břeclav	24 403	24 544	113	46	203	66	301	-98	699	601	4,6	1,9	8,3	12,3	24,6
Hodonín	23 893	23 805	128	43	221	79	311	-90	67	-23	5,4	1,8	9,2	13,0	-1,0
Český Těšín	23 499	23 487	107	33	209	51	289	-80	99	19	4,6	1,4	8,9	12,3	0,8
Chrudim	23 289	23 443	109	32	213	84	252	-39	709	670	4,7	1,4	9,1	10,8	28,8
Havlíčkův Brod	23 316	23 398	109	42	207	66	260	-53	572	519	4,7	1,8	8,9	11,2	22,3
Litoměřice	23 179	23 124	107	39	197	75	281	-84	258	174	4,6	1,7	8,5	12,1	7,5
Nový Jičín	22 935	23 015	111	39	218	69	296	-78	280	202	4,8	1,7	9,5	12,9	8,8
Krnov	22 775	22 848	152	23	174	55	269	-95	278	183	6,7	1,0	7,6	11,8	8,0
Litvínov	22 636	22 695	114	40	181	61	359	-178	391	213	5,0	1,8	8,0	15,9	9,4
Valašské Meziříčí	22 484	22 630	118	40	226	76	269	-43	790	747	5,2	1,8	10,1	12,0	33,2
Strakonice	22 580	22 583	105	31	191	66	277	-86	455	369	4,7	1,4	8,5	12,3	16,3
Klatovy	22 313	22 496	106	46	187	43	260	-73	982	909	4,8	2,1	9,8	11,7	40,7
Sokolov	22 263	22 227	137	44	184	86	283	-99	229	130	6,2	2,0	8,3	12,7	5,8
Kopřivnice	21 668	21 669	119	40	189	45	263	-74	348	274	5,5	1,8	8,7	12,1	12,6
Kutná Hora	21 238	21 417	105	41	199	60	261	-62	1 029	967	4,9	1,9	9,4	12,3	45,5
Jindřichův Hradec	20 906	20 828	112	28	192	66	234	-42	96	54	5,4	1,3	9,2	11,2	2,6
Beroun	20 681	20 809	105	35	213	62	224	-11	836	825	5,1	1,7	10,3	10,8	39,9
Bohumín	20 595	20 643	111	42	176	62	304	-128	321	193	5,4	2,0	8,5	14,8	9,4
Zoár nad Sázavou	20 614	20 519	107	32	185	41	244	-59	240	181	5,2	1,6	9,0	11,8	8,8
Vyškov	20 446	20 426	84	38	198	47	246	-48	287	239	4,1	1,9	9,7	12,0	11,7
Mělník	20 078	20 202	82	35	162	49	233	-71	801	730	4,1	1,7	8,1	11,6	36,4
Blansko	20 112	20 174	106	46	186	50	222	-36	495	459	5,3	2,3	9,2	11,0	22,8

Radek Havel

**Výběr z české demografické literatury
za 2. pololetí 2022 a 1. pololetí 2023**

I. Knižní publikace, studie

1. Diviák, T. – Šlerka, J. – Šmíd, M. – Zajíček, M. (eds.) *Rok s pandemií covid-19. Reflexe v poločase*. Praha: Karolinum, 2023, 266 s.
2. Höhne, S. – Paloncyová, J. – Svobodová, K. – Chlapec, D. – Račáková, I. *Dopad pandemie covidu-19 na sólo rodiče*. Praha: RILSA, 2022, 234 s. <https://doi.org/10.5817/SOC2022-32989>.
3. Lochmannová, E. – Soukup, P. *Porod v proměnách času a kultur*. Nakladatelství Pavel Mervart, 2023, 272 s.
4. Máslová, H. *Plodnost. Cesta k mateřství*. Brno: CPress, 272 s.
5. Mertl, J. a kol. *Sociální politika*. Praha: Wolters Kluwer, 2023, 472 s.
6. Paloncyová, J. – Höhne, S. – Barvíková, J. – Žáčková, L. *Stabilita rodiny a porozchodová péče o děti ve veřejném mínění*. Praha: RILSA, 2022, 69 s.
7. Průša, L. a kol. *Sociální služby v nové době*. Fakulta veřejných politik v Opavě. Slezská univerzita v Opavě, 2022, 72 s.
8. RILSA. *Dopady vybraných vládních opatření na české domácnosti*. Praha: RILSA, 2023, 32 s.
9. Ryšavý, D. – Fiedor, D. (ed.) *Fakta a trendy v současné české společnosti. Jak se neztratit v datech*. Praha: Karolinum, 2023, 252 s.
10. *Asistovaná reprodukce v České republice 2020*. Praha: ÚZIS, 2022.
11. *Cizinci v ČR – 2021*. Praha: ČSÚ, 2022.
12. *Demografická příručka – 2021*. Praha: ČSÚ, 2023.
13. *Demografická ročenka České republiky – 2021*. Praha: ČSÚ, 2022.
14. *Demografická ročenka krajů – 2012 až 2021*. Praha: ČSÚ, 2022.
15. *Demografická ročenka měst – 2012 až 2021*. Praha: ČSÚ, 2022.
16. *Demografická ročenka okresů – 2012 až 2021*. Praha: ČSÚ, 2022.
17. *Demografická ročenka správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem – 2012 až 2021*. Praha: ČSÚ, 2022.
18. *Demografická ročenka správních obvodů obcí s rozšířenou působností – 2012 až 2021*. Praha: ČSÚ, 2022.
19. *Naděje dožití podle pohlaví – roční ČR – 2022*. Praha: ČSÚ, 2023.
20. *Naděje dožití podle pohlaví – roční ČR – okresy a SO ORP 2021*. Praha: ČSÚ, 2023.
21. *Obyvatelstvo – roční ČR – 2022*. Praha: ČSÚ, 2023.
22. *Obyvatelstvo Plzeňského kraje – 2022*. Praha: ČSÚ, 2023.
23. *Počet obyvatel v obcích – k 1. 1. 2023*. Praha: ČSÚ, 2023.
24. *Počet zemřelých (aktualizace týdenních časových řad)*. Praha: ČSÚ, 2022.
25. *Počet zemřelých (aktualizace týdenních časových řad)*. Praha: ČSÚ, 2023.
26. *Pohyb obyvatelstva – rok 2022*. Praha: ČSÚ, 2023.
27. *Pohyb obyvatelstva v obcích Jihočeského kraje – 2022*. Praha: ČSÚ, 2023.
28. *Porodnost a plodnost – 2011–2021*. Praha: ČSÚ, 2022.
29. *Potravy 2021*. Praha: ÚZIS ČR, 2022.
30. *Rodička a novorozenec 2016–2021*. Praha: ÚZIS, 2023.
31. *Sebevraždy*. Praha: ČSÚ, 2022.
32. *Senioři v ČR v datech – 2022*. Praha: ČSÚ, 2022.
33. *Stav a pohyb obyvatelstva v ČR – rok 2022*. Praha: ČSÚ, 2023.
34. *Studenti a absolventi vysokých škol v České republice – 2001–2022*. Praha: ČSÚ, 2023.
35. *Úmrtnostní tabulky – 2018–2022*. Praha: ČSÚ, 2023.
36. *Úmrtnostní tabulky za okresy a naděje dožití ve správních obvodech ORP – 2017–2021*. Praha: ČSÚ, 2022.
37. *Věkové složení a pohyb obyvatelstva v Jihočeském kraji – 2022*. Praha: ČSÚ, 2023.
38. *Věkové složení a pohyb obyvatelstva v Jihomoravském kraji – 2022*. Praha: ČSÚ, 2023.
39. *Věkové složení obyvatelstva – 2022*. Praha: ČSÚ, 2023.

II. Soubory údajů a analýzy

40. Vývoj obyvatelstva České republiky – 2021. Praha: ČSÚ, 2022.
  41. Vývoj obyvatelstva v krajích České republiky – 2021. Praha: ČSÚ, 2022.
  42. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje hl. m. Prahy – 2021. Praha: ČSÚ, 2022.
  43. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Jihočeského kraje – 2021. Praha: ČSÚ, 2022.
  44. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Jihomoravského kraje – 2021. Praha: ČSÚ, 2022.
  45. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Karlovarského kraje – 2021. Praha: ČSÚ, 2022.
  46. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Kraje Vysočina – 2021. Praha: ČSÚ, 2022.
  47. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Královéhradeckého kraje – 2021. Praha: ČSÚ, 2022.
  48. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Libereckého kraje – 2021. Praha: ČSÚ, 2022.
  49. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Moravskoslezského kraje – 2021. Praha: ČSÚ, 2022.
  50. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Olomouckého kraje – 2021. Praha: ČSÚ, 2022.
  51. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Pardubického kraje – 2021. Praha: ČSÚ, 2022.
  52. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Plzeňského kraje – 2021. Praha: ČSÚ, 2022.
  53. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Středočeského kraje – 2021. Praha: ČSÚ, 2022.
  54. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Ústeckého kraje – 2021. Praha: ČSÚ, 2022.
  55. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Zlínského kraje – 2021. Praha: ČSÚ, 2022.
  56. Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů – Česká republika. Praha: ČSÚ, 2023.
  57. Základní výsledky sčítání lidu, domů a bytů – Hlavní město Praha. Praha: ČSÚ, 2023.
  58. Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů – Jihočeský kraj. Praha: ČSÚ, 2023.
  59. Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů – Jihomoravský kraj. Praha: ČSÚ, 2023.
  60. Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů – Karlovarský kraj. Praha: ČSÚ, 2023.
  61. Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů – Kraj Vysočina. Praha: ČSÚ, 2023.
  62. Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů – Královéhradecký kraj. Praha: ČSÚ, 2023.
  63. Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů – Liberecký kraj. Praha: ČSÚ, 2023.
  64. Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů – Moravskoslezský kraj. Praha: ČSÚ, 2023.
  65. Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů – Olomoucký kraj. Praha: ČSÚ, 2023.
  66. Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů – Pardubický kraj. Praha: ČSÚ, 2023.
  67. Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů – Plzeňský kraj. Praha: ČSÚ, 2023.
  68. Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů – Středočeský kraj. Praha: ČSÚ, 2023.
  69. Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů – Ústecký kraj. Praha: ČSÚ, 2023.
  70. Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů – Zlínský kraj. Praha: ČSÚ, 2023.
  71. Zaoštrěno na ženy a muže – 2022. Praha: ČSÚ, 2022.
  72. Zdravotnická ročenka České republiky 2021. Praha: ÚZIS, 2023.
  73. Zemřelí podle seznamu příčin smrti, pohlaví a věku v ČR, krajích a okresech – 2012 až 2021. Praha: ČSÚ, 2022.
  74. Zemřelí podle zkráceného seznamu příčin smrti v ČR, krajích a okresech – 2013 až 2022. Praha: ČSÚ, 2023.
  75. Život cizinců v ČR – 2021. Praha: ČSÚ, 2022.
- III. Výběr statí**
76. Barta, D. Metro a jeho vliv na demografický vývoj města: příklad Prahy. *Geografické rozhledy (GR)*, 2022, 32(5), s. 30–33.

77. Cozlová Čmolíková, K. Flexibilně, tradičně a netradičně: jak jsme se posunuli. *Rovné příležitosti v souvislostech (RP)*, 2023, č. 2.
78. Dudová, R. – Křížková, A. Zvýšené nároky péče o děti v době pandemie covidu-19: péče jako břemeno, nebo příležitost? *Sociologický časopis / Czech Sociological Review (SČ)*, 2022, 58(4), s. 401–426.
<https://doi.org/10.13060/csr.2022.026>.
79. Dudová, R. – Pospíšilová, K. Why Women Leave Earlier: What Is Behind the Earlier Labour Market Exit of Women in the Czech Republic. *SČ*, 2022, 58(3), s. 257–283.
<https://doi.org/10.13060/csr.2022.014>.
80. Fučík, P. – Šolcová, M. Nové formy rodičovství: střídavá péče a hledání jejích důsledků pro děti – přehledová studie. *Sociální studia / Social Studies (SS)*, 2022, 19(2), s. 35–54.
<https://doi.org/10.5817/SOC2022-32988>.
81. Hašková, H. Rodičovské plány a cesty k rodičovství gayů a leseb. *SS*, 2022, 19(2), s. 93–110.
<https://doi.org/10.5817/SOC2022-30890>.
82. Hašková, H. – Dudová, R. – Formánková, L. – Maříková, H. – Oates-Indruchová, L. – Švarcová, M. – Vohlídalová, M. Gender a změny v dělbě práce v domácnostech s dětmi v době pandemie covidu-19. *SČ*, 2022, 58(4), s. 427–455.
<https://doi.org/10.13060/csr.2022.025>.
83. Holub, M. Gender v důchodech – péče o děti v důchodových systémech evropských zemí. *Veřejná správa a sociální politika (VSSP)*, 2022, II.(2), s. 41–62.
<https://doi.org/10.25142/vssp.2022.013>.
84. Holubec, S. – Tomka, B. Human Development Index: Changes in East Central Europe, 1913–2010. *Politická ekonomie (PE)*, 2023, 71(2), s. 130–152.
<https://doi.org/10.18267/j.polek.1378>.
85. Höhne, S. – Palonciová, J. – Svobodová, K. Finanční situace sólo rodičů v době pandemie covidu-19. *Policy Briefs (PB)*, 2023, č. 1, s. 1–5.
86. Höhne, S. – Žáčková, L. Dopady pandemie na sólo rodiče a jejich potřebu neformální pomoci. *SS*, 2022, 19(2), s. 55–74.
<https://doi.org/10.5817/SOC2022-32989>.
87. Chaloupková Klímová, J. Kdy mít dítě? Představy o ideálním věku rodičovství v Evropě. *SS*, 2022, 19(2), s. 15–34.
<https://doi.org/10.5817/SOC2022-32987>.
88. Chromková Manea, B.-E. – Hübelová, D. Duševní zdraví, subjektivní zdravotní stav a osobní blahobyt ve vybraných okresech České republiky. *Fórum sociální politiky (FSP)*, 2022, č. 5, s. 10–16.
89. Janáková Kuprová, B. Sňatečnost obyvatel na středočeském panství Škvorec v letech 1760–1839. *Historická demografie (HD)*, 2023, 47(1), s. 29–75.
<https://doi.org/10.21104/HD.2023.1.02>.
90. Korčák, M. – Netrdová, P. The historical Sudetenland border and the current socio-spatial differentiation of Czechia: a quantitative look at the long-term impact of institutional changes. *Geografie (G)*, 2022, 127(4), s. 365–390.
<https://doi.org/10.37040/geografie.2022.011>.
91. Křížková, A. – Pospíšilová, K. Rodičovství a „gender pay gap“ v různých kontextech trhu práce před pandemií covidu-19 a na jejím začátku. *FSP*, 2022, č. 4, s. 2–11.
92. Kuchařová, V. Komparace systémů finanční podpory rodin ve vybraných evropských zemích se zaměřením na peněžní dávky. *VSSP*, 2022, II.(2), s. 63–80.
<https://doi.org/10.25142/vssp.2022.009>.
93. Kuchařová, V. – Nešporová, O. – Svobodová, K. – Höhne, S. – Palonciová, J. Úplné rodiny s dětmi a vliv pandemie covidu-19. *PB*, 2022, č. 6, s. 1–5.
94. Ligocká, M. The Gender Wage Gap in EU Countries and its Relation to the Educational Attainment and Type of Employment. *ACTA VŠFS*, 2022, č. 1, s. 23–42.
<https://doi.org/10.37355/acta-2022/1-02>.
95. Nešporová, O. Homoparentální rodiny. *PB*, 2022, č. 3, s. 1–3.
96. Novotná, E. Stavební a demografický rozvoj pražských předměstí v díle Alfreda Hurtiga. *Urbanismus a územní rozvoj (UUR)*, 2022, č. 5, s. 8–21.
97. Pachlová, T. Factors in the Differentiation of Regional Mortality in Developed Countries.

- AUC Geographica (AG)*, 2023, č. 1, s. 34–50.
<https://doi.org/10.14712/23361980.2023.4>.
98. Pakší, D. – Vontroba, J. – Šimek, M. Regional Migration in the Czech Republic: Economic Factors Are the Key. *(PE)*, 2023, 71(3), s. 267–290. <https://doi.org/10.18267/j.polek.1386>.
99. Poláková, Z. – Matejková, E. – Svetlíková, V. – Sojková, Z. – Klufová, R. Comparison of EU Countries in Terms of Population Ageing. *Auspicia*, 2022, č. 1, s. 87–103.
https://doi.org/10.36682/a_2022_1_5.
100. Prokoshin, A. Estonia 2035: Strategie Estonska z demografické perspektivy. *GR*, 2022, 32(1), s. 34–37.
101. Průša, L. Vývoj počtu příjemců příspěvku na péči v letech 2007–2021. *VSSP*, 2023, 3(1), s. 61–69.
<https://doi.org/10.25142/vssp.2023.003>.
102. Skořepová, M. Nemanželsky narozené děti na Pelhřimovsku v 19. století a jejich obraz v matrikách křtěných a zemřelých. *HD*, 2022, 46(2), s. 167–196.
103. Sladká, D. – Kreidl, M. Práce z domova, konflikty mezi prací a rodinou a kvalita partnerství v době pandemie covidu-19. *SČ*, 2022, 58(4), s. 373–399. <https://doi.org/10.13060/csr.2022.024>.
104. Šubová, N. Komparácia krajín EÚ na základe nástrojov sociálnej politiky na zmiernenie finančnej zraniteľnosti domácností. *PE*, 2023, 71(1), s. 23–45.
<https://doi.org/10.18267/j.polek.1377>.
105. Válková, E. Problematika matriční evidence mrtvě narozených dětí ve Svitavách a v Lito-myšli v letech 1785–1914. *HD*, 2022, 46(2), s. 141–165.
106. Velková, A. Influence of Birth Order and Inheritance Practice on Marriages of Peasant Daughters in the Rural Society of Pre-Industrial Bohemia, 1701–1850. *HD*, 2023, 47(1), s. 1–27.
107. Vychová, V. Český trh práce v evropském srovnání. *VSSP*, 2022, II.(2), s. 109–128.
<https://doi.org/10.21104/HD.2023.1.01>.

Excerptované časopisy:

ACTA VŠFS, AntropoWebzin (AWZ), *AUC Geographica (AG)*, *AUC Historia Universitatis Carolinae Pragensis (AHUCP)*, *Auspicia (A)*, *Časopis lékařů českých (ČLČ)*, *Český lid (ČL)*, *Fórum sociální politiky (FSP)*, *Gender a výzkum (GV)*, *Geografické rozhledy (GR)*, *Geografie (SG)*, *Historická demografie (HD)*, *Historická sociologie (HS)*, *Kontakt (K)*, *Lidé města (LM)*, *Moravian Geographical Reports (MGR)*, *Politická ekonomie (PE)*, *Prague Economic Papers (PEP)*, *Rovné příležitosti v souvislostech (RP)*, *Scientia et Societas (SetS)*, *Scientific Papers of the University of Pardubice: Series D (SciPap)*, *Sociální studia / Social Studies (SS)*, *Socioekonomické a humanitní studie*, *Sociologický časopis / Czech Sociological Review (SČ)*, *Urbanismus a územní rozvoj (UUR)*, *Veřejná správa (VS)*, *Veřejná správa a sociální politika (VSSP)*.

Marie Průšová

NEJSME NEDOBYTNÁ PEVNOST

Poskytujeme otevřená,
strojově čitelná statistická
data **ve velkém detailu**

Uživatelé si sami
mohou volit druh
a formu výstupů

Zdarma pro vlastní
zpracování
i pro další šíření

Prohlédněte si

aktuální seznam na webu
www.czso.cz/otevrena_data

Otevřená data ČSÚ obsahují
více než **900 datových sad**
z nejrůznějších oborů

PODKLADY

Redakce přijímá rukopisy v elektronické podobě.

ROZSAH PŘÍSPĚVKU:

Textová část studie/článku nesmí přesahovat 20 normostran (1 NS = 1 800 znaků vč. mezer), tj. 36 000 znaků včetně mezer. Příspěvky do oddílů: Přehledy by neměly přesahovat 15 NS, recenze 4 NS, zprávy 2 NS a anotace literatury 0,5 NS. Je třeba, aby studie obsahovala anglický abstrakt do 5 řádků (Ř), klíčová slova v angličtině, anglické resumé do 20 Ř, abecední seznam citované literatury a CV – stručnou informaci o autorovi a jeho odborném zaměření (do 5 Ř). Součástí článku je abecední seznam citované literatury.

Rukopis je třeba zaslat v textovém editoru Word, zdrojová data pro tabulky a grafy v programu Excel, obrázky a mapy ve formátu *.tif, *.jpg, *.eps. Tabulky, grafy a obrázky je třeba zařadit do textu. Názvy i těla tabulek, grafů a obrázků musí být dvojjazyčné (česko-anglické).

Recenzní řízení je oboustranně anonymní. Rozhodnutí o publikování rukopisu, resp. závěru redakční rady, je autorovi sděleno do 14 dnů po zasedání redakční rady.

Redakce provádí jazykovou úpravu textu. Anglický text je revidován rodilým mluvčím na náklady redakce.

ZÁSADY PRO OPTIMÁLNÍ PODOBU PODKLADŮ

A. TEXTY (v textovém editoru MS Word)

1. V nastavení odstavce používejte pouze zarovnání VLEVO (na levou zářezku).
2. Vyznačování v odstavci (kurzívou, tučně) a používání indexů bude do sazby korektně přeneseno.
3. Nepoužívejte (v nastavení vypněte) funkci, která nuceně přesunuje do další řádky jednohláskové předložky a spojky (a, s, z, v, k apod.), jež by jinak vyšly na konec řádku. Textový editor vsune do textu programové informace o tomto tzv. nuceném dělení, které nelze jinak než pracně odstranit.

B. GRAFY, OBRAZOVÉ SOUBORY

1. Pro zpracování grafů je kromě požadovaného typu (sloupcový, spojnicový, bodový apod.) nutné připojit zdrojová data v programu Excel.
2. Všechny obrazové soubory – např. mapy, fotografie ukládejte mimo textový soubor samostatně ve formátech *.tif, *.jpg, *.eps s odkazem v textu (graf 1, schéma 1 apod.).
3. Pro další technologické zpracování je důležité, aby bitmapové soubory měly ve velikosti 1:1 rozlišení 300 dpi.

C. PRAVIDLA CITACÍ A POPISKY

Pokud má dokument přiděleno doi, musí být v citaci uvedeno.

Příklady základních druhů citací:

Monografie

Roubíček, V. 1997. *Úvod do demografie*. Praha: Codex Bohemia. (U publikace s více než třemi autory se uvá-

dí jen příjmení prvního autora, za ním následuje zkratka a kol., u zahraničních publikací et al.)

Hantrais, L. (ed.). 2000. *Gendered Policies in Europe. Reconciling Employment and Family Life*. London: Macmillan Press.

Potravy. 2005. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky.

Články v časopisech

Dudová, R. – Vohlídalová, M. 2018. Muži a ženy pečující o seniory v rodině. *Sociologický časopis*, 54(2), s. 219–252. <https://doi.org/10.13060/00380288.2018.54.2.400>.

Články ve sbornících

Daly, M. 2004. Rodinná politika v evropských zemích. In *Perspektivy rodinné politiky v ČR*, s. 62–71. Praha: MPSV ČR.

Elektronické dokumenty

Je třeba uvést:

1. Specifikaci média (on-line, databáze, datový soubor)
2. Datum stažení (cit. 29. 10. 2005)
3. Webovou adresu (dostupné z: <http://www.czso.cz>)

Přednášky z konferencí

Maur, E. *Problémy studia migrací v českých zemích v raném novověku*. Příspěvek přednesený na konferenci Dějiny migrací v českých zemích v novověku. Praha, 14. 10. 2005.

Seznam literatury a odkazy

Jednotlivé položky jsou řazeny podle abecedy, více prací od téhož autora je řazeno sestupně od nejstarší k nejnovější. Pokud má autor v seznamu v jednom roce více plošek, rozlišují se přidáním písmen a, b, c... za rok vydání.

Příklad:

Syrovátka, A. 1962a. Úrazy v domácnosti. *Česká pediatrie*, 17, s. 750–753.

Syrovátka, A. 1962b. Úmrtnost dětí v českých zemích na dopravní úrazy. *Časopis lékařů českých*, 101, s. 1513–1517.

Odkazy v textu na seznam literatury

(Srb, 2004); (Srb, 2004: 36–37); (Syrovátka a kol., 1984). (Dudová – Vohlídalová, 2018)

Popisky tabulek a grafů (dodat v češtině a angličtině)

Tab. 1: Pohyb obyvatelstva, 1990–2010; Population and vital statistics, 1990–2010

Graf 1: Relativní věková struktura cizinců a obyvatelstva ČR celkem, 31. 12. 2009; Relative age distribution of foreigners and total population of CR, 31 Dec 2009

D. DOPORUČENÁ STRUKTURA ČASOPISU

Viz: https://www.czso.cz/csu/czso/pokyny_pro_autory.

Demografie

revue pro výzkum
populačního vývoje

WWW.CZSO.CZ

Demografie, revue pro výzkum populačního vývoje
Demografie, Review for Population Research

Vydává Český statistický úřad
Published by the Czech Statistical Office

Redakční rada Editorial Board:

Roman Kurkin (předseda redakční rady Chair of the Editorial Board),
Marie Průšová (výkonný redaktor Managing Editor),
Markéta Arltová, Boris Burcin, Elwood D. Carlson, Tomáš Fiala, Ludmila Fialová,
Natalia S. Gavrilova, Richard Gisser, Sylva Höhne, Jakub Hrkal, Klára Hulíková,
Nico Keilman, Juris Krumins, Věra Kuchařová, Jitka Langhamrová, Michala Lustigová,
Markéta Majerová, Martina Miskolczi, Michel Poulain, Ladislav Průša, Mirjana Rašević,
Jiřina Růžková, Jitka Rychtaříková, Jaroslav Sixta, Eduard Souček, Luděk Šídlo,
Branislav Šprocha, Leo van Wissen, Martin Zelený

Adresa redakce: Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, Česká Republika

Telefon: +420 274 054 240

E-mail: redakce@czso.cz

Web: <https://www.czso.cz/csu/czso/demografie>

Časopis je v plném znění uveřejněn (od roku 2004) na internetu na adrese:
<https://www.czso.cz/csu/czso/demografie>

Informace o předplatném podává a objednávky přijímá redakce.

Objednávky vyřizuje: Informační servis, Český statistický úřad, Na padesátém 81,
100 82 Praha 10-Strašnice, Česká republika, e-mail: objednavky@czso.cz

Grafická úprava: Český statistický úřad

Grafický návrh: Ondřej Pazdera

Tisk: Český statistický úřad

Cena jednoho výtisku: 58,- Kč

Roční předplatné 4 x 58,- Kč + poštovné

Indexové číslo 46 465, ISSN 0011-8265 (Print), ISSN 1805-2991 (Online),
Reg. Zn. MK ČR E 4781

Číslo 3/2023, ročník 65

Toto číslo vyšlo v září 2023

© Český statistický úřad 2023